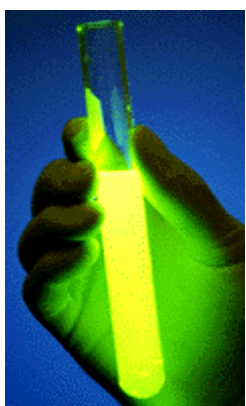

นักอยากวิจัย

สำหรับเด็กไทยที่อยากเป็นนักวิทยาศาสตร์

โดย

พีรภิตต์ คมสัน

เขียนเมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๖

จัดเป็นไฟล์ฉบับนี้เสร็จเมื่อ ๖ มีนาคม ๒๕๕๐

เพื่อนๆที่กำลังค้นหาตนเองว่าจะมีอาชีพเป็นนักวิทยาศาสตร์หรือไม่

ลองอ่านหนังสือเล่มนี้สิครับ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	๓
๑ ทำไมผมต้องแต่งหนังสือ นักอยากวิจัยฯ	๔
๒ ประวัติการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของผม	๗
๓ วิทยาศาสตร์คืออะไร	๑๗
๔ แนะนำวิทยาศาสตร์บางสาขา	๒๓
๕ แว่นนักวิทยาศาสตร์น้อย	๒๕
๖ สัมภาษณ์เด็กไทยที่ฉายแวwnักวิทยาศาสตร์	๓๐
๗ แรงจูงใจให้เรียนรู้	๓๔
๘ ความใฝ่ฝัน	๓๗
๙ การลงมือศึกษาตามที่เรอยากจะเรียนรู้	๓๙
๑๐ เส้นทางการศึกษา	๔๒
๑๑ เรื่องแปลก	๔๔
๑๒ เลือกอาชีพนักวิทยาศาสตร์จะดีหรือ	๔๖
๑๓ การสื่อสารในวงการวิทยาศาสตร์	๔๙
๑๔ จะเริ่มวิจัยกันอย่างไร	๕๒
๑๕ ภารกิจที่ยิ่งใหญ่ของนักวิทยาศาสตร์	๕๔
๑๖ ประวัติผู้เขียน	๕๗
๑๗ รายชื่อเว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์	๕๘
บันทึกเบื้องหลังการทำหนังสือ	๕๙

คำนำ

มีคนบอกว่า ยามที่คนเราหมดสิ้นแทบทุกสิ่งในชีวิต สิ่งที่ยังเหลืออยู่ก็คือ “ความฝัน”

เป็นเรื่องปกติของคนเราที่จะฝัน แต่ผมคงฝันแปลกไปหน่อย วาอยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ เพราะอยากจะทำทุกสิ่งในธรรมชาติ อยากร่วมสร้างความรู้ให้ผู้คนนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อปรับปรุงสิ่งต่างๆ ในโลกนี้ ให้ทุกคนได้มีชีวิตที่มีความสุข ความใฝ่ฝันนี้จะสำเร็จบ้างไหมผมก็ไม่อาจรู้ แต่ก็อยากจะทำฝันและพยายามทำให้มันเกิดขึ้น

สมัยที่ผมยังเป็นเด็กชายคนหนึ่งทีฝันแบบนั้นและแสวงหาหนทางที่จะได้เป็นนั้น แหล่งความรู้ที่เอื้อต่อเด็กที่สนใจเรียนรู้ธรรมชาติหรืออยากเป็นนักวิทยาศาสตร์หาได้ยากเหลือเกิน ผมจึงคิดจะทำหนังสือเล่มเล็กเล่มหนึ่ง ชื่อว่า “คำถาม-ตอบ เกี่ยวกับการเป็นนักวิทยาศาสตร์” ตั้งใจจะเอาไว้แจกเด็กที่สนใจด้านนี้ แม้จะพยายามเขียนอยู่นาน แต่ก็ยกเลิกไปเพราะไม่มีข้อมูล ไม่ว่าจะค้นหาเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพนักวิทยาศาสตร์มากสักเพียงไร ก็ไม่พบ แม้ว่าผู้ใหญ่ในสังคมพูดกันออกจะดังว่าประเทศไทยขาดแคลนนักวิจัย ต้องเร่งสร้างบุคลากรทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยด่วน แต่ทำไมหนอ การแนะแนวอาชีพนักวิทยาศาสตร์หรือการแนะนำต่างๆ เกี่ยวกับวิชาชีพนี้ถึงมีน้อย การแนะแนวคณะวิทยาศาสตร์ก็ไม่เห็นมี เด็กคนไหนที่อยากเรียนด้านนี้จึงต้องแสวงหาฝ่าฝันเอง แต่ไม่เป็นไร ในเมื่อไม่มีใครทำเราทำเองก็ได้

สองปีต่อมาจึงได้กลับมาสานฝัน ลงมือเขียนหนังสือ “นกอายากวิจัย สำหรับเด็กไทยที่อยากเป็นนักวิทยาศาสตร์” พยายามถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่มีไม่มาก ในปีที่ผมเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เขียนเสร็จเมื่อปลายปี ๒๕๔๖ ต่อมาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาช่วยจัดพิมพ์สำหรับแจกฟรีในปี ๒๕๔๗ และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติจัดพิมพ์อีกในปี ๒๕๔๘ การเขียนทำให้ได้ประสบการณ์ที่มีค่า ทั้งความลำบากในการเผยแพร่ในช่วงแรก และความกดดันจากปัญหาสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจหลายประการ แต่ก็ดิ้นรนเขียนจนได้ แม้จะเขียนได้ไม่เลิศเลออย่างที่ฝัน แต่ก็ทำให้รู้ว่าความใฝ่ฝันจะไม่อาจเป็นจริงได้ถ้ายังไม่ผ่านการฝึกฝน

คงเป็นงานเขียนที่บางครั้งก็เพื่อเจอไปหน่อย

ขอขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือในการทำและเผยแพร่หนังสือ และผู้มีพระคุณต่อตัวผมทุกท่าน ที่ทำให้ความใฝ่ฝันที่จะทำหนังสือเพื่อเด็กที่อยากเป็นนักวิทยาศาสตร์สำเร็จได้ ผมไม่คาดคิดมาก่อนเลยว่า หลายคนที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้จะเขียนจดหมายมาว่า เมื่อได้อ่านหนังสือนกอายากวิจัยฯ แรงบันดาลใจที่หลับใหลเหมือนถูกปลุกให้ตื่นขึ้นอีกครั้ง จากที่เคยมีจินตนาการหลากหลายที่จะเรียนรู้และคิดค้นทางวิทยาศาสตร์ แต่ก็ดับมอดสนิทเมื่อผ่านการเรียนเนื้อหาหนักในระบบที่ต้องสอบเข้ามหาวิทยาลัย แล้วถูกจุดประกายขึ้นอีกเมื่อได้อ่านหนังสือนกอายากวิจัยฯ

แม้ว่าประสบการณ์ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ทางเดินชีวิตของเราก็ต่างกัน แต่เราก็ศึกษาจากประสบการณ์ของกันและกันได้

ความคิดเห็นของผมอาจมีทั้งถูกและผิด จงพิจารณาเลือกใช้เฉพาะสิ่งที่ดี และถ้ามีโอกาส อย่าลืมนึกหาความรู้ใส่ตัวไว้ให้ได้มากที่สุด

(คำนำนี้เขียนเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๔๙)

ทำไมผมต้องแต่งหนังสือ นกอายากวิจัย

“เมื่อยังเป็นเด็ก ผมใฝ่ฝันอยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ เพราะชอบเรียนรู้อะไรบางอย่างในเรื่องในธรรมชาติ เช่นเวลาไปเที่ยวทะเล ผมชอบสำรวจสัตว์ต่างๆ ตามชายหาด เช่นทรายสีขาว ก้อนหิน สลัด และแมงกะพรุน ผมรู้สึกมหัศจรรย์ในความมีอยู่ของสิ่งต่างๆในธรรมชาติ เคยสงสัยว่า อาชีพนักวิทยาศาสตร์มีเงินเดือนไหม เขาทำงานกันอย่างไร ถ้าผมโตขึ้นจะมีอาชีพเป็นนักวิทยาศาสตร์ได้ไหม ผมจึงเฝ้าค้นหาคำตอบว่าทำอะไรถึงจะได้ทำสิ่งที่ผมอยากจะทำ นำอิจฉาเด็กที่อยู่ในประเทศที่เจริญแล้วที่ได้ใกล้ชิดนักวิทยาศาสตร์ และหาแหล่งความรู้ได้ง่ายดาย

โชคดีที่บ้านผมอยู่ในกรุงเทพฯ ทำให้เดินทางไปหาแหล่งความรู้ต่างๆ ได้อย่างไม่ยากนัก และโชคดีที่ผมเล่นอินเทอร์เน็ตแล้วได้รู้จักผู้คน รู้จักสังคมที่กว้างไกล รู้จักวงการวิทยาศาสตร์ เส้นทางความเป็นนักวิทยาศาสตร์ของผมจึงไม่ยากนัก

ผมเชื่อว่า ในประเทศไทยมีเด็กกลุ่มน้อยจำนวนมากที่แสวงหาอะไรบางอย่างเหมือนที่ผมเคยแสวงหา

สิ่งที่ผมแสวงหา ไม่ใช่เพียงความหวังที่ไร้สาระของเด็ก

คนที่ประสบความสำเร็จระดับโลก ก็ล้วนเดินตามความฝันและความหวังของตนเอง ไม่ใช่หรือ

การได้ทำงานที่ตนรัก เป็นเรื่องสำคัญนะครับ”

ข้อความข้างบนนี้ผมเคยเขียนไว้เล่นๆ ตามประสาเด็กช่างคิดคนหนึ่ง มันอยู่ในเศษกระดาษที่ลงวันที่ไว้ว่า “๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕” เวลานั้นผมอายุเพียง ๑๔ ปี เป็นวัยที่กำลังเรียนรู้โลกกว้างและตั้งคำถามกับสิ่งต่างๆ ในโลกนี้

ผมลองค้นหาเด็กที่สนใจวิทยาศาสตร์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต นักเรียนรุ่นพี่คนหนึ่งบอกผมว่า เขาเคยใฝ่ฝันอยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ แต่เมื่อถึงทางเลือกของชีวิต คือการสอบเอนทรานซ์ เขาก็ต้องเลือกสอบเข้าเรียนในสาขาที่เด็กเรียนเก่งส่วนมากนิยมกัน เรื่องนี้ฟังแล้วผมเศร้า ประเทศไทยในอนาคตเสียนักวิทยาศาสตร์ไปอีกหนึ่งคนแล้ว เนื่องจากกระแสสังคมไทยที่ไม่เอื้อต่อการมีอาชีพ “นักวิทยาศาสตร์”

ถ้ามีเด็กคนหนึ่งรักการศึกษาศาสตร์ และต้องการเป็นนักวิทยาศาสตร์ แต่คนรอบข้างของเขาไม่รู้ว่านักวิทยาศาสตร์คืออะไร คืออย่างไร และไม่มีใครสนับสนุน ความหวังของเขาจะถูกทำร้าย เขาอาจจำใจต้องเลือกอาชีพอื่นหรือทำงานอย่างอื่น โดยไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับการวิจัยวิทยาศาสตร์ที่เขาอยากเรียนรู้ ด้วยเหตุผลที่ว่า “เพื่อเอาตัวรอดในสภาพเศรษฐกิจแบบนี้”

ผู้ใหญ่บางคนอาจคิดว่า ความอยากรู้อยากเห็น ความอยากรเป็นนักวิทยาศาสตร์ และความต้องการที่จะค้นหาความจริงของธรรมชาติ เป็นเพียงความเพ้อฝันของเด็ก ผู้ใหญ่อาจไม่เข้าใจว่าการสานต่อความใฝ่ฝันของเด็กนั้นสำคัญเพียงใด และการได้ทำงานที่ตนชอบและถนัดนั้นสำคัญเพียงใด

สถาบันและแนวหลายแห่งยังคงแนะนำนักเรียนที่จะเรียนต่อในมหาวิทยาลัยว่า เมื่อเรียนจบจากคณะวิทยาศาสตร์แล้ว สามารถประกอบอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม หรือการนำ “...” ไปประยุกต์กับ “...” มีการแนะนำว่าคนจบคณะวิทยาศาสตร์เป็นได้เพียง “นักวิเคราะห์ระบบงาน นักคณิตศาสตร์ประกันภัย โปรแกรมเมอร์ตามหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน” ผมแทบจะไม่เคยเห็นใครแนะนำว่าคนที่เรียนจบคณะวิทยาศาสตร์สามารถเป็นนักวิทยาศาสตร์เพื่อค้นหาความจริงของธรรมชาติ หรือแม้แต่เพื่อการค้นพบสิ่งใหม่ๆ เพื่อมนุษยโลก อย่างไรก็ตาม นักวิทยาศาสตร์อาจไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาจากคณะวิทยาศาสตร์

ตำราทางด้านวิทยาศาสตร์ที่เป็นภาษาอังกฤษบางเล่มมีการแนะนำว่า อาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิชานี้มีอะไรบ้าง ผมเห็นตำราเรียนวิชาชีววิทยาภาษาอังกฤษเล่มหนึ่ง มีเนื้อหาบทสัมภาษณ์นักชีววิทยา (biologists) ในแขนงต่างๆ เกี่ยวกับงานที่พวกเขาทำ ความคิดและประสบการณ์ที่พวกเขาได้รับ สิ่งเหล่านี้แทบจะหาไม่ได้จากตำราเรียนวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย โดยเฉพาะตำราในระดับมัธยม ซึ่งนักเรียนมัธยมเป็นช่วงที่เด็กกำลังโตเป็นผู้ใหญ่ เด็กวัยนี้มีความสนใจคิดค้นถึงอาชีพในอนาคต

การที่เด็กไทยคนหนึ่งจะพบเส้นทางนักวิทยาศาสตร์คงไม่ใช่เรื่องง่าย ยกเว้นสำหรับเด็กบางคนที่มีพ่อแม่เป็นนักวิทยาศาสตร์ซึ่งให้คำแนะนำเขาได้ หรือเรียนอยู่ในโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้เขาได้พบปะนักวิทยาศาสตร์รุ่นพี่ เด็กทั่วไปนั้น เวลาอยากจะเรียนรู้เรื่องที่ตนสนใจ ก็อาจถูกผู้ปกครองบังคับให้เอาเวลาไปท่องหนังสือเรียน ด้วยเหตุผลที่ว่า “เพื่อเรียนทำคะแนนให้ได้ ตัวเลขในใบแสดงผลการเรียนเป็นเลขจำนวนมาก เมื่อโตขึ้นจะได้เรียนในสาขาที่ดี จะได้หางานที่ดีทำได้ เพื่อที่จะทำงานหาเศษกระดาคมาสะสมไว้มากๆ จะได้เอาไว้ใช้แลกวัตถุได้มากๆ”

สังคมไทยส่วนใหญ่ไม่เปิดโอกาสให้เด็กที่อยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ได้เป็นตามที่ตั้งใจ เพราะมีอุปสรรคหลายอย่าง เด็กกลุ่มน้อยอย่างเราต้องเผชิญกับระบบการศึกษาที่สร้างมาเพื่อเด็กกลุ่มใหญ่ ซึ่งไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ เด็กที่มีความสนใจพิเศษด้านวิทยาศาสตร์บางคนได้แต่เฝ้าค้นหา “โอกาสที่จะได้รู้จักอาชีพนักวิทยาศาสตร์” เด็กกลุ่มนี้มีความทุกข์กับการแสวงหาโอกาส มีความทุกข์เพราะสนใจเฝ้าค้นหาความจริงของธรรมชาติ แต่ไม่ได้รับการตอบสนอง มีความทุกข์ที่ไม่ได้รับคำตอบในสิ่งที่ตนอยากรู้อย่างสุดชีวิต

หนังสือเล่มนี้เป็นความพยายามหนึ่ง ที่จะให้เพื่อนเด็กไทยนกอายากวิจัย ได้เป็น “นักวิจัย” ตามที่ต้องการ

จากใจ พีรภักดิ์ คมสัน

ภาพของหยดน้ำบนใบบัว
ทำให้เด็กบางคนเกิดความสงสัยว่า
ทำไมผิวของใบบัวไม่เปียกน้ำ ในขณะที่วัสดุอื่นเปียกน้ำได้
ความสงสัยทำให้จิตที่มีวิญญาณนักวิทยาศาสตร์ดิ้นรนที่จะหาคำตอบ
ความสงสัยลักษณะนี้เป็นสิ่งจุดประกายความคิดของนักวิทยาศาสตร์

เมื่อเรามีความสงสัยในสิ่งต่างๆ ในโลกรอบตัวและในตัว
สิ่งที่ช่วยตอบคำถามคือวิทยาศาสตร์

(รูปใบบัวที่บ้านคุณตาในจังหวัดระยอง)

ประวัติการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของผม*

ขอเชิญพบกับเรื่องราวการเรียนรู้ในวัยเด็กของผมก่อนนะครับ บทความนี้ผมเขียนไว้เมื่ออายุ ๑๔ ปี เมื่อผมเรียนอยู่ชั้นม.๓ เพื่อเล่าเรื่องราว แลกเปลี่ยนความสนใจกับเพื่อนๆ เด็กที่ไฝฝันจะประกอบอาชีพนักวิทยาศาสตร์ ในเว็บไซต์ส่วนตัวที่ผมทำขึ้นที่ <http://se-ed.net/peerakitk>

วัยเด็ก

จำได้ว่าผมเคยนึกสงสัยในสิ่งรอบตัวหลายอย่าง เช่น ขอบเขตของโลกสิ้นสุดที่ตรงไหน? จะมีกำแพงกันหรือ? ทะลุม้าไปจะเจออะไร? พอได้รู้เกี่ยวกับดวงดาวและกาแลคซีก็สงสัยอีกว่าจักรวาลของเรามีเขตสิ้นสุดที่ตรงไหน (เคยคิดว่าจักรวาลอาจ ‘กลม’ ได้เหมือนโลก คือถ้าส่งจรวดไปให้ไกลที่สุด อาจกลับมาที่เดิมได้) โชคดีที่คุณแม่ชอบพาผมไปซื้อหนังสือ ทำให้หาความรู้ได้ไม่ยากนัก

โชคดีที่บริเวณบ้านผมได้ใกล้ชิดธรรมชาติ (อยู่ในกทม.แต่เป็นบ้านพักที่รัฐสร้างให้ เพราะพ่อเป็นแพทย์ทหารเรือ)

แถวบ้านพอมีต้นไม้ที่ผมชอบเก็บใบไม้ดอกไม้มาสกัดน้ำสีเล่น

บนต้นไม้ก็มีมดแดงที่ผมจับมาเล่น จนรู้ว่าถ้ามดแดงอยู่คนละพวกกันมาเจอกันจะกัดกัน ที่เล่นกับเด็กแถวๆ บ้าน มีการแบ่งพรรคพวก ผมก็คิดวิธีสร้างกับดักโดยเอาถุงน้ำผูกเชือกแขวนต้นไม้ ถ้าปลายเชือกหลุด ถุงน้ำก็จะตกลงมา

วิชาวิทยาศาสตร์ที่โรงเรียนสอนเรื่องกฎของเมนเดล เรื่องพันธุกรรม ก่อนที่จะได้เรียนเรื่องนี้ ผมก็เคยทดลองเอาเกสรดอกไม้ต่างชนิดกันมาผสมกันแล้ว แต่ไม่สำเร็จเพราะไม่มีโอกาสติดตามผล

ตอนเด็กผมได้เล่นอะไรพวกนี้หลายอย่างเลย ผมยังจำต้นมะพร้าวในที่รกร้าง ที่ผมเคยไปเล่นกับเพื่อนแถวนั้นได้ และตอนนี้ต้นไม้เหล่านั้นก็ยังคงอยู่ (ที่รกร้างตรงนั้นมีคนบอกว่าจะทำสนามเด็กเล่น แต่ก็ไม่เห็นทำสักที ผมก็ได้แต่รอ) ผมตั้งชื่อที่รกร้างตรงนั้นว่า “แดนมหัศจรรย์”

ถนนทางรกร้างแถวนี้จะไปด้วยหิน ที่มักจะมีผลึกแร่ทรงสี่เหลี่ยมด้านขนานสีขาวหรือสีอื่นที่พบบ่อยในกองหิน วันหนึ่งผมพบผลึกแร่รูปทรงคล้ายกัน แต่มันมีลักษณะโปร่งใส “แบบมองเห็นทะลุได้” (คำพูดนี้น้องแนน, เพื่อนบ้านผมเป็นคนพูด) เพื่อนแถวบ้านผมหลายคนก็ได้เห็น [ถ้าจำไม่ผิด ตอนที่พบผลึกแร่ใส เป็นช่วงปิดเทอมตุลาคม เมื่อผมอยู่ป.๔ (จำได้ว่าผมกับน้องแนนเอาแปรงสีฟันมาขัดก้อนหินพวกนี้เก็บไว้ แนนบอกว่าคงไม่ได้มาเล่นด้วยแล้ว เพราะต้องไปที่อื่นกับครอบครัวประมาณหนึ่งสัปดาห์ คงกลับมาตอนเปิดเทอมพอดี)] ผมยังจำรูปทรงของก้อนหินก้อนนั้นได้ และ

* เป็นบทความที่เขียนไว้ก่อนแยกต่างหาก ซึ่งตรงจุดนี้แนะนำให้เพิ่มเข้ามาด้านหน้าหนังสือ

พบก้อนแร่แบบนั้นอีกหลายก้อนในกองหินบ้านผมที่ใส่มีสี่ มีก้อนแร่แบบนั้นอีกหลายรูปแบบที่ผลึกเป็นสีเหลืองบ้าง สีแดงน้ำตาลบ้าง

ตอนนั้นผมคิดว่ามันอาจจะเป็นเพชรหรือไม่ก็อัญมณี มันเป็นสิ่งมหัศจรรย์สำหรับผมมาก จนเก็บไปนอนฝันว่าได้พบผลึกพลอยสีต่างๆ แต่ผู้ใหญ่บางคนหาว่า “มันเป็นแค่ก้อนหินไปเก็บมาทำไม ไร้สาระ!” (แต่ผมยังคงเชื่อมั่นว่ามันคือหินพิเศษ เพราะเห็นในความโปร่งใสของมัน) ส่วนเด็กคนอื่นก็ไม่ค่อยสนใจ แต่น้าทัศน์, เพื่อนของแม่ผม ยังพอเข้าใจ เห็นผมสนใจเรื่องพวกนี้ ก็ซื้อก้อนหินแปลกๆจากประเทศแคนาดามาให้ผมตั้งหลายก้อน

ต่อมาผมสะสมแร่พวกนี้ได้มากมาย (ปัจจุบันสูญหายไปหมดแล้ว) หินและแร่พวกนี้ถ้าใส่กรดจะเกิดก๊าซ CO_2 เหมือนกันหมด ผมจึงสรุปได้ว่ามันเป็นแร่ Calcite (CaCO_3)

วันหนึ่งผมเล่นกับเพื่อนอยู่ที่บ้านข้างๆ บ้านผม ผมมองไปเห็นหินก้อนใหญ่สีน้ำตาล ที่มีผลึกสะท้อนแสงติดอยู่นิดหน่อย หยิบออกมาดูก็เห็นว่าเป็นแร่ผลึกใสจริงๆ ด้วย ลักษณะเหมือนซีกแตงโมที่เปลือกเป็นหินสีน้ำตาลแดง เพื่อนบ้านผมคือพี่เดียวกับพี่เกรทเอาก้อนมาทุบจนแตกเป็นหลายชิ้น ข้างในมีทั้งผลึกสีม่วง สีเขียว สีใส สีเหลือง (มันไม่ได้โปร่งใสทั้งก้อน เพราะจะเต็มไปด้วยรอยแตกของผลึก) ผมตื่นเต้นมากที่ได้เจอก้อนแร่แบบนี้อีกแล้ว แต่พี่เดียวกับพี่เกรทจะเอาก้อนแร่ไปแบ่งกันคนละครึ่ง ให้ผมมาแค่ก้อนเล็กๆ แล้วพี่เกรทก็ขนแร่ส่วนหนึ่งไป (พี่เกรทเป็นเพื่อนของพี่เดียวที่ไม่ได้มีบ้านอยู่แถวนี้) พี่เดียวใจดียกก้อนแร่ที่เหลือให้ผมหมดเลย ผมตั้งชื่อแร่ตัวนี้ว่า PK2 แต่ตอนนี้ก็ยังไม่รู้ว่ามันคืออะไร และคงจะหาคำตอบได้ยาก

การพบแร่แคลไซต์ผลึกใส เป็นสิ่งที่จุดประกายการเรียนรู้ของผมในวัยเด็ก และทำให้ผมค้นพบตัวเองว่าอยากเป็นนักเคมีในเวลาต่อมา ผมรู้สึกประหลาดใจในความใสของมันมาก ตอนนั้นแร่ชิ้นนั้นคงถูกแปรสภาพเป็นอย่างอื่นไปแล้ว แต่ในตอนนั้นเมื่อนึกถึงแร่ชิ้นนั้น ผมก็รู้สึกมีพลังที่จะเดินต่อไปอีกไกล

ค้นคว้าเรื่องพลอย

ตอนเด็กๆ คุณแม่ชอบพาผมไปเที่ยวท้องฟ้าจำลองกรุงเทพ ตรงถนนสุขุมวิท ครั้งหนึ่งไปเจอร้านขายหนังสือ แม่ซื้อหนังสือ “เปิดประตูสู่เคมี” ให้ เป็นหนังสือเล่มบางๆที่ทำให้ผมรู้เรื่องราวเกี่ยวกับอะตอม โมเลกุล ธาตุและสารต่างๆ พอเป็นพื้นฐานวิชาเคมี

แล้วก็ซื้อตัวอย่างหินชนิดต่างๆ กล่องละ ๕ บาท ก้อนหินดูคล้ายๆผลึกแร่ชิ้นเล็กๆมาต่อกันเป็นก้อน แต่หินแกรนิตจะผลึกใหญ่ หินพัมมิสลอยน้ำได้เพราะมีรูพรุน ส่วนพวกหิน-แร่แปลกๆที่ผมพบแถวๆบ้าน ผมก็เจอและหามาสะสมอีกมากมาย เช่นหินสีเขียวลักษณะคล้ายหยก (พบในดินที่นำมาถมบริเวณใกล้ถนนพริ้วในที่รกร้าง) รวมทั้งแร่ PK2 จากตอนที่แล้วด้วย

เมื่อเรียนอยู่ชั้น ป.๕ ที่โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ผมไปอ่านเจอสารานุกรมไทยในห้องสมุด เล่ม ๒๐ เรื่องอัญมณี ในสารานุกรมมีเรื่องเกี่ยวกับพลอยหลายชนิด โดยเฉพาะ

พลอยนพรัตน์ทั้ง ๙ มีรูปภาพเพชรพลอยสวยงาม ดึงดูดความสนใจผมมาก สงสัยจริงๆว่าหินก้อนใ้ๆที่เราเจอมันจะเป็นพลอยชนิดไหนได้บ้าง?

ตอนนั้นผมสนใจเรื่องอัญมณีมาก จนเริ่มสืบสนว่า โตขึ้นเราจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ หรือจะทำงานเกี่ยวกับอัญมณีกันแน่? ผมก็ไมรู้หรือกว่างานเกี่ยวกับอัญมณีแบบไหนที่ถูกใจ (อาชีพนักวิทย์ก็ยังไม่รู้ว่าเค้าทำงานยังงั้ แต่ตั้งเป้าหมายไว้) ผมไม่สนใจหรือกว่าจะทำให้พลอยเป็นเครื่องประดับได้อย่างไร สนใจลักษณะสีสััน และสมบัติทางเคมีมากกว่า

ในหนังสือบอกว่า “การเผาอัญมณี” ทำให้สีของอัญมณีเปลี่ยนไป ก็นึกสงสัยอยู่ในใจว่า การเผาทำให้สีเปลี่ยนได้งั้? โมเลกุลเปลี่ยนแปลงอย่างไร? จนถึงวันนี้ผมยังตอบคำถามนี้ไม่ได้

ปู่ตายายของผม อยู่ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง, อยู่ใกล้จันทบุรี แหล่งพลอยที่สำคัญของไทย จันทบุรีมีพลอยในตระกูลแซฟไฟร์ (Al_2O_3) มาก เช่น ทับทิม ไพลิน บุษราคัม. แหล่งพลอยที่ญาติๆของผมพอจะพาไปได้คือ เขาพลอยแหวน ในอำเภอท่าใหม่ แต่ผมเคยไปแถวนั้นไม่กี่ครั้ง และยังไม่ม่โอกาสได้ขุดพลอยอะไรเลย (ได้ไปเล่นน้ำแต่ที่น้ำตกพลี๊วกับน้ำตกตรอกนอง) เมื่อใกล้เปิดเทอมผมก็กลับมาเรียนต่อในกรุงเทพฯ

บางทีผมก็แลกเปลี่ยนความสนใจกับโกวิท เพื่อนที่สนใจเรื่องเพชรพลอยกับผมเหมือนกัน และผมกับนิติรัฐกับวัลย์พร คิดจะตั้ง “บริษัท พิชิมณี” เผื่อโตขึ้นจะไปทำงานด้านอัญมณี เป็นบริษัทที่ตั้งขึ้นมาเล่นแบบเด็กๆ ในที่สุดก็ไม่ได้ทำจริงงั้

ผมเขียนเล่นในสมุดจดตรงใต้ชื่อตัวเองว่า “ศาสตราจารย์ ดร. พีรภิตต์ คมสัน นักฟิสิกส์ธรณีวิทยาในอนาคต” เพราะเข้าใจว่า คนที่จะได้ทำงานด้านนี้ก็คือ นักธรณีวิทยา (geologist) (ที่จริงผมสนใจเรื่องแร่ธาตุ น่าจะเป็นนักแร่วิทยามากกว่า แต่ตอนนั้นผมไม่รู้ว่าในโลกนี้มีวิชาที่ชื่อ “mineralogy” หรือเปล่า) ผมพบหนังสือเล่มหนึ่งในห้างเดอะมอลล์ท่าพระ ที่ดึงดูดให้ผมสนใจธรณีวิทยา ชื่อ “โลกและหิน” เป็นหนังสือวิชาการที่ทำให้ผมได้เห็น โครงสร้างภายในโลก, ชั้นเปลือกโลก, หินประเภทต่างๆ, การเกิดวัฏธรรูปทรงแปลกๆทางธรณีวิทยา เช่นจีโอด (Geode) ที่เป็นหินกลมกลวง แต่ข้างในมีผลึกแร่ซ่อนอยู่เต็ม บางทีแร่ PK2 อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของจีโอดก็ได้ ถ้าผมม่โอกาสได้สัมผัสอะไรพวกนี้จริงงั้ก็ดีสิ

ช่วงนั้นผมอยู่ป.๖ ต้องเตรียมตัวสอบเข้าเรียนต่อในชั้นมัธยม จึงยังไม่ม่ไปหาพลอยที่จันทบุรี ผมไปเล่นคอมพิวเตอร์ในที่ทำงานของคุณแม่ แล้วเปิดอินเทอร์เน็ตเห็นเว็บไซต์ของภาควิชาธรณีวิทยา ของม.จุฬาฯ ทำให้ผมตั้งเป้าหมายอนาคตไว้ว่า โตขึ้นจะเข้าเรียนในคณะวิทยาศาสตร์อย่างแน่นอน และผมก็ซื้อหนังสือ “หินและแร่” จากร้านสมใจ ดิโอล์ดสยาม เป็นหนังสือเล่มเล็กงั้ (ผมสนใจเรื่องนี้อยู่แล้ว) ยิ่งทำให้ผมหลงใหลในลักษณะสีสัันที่หลากหลายของผลึกแร่และสารชนิดต่างๆ แต่คงม่มีประโยชน์อะไรเพราะผมคงม่ม่โอกาสได้สัมผัส(ทดลอง)กับมันจริงงั้

เริ่มมีห้องทดลองส่วนตัว

ผมสอบเข้าเรียนต่อในชั้นม.๑ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ทำให้ผมมี “ห้องสมุด” เป็นแหล่งความรู้แห่งใหม่ ผมเห็นอุปกรณ์การทดลองวิทยาศาสตร์ที่โรงเรียนแล้ว อยากได้มาเล่น

มาก ตอนที่เรียนเรื่องการวัด ครูจะให้ใช้เครื่องชั่งมาชั่งดินน้ำมัน ผมก็เอาแร่ PK2 ก้อนหนึ่งไปโรงเรียนเพื่อจะชั่งแล้วหาความหนาแน่นเป็น g/cm^3 แต่ก็ไม่มีโอกาสได้ทำ (เครื่องชั่งเป็นอุปกรณ์ที่ผมเคยอยากได้มากเพราะอยากจะใช้หาความหนาแน่นของแร่และจะใช้วัดปริมาณสารในห้องทดลอง)

เพื่อนผมคนหนึ่งชื่อสฟี่เรศ ทำหลอดทดลองของโรงเรียนแตก ต้องหาซื้อมาชดใช้ สฟี่เรศจะไปซื้อที่ศึกษาภัณฑ์ ผมจึงได้โอกาสซื้ออุปกรณ์ ฝากสฟี่เรศซื้อหลอดทดลองขนาดใหญ่ ๒ หลอด และสาร CuSO_4 ผมเริ่มมีอุปกรณ์ทดลองเล็กๆน้อยๆตั้งไว้ในชั้นวางของในห้องนอน ผมได้อ่านเรื่องปฏิกิริยาแลกเปลี่ยนไอออน (Double Decomposition) จากหนังสือเปิดประตูสู่เคมี ผมก็เริ่มทดลองโดยนำน้ำกรดที่พ่อผมใช้ใส่เบทาเทอร์รอนด์ (H_2SO_4) มาผสมเกลือ (NaCl) ผมนึกในใจว่าคงเกิด HCl ขึ้นในสารละลายแน่ๆ แล้วจึงใส่ CuSO_4 ลงไป ปรากฏว่าสารละลายเปลี่ยนเป็นสีเขียวเข้ม พอทิ้งสารละลายให้แห้งก็เกิดผลึกสีเขียว ผมจึงสรุปเอาเองว่าในสารละลายนั้นเกิด CuCl_2 ขึ้น และ CuCl_2 เป็นสารสีเขียว ต่อมาเมื่อผมไปค้นข้อมูลจากหนังสือในห้องสมุดที่โรงเรียน ก็พบว่า CuCl_2 เป็นสารที่มีสีเขียวจริงๆด้วย [CuCl_2 เป็นสารสีน้ำตาล ปกติจะมีโมเลกุลของน้ำเข้าไปปนอยู่ในผลึกทำให้เป็นสีเขียว และถ้าละลายน้ำให้เจือจางจะเป็นสารละลายสีฟ้า ซึ่งจริงๆแล้วมันไม่ได้เกิดปฏิกิริยาแลกเปลี่ยนไอออน เพราะไอออนบวกและลบจะลอยอยู่ในน้ำ ไม่ได้เกาะกันเป็นโมเลกุล] (โอ้! เราหาความรู้จากการทดลองเองก็ได้)

ผมเฝ้ามองช่องเล็กๆ ของห้องเก็บสารเคมีตรงบันได ที่โรงเรียน อยากได้สารอีกหลายชนิด โชคดีที่ผมได้เจอร้านขายอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ที่ใกล้บ้านคือ “สหพันธ์อุปกรณ์การศึกษาถนนตากสิน” ผมจึงพาคุณแม่ไปที่นั่นแล้วซื้อ เทอร์โมมิเตอร์ (เพราะอยากได้มาวัดอุณหภูมิตั้งนานแล้ว), เข็มทิศอันเล็กๆ, กับกล่องจุลทรรศน์ ราคา ๑๖๐๐ บาท (นึกว่าจะเอามาส่องดูหินและแร่ได้เหมือนในหนังสือ แต่พอซื้อมาจริงๆใช้อะไรไม่ค่อยได้เลย) ต่อมาผมก็ซื้อหลอดทดลองอันเล็ก, พวกแผ่นโลหะ, กับกรดไฮโดรคลอริก (เค้าไม่ยอมขายกรดให้เพราะเห็นว่าเป็นเด็ก กรดที่ผมซื้อได้เป็นชนิดเจือจางร้อยละ ๑๐)

ผมเอามาทดลองบนชั้นวางของในห้องนอน กรดทำปฏิกิริยากับแผ่นโลหะ เกิดก๊าซไฮโดรเจน (H_2) แล้วอยู่ๆ แม่ผมก็บอกให้เอาอุปกรณ์พวกนี้ไปทิ้งให้หมด เพราะกลัวผมทดลองแล้วจะเกิดก๊าซที่ขังอยู่ในห้อง “ดูซิเนี่ย แจกันสีเขียวที่ตั้งไว้มันกลายเป็นสีม่วงซีดเลย” ผมก็ไม่รู้ว่าแจกันที่ตั้งไว้นานๆ สีมันซีดได้อย่างไร (สงสัยมันจะดูด H_2 เข้าไปแล้วเปลี่ยนสี) ผมจึงตั้งอุปกรณ์ทดลองไว้ที่ชั้นวางของเล็กๆ บริเวณข้างบ้าน ผมฝากเพื่อนที่ชื่อพงศ์ธร ซื้ออุปกรณ์จากสหพันธ์ฯ หลายอย่างเช่น Na_2CO_3 , NaF , KMnO_4 , alcohol burner เพราะบ้านพงศ์ธรอยู่แถวนั้น หลังจากนั้นผมก็เดินทางไปซื้ออุปกรณ์จากทั้งศึกษาภัณฑ์และสหพันธ์ฯ หลายครั้ง

ผมเคยรู้สึกตื่นเต้น อยากซื้อสารเคมีบางตัวมาศึกษามากจนนอนไม่หลับ เพราะได้อ่านข้อมูลสารบางตัวจาก “พจนานุกรมศัพท์วิทยาศาสตร์” แล้วสงสัยและอยากเรียนรู้มากเลยว่าธาตุต่างๆเกิดสารประกอบที่มีลักษณะต่างๆได้อย่างไร โมเลกุลมีลักษณะเป็นอย่างไรถึงได้สารลักษณะเช่นนั้น? แต่สารที่มีขายอยู่จริง ๆ มักไม่อาจสนองความต้องการของผมได้

เมื่อซื้อสารตัวใหม่มาผมก็จะเอามาทดสอบกับสารที่มีอยู่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ สารใหม่ที่มีลักษณะอย่างไร เวลาซื้อสารผมจะเลือกซื้อตัวที่เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังสนใจ หรือสารอะไรที่คิดว่าจะเอามาศึกษาสมบัติอะไรใหม่ๆของมันได้

Acid-base indicator ที่ใช้ บางทีก็จะสกัดมาจากดอกอัญชัน ที่สกัดสีได้อย่างง่ายดาย โดยใช้น้ำเป็น solvent ตอนนีที่บ้านผมมีต้นอัญชันออกดอกเต็มไปหมด เพราะเคยเก็บเมล็ดจากบ้านข้างๆมาปลูก แล้วเอามาเล่นมายากลน้ำเปลี่ยนสีให้เด็กแถวบ้านดู

แรงจูงใจที่ทำให้ผมพยายามสังเคราะห์สารบางตัว เพราะได้อ่านหนังสือ “พจนานุกรม ศัพท์วิทยาศาสตร์” แล้วเห็นสมบัติของสารหลายชนิดที่ทำให้ผมอยากได้สารบางตัวมาทดลอง มาก เช่น พยายามหาซื้อสารไอออนิกที่มีจุดหลอมเหลวต่ำ เพราะอยากให้เห็นเวลาสารไอออนิก ถูกหลอมเหลว หรือแร่บางชนิดที่ผมอยากได้ ผมจะพยายามสร้างสารประกอบของแร่ตัวนั้น ขึ้นมาเอง (ถ้าทำได้) นี่ทำให้ผมอยากได้สารพวกฟลูออไรด์และซิลิเกต แต่เมื่อได้ทดลองเคมี ดูเหมือนว่าผมจะสนใจสารเคมีในห้องทดลองมาก จนลืมเรื่องแร่และธรณีวิทยาไปแล้ว

ถ้าอยากรู้ว่าผมทดลองเรื่องอะไรบ้าง ติดต่อผมได้นะครับ สมุดบันทึกการทดลองผมก็มี

ก้าวสู่โลกกว้าง

ความหวังที่ผมเคยอยากเป็นนักวิทยาศาสตร์จากตอนเด็กๆ ที่เคยเลื่อนราง ก็มีโอกาส เป็นจริงแล้ว [“ผมเคยคิดว่าตัวเองเป็นเด็กที่ ‘หวังอะไร’ ไม่เคยสมหวัง’ เหตุส่วนหนึ่งมาจาก เคยอยากรู้ว่าจะมีอาชีพเป็นนักวิทยาศาสตร์เพื่อศึกษาในสิ่งที่ชอบได้อย่างไร แต่หาคำตอบไม่ได้ และจูนงกับการ เกิดเป็นมนุษย์, เป็นเด็กที่มีปัญหาในการพูด, และหลายปัญหาที่ผมรู้สึกว่าตัวเองเป็นเด็กที่โชคร้ายที่ไม่เหมือนคนอื่นและไม่มีใครเข้าใจเลย”] เป็นความรู้สึกของผมในช่วงนั้น (หลังจากที่มีอุปกรณ์ ทดลองเคมี – ถ้าโตขึ้นจะได้ทำงานในห้องทดลองแบบนี้จริง คงเป็นงานที่ผมมีความสุขมาก แต่มันเป็นเพียงความเพ้อฝัน)

ผมมีเวลาทดลองเคมีเพียงเล็กน้อย เพราะต้องเรียนหนังสือ จึงวางแผนไว้ว่าช่วงปิด เทอม ตุลาคม ๒๕๔๒ นี้ จะใช้เวลาว่างในการทดลองเคมีให้เต็มที่ แต่เหตุการณ์ไม่คาดฝันก็ เกิดขึ้น เมื่อวันสอบก่อนปิดเทอม ผมป่วยกะทันหัน ไปสอบไม่ได้ จึงต้องไปแจ้งเรื่องขอสอบ และในวันที่ไปแจ้งเรื่องขอสอบใหม่ ผมเห็นต้นไม้ต้นหนึ่ง มีดอกเล็กๆ สีชมพู อยู่ที่สระว่ายน้ำ ของโรงเรียน ดอกของมันดูเหมือนรูปหัวใจดวงเล็กๆอย่างไม่น่าเชื่อ และในวันนั้นผมได้ไปที่ที่ ทำงานของคุณแม่ และเหมือนโชคชะตาอลังการ ผมได้พบกับเพื่อนผู้หญิงที่น่ารักคนหนึ่ง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นช่วงนี้ ทำให้ผมไม่ค่อยได้สนใจเรื่องเคมีเลย เพราะมันแค่สนใจเรื่องอื่นที่ น่าสนใจกว่า (เช่นไปเที่ยวเล่นกับเพื่อนแถวบ้านแล้ว) แต่เมื่อเหตุการณ์ช่วงนี้ผ่านไปดูเหมือนผม จะสนใจแต่เคมี

คุณแม่พาไปศูนย์หนังสือจุฬา ผมซื้อหนังสือ เคมีทั่วไป เล่ม ๒ ของภาควิชาเคมี จุฬาฯ ที่ซื้อเล่มนี้เพราะมีเรื่องปฏิกิริยาของธาตุต่างๆที่ผมกำลังสนใจ (ที่จริงเด็กๆไม่ควรซื้อมาอ่าน เพราะมันเป็นวิชาการเกินไป) ผมก็เอาความรู้ที่ได้จากหนังสือเล่มนี้มาประกอบการทดลอง แต่

ยังไม่ค่อยเข้าใจอะไรหรอกครับ ยังอ่านแบบเด็กๆ คือจะอ่านรู้เรื่องเฉพาะส่วนที่สนใจ โดยเฉพาะการสังเคราะห์สารบางตัวที่ผมอยากได้ (อยากรู้ว่ามันจะออกมาเป็นอย่างไร)

ผมเริ่มเล่นอินเทอร์เน็ตบ่อยขึ้น ด้วยคอมพิวเตอร์ที่บ้าน เริ่มมีอีเมลอันแรก ขอจากไทยเมลล์, เริ่มเล่นกระดานสนทนาของโรงเรียน ที่เรียกกันว่า Suanboard, ไปเจอกระทู้ทดสอบปัญหาเคมี ChemQuiz, ผมก็ตั้งกระทู้ถามคำถามเคมีบ้าง เอาเรื่องที่สงสัยจากการทดลองและจากหนังสือไปถาม พวกพี่ๆก็จะตอบคำถามที่มาจากห้องทดลองของผมไม่ได้, ด้วยความหึงประกอบกับความขี้ใจในบางเรื่อง ผมคิดว่าตัวเองเก่งมากที่อยู่แค่ ม.๑ แต่ศึกษาเรื่องระดับมหาวิทยาลัยได้ ก็เที่ยววัดความเก่งไปทั่ว, ผมใช้ชื่อว่า 2-Hydroxybenzoic acid (เป็นชื่อทางเคมีของ salicylic acid ที่เฉพาะตัวดี)

ครั้งแรกที่ผมได้รู้จักคนในวงการวิทยาศาสตร์ ก็เมื่อมีพีเอ็ม.๕ คนหนึ่งเล่นกระดานสนทนาของโรงเรียน แล้วเห็นผมแสดงออกว่าอยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ ก็ส่งอีเมลมารู้จักและให้กำลังใจผม พี่คนนี้ชื่อ Mock (แต่ผมยังไม่ค่อยได้ถามอะไรพี่มีอคติในสิ่งที่ผมสงสัยอยู่ในใจ) บทความในเวบไซต์ของพี่มีอคติ [<http://se-ed.net/mock>] ก็ทำให้ผมอยากสอบเคมีโอลิมปิก เพราะเข้าใจว่าถ้าได้เข้าค่ายเคมีโอลิมปิกจะได้เจอเพื่อนๆที่สนใจอยากเป็นนักเคมีเหมือนผม และได้เรียนเคมีในแบบที่ชอบ

อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งความรู้ที่ทำให้ผมได้พบโลกกว้าง และได้รู้จักรุ่นพี่ที่โรงเรียนและใครอีกหลายคน เวลาว่างในช่วงปิดเทอมเริ่มหายไป เพราะผมเอาไปใช้ทำสิ่งต่างๆ ทั้งเล่นอินเทอร์เน็ต ทดลองเคมี บางครั้งผมอ่านหนังสือเพลินไปจนถึงตีหนึ่งครั้งก็ยังไม่นอน (ถ้าจะให้ตื่นมาอ่านตอนเช้าผมก็ตื่นไม่ไหว)

ช่วงใกล้เปิดเทอมผมมักจะนั่งรถเมลล์เล่น ไปสถานที่ต่างๆ ในกรุงเทพฯ และสำรวจเส้นทางรถเมลล์สายต่างๆ เพื่อจะใช้ในการเดินทาง รวมทั้งรถไฟฟ้า BTS ที่เพิ่งเปิดใหม่ด้วย เมื่อผมไปไหนมาไหนได้เองในระยะไกล ก็ไปซื้อของตามที่ต้องการ

ผมมีแหล่งความรู้เพิ่มขึ้นอีกแล้ว การโตเป็นผู้ใหญ่ทำให้มีอิสระมากขึ้นจริงๆ

ศึกษาแบบวิชาการ

ขึ้น ม.๒ ผมเรียนอยู่ในห้องของเด็กเกรดสูงที่เรียก “ห้องคิง” ในห้องนี้ผมไม่ค่อยมีเพื่อน ไม่มีความสุขกับการเรียนที่โรงเรียน (บางคนเห็นผมอ่านเคมีก็มองว่าผมเป็นคู่แข่งที่น่ากลัว เจอหน้ากันก็ชอบมาลองภูมิ - ผมศึกษาเคมีเพราะชอบ ไม่ใช่เพราะอยากสอบเคมีโอลิมปิกซะหน่อย)

ผมจึงทุ่มเทให้กับการอ่านหนังสือในห้องสมุดมาก หนังสือในโซนเคมีผมสำรวจหมดทุกเล่ม แต่หนังสือดีๆ มีน้อยเพราะส่วนใหญ่เป็นพวกตามหลักสูตรกับติวสอบเข้ามหาวิทยาลัยหลายครั้งที่ต้องผิดหวัง เมื่อไม่พบหนังสือเล่มไหนกล่าวถึงสารประกอบแปลกๆที่ผมจินตนาการถึง บางครั้งผมยืมหนังสือไปอ่านในเวลาเรียนในห้องเรียน ส่วนหนังสือในโซนอื่นผมก็อ่านเพื่อการพัฒนาชีวิต (อยากบอกคนที่ไม่ชอบอ่านหนังสือว่า ลองเข้าห้องสมุดเถอะ อาจมีเรื่องที่คุณสนใจอยู่ก็ได้)

ผมเข้าไปเรียนเคมีที่ห้องกุหลาบเพชร (ห้องหนึ่งในโรงเรียน ที่ดูแลนักเรียนด้านวิชาการเป็นพิเศษ) ผมได้เรียนรู้อะไรมากมาย โดยเฉพาะเคมีอินทรีย์ และวิธีคิดอย่างมีเหตุผล (เช่น F_2, Cl_2, Br_2, I_2 เป็นธาตุหมู่เดียวกัน ฟิโรจน์ฤทธิ์ให้ผมอธิบายว่า ทำไมถึงมีสีเข้มขึ้น และจุดเดือดสูงขึ้นตามลำดับ) เรื่องที่ผมสงสัยหลายอย่าง ก็ได้ฟิโรจน์ฤทธิ์เป็นคนช่วยตอบคำถาม

ผมพบฟิโรจน์ฤทธิ์ครั้งแรกโดยนัดไปหาที่จุฬาฯ วันนั้นพี่เค้าพาผมชมห้องทดลอง ผมเพิ่งได้เห็นห้องทดลองในมหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก มีสารโครงสร้างแปลกๆที่ผมอยากได้มากมาย เห็นแล้วรู้สึกได้ถึงความปลอดภัยที่นักเคมีได้ทำงานกับสิ่งเหล่านี้ (พี่เค้าบอกว่า ไม่มีเวลาทดลองศึกษาอะไรตามใจเล่นๆเหมือนผม เพราะต้องทำงานวิทยานิพนธ์ให้เสร็จ)

เคมีอินทรีย์ (Organic chemistry) มีการเขียนโครงสร้างโมเลกุลแบบหนึ่งที่เรียกว่า Line-Angle formula ตอนแรกผมเห็นแล้วงง แต่เมื่อเขียนโครงสร้างแบบเส้นเป็นแล้ว ผมก็ศึกษาเรื่องเคมีอินทรีย์และชีวเคมี ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เพราะเคยสงสัยว่า สารอะไรที่ทำให้พืชมีสีต่างๆ สารเคมีจะซึมเข้าผิวหนังได้รึเปล่า เคมีอินทรีย์เป็นเรื่องที่น่าเพลิดเพลินใจไปอีกแบบ เพราะคาร์บอน สามารถ bond กันเป็นสายยาวๆและรูปร่างต่างๆได้ และ bond กับธาตุอื่นได้อีกหลายชนิด ทำให้เกิดสารที่มีสมบัติหลากหลายมาก

แต่เรื่องที่ได้ศึกษามักจะเกี่ยวกับหลักสูตรเคมีม.ปลายมากกว่า เพราะผมจะต้องเอาไปใช้สอบเคมีโอลิมปิก และเตรียมไว้สำหรับการเรียนชั้นม.ปลาย ผมให้ความสำคัญกับการสอบเคมีโอลิมปิกมาก จนเป็นชาวดังที่ครูในหมวดวิทย์ที่โรงเรียนเอาไปพูดกันใหญ่ว่ามีเด็กม.๒ สมัครสอบเคมีโอลิมปิก (เค้าไม่รู้หรือว่า ผู้ถูกนิทากำลังยืนฟังอยู่ด้วย) แต่สอบไม่ติดหรอกครับ และผมก็เกลียดการทำข้อสอบแบบนี้

หนึ่งสัปดาห์หลังจากสอบเคมีโอลิมปิกแห่งประเทศไทย วันที่ ๘-๙ กรกฎาคม ผมเข้าคอร์สอบรมเกี่ยวกับ “พลังจิตประยุกต์” ผมได้รู้ว่า ความหวังของมนุษย์ ความคิดเชิงบวก และจิตใต้สำนึก เป็นสิ่งที่มีพลังมากแค่ไหน และได้ถ่ายภาพฟรังสี Aura ของตัวผมไว้ด้วย [สถาบันเพื่อการพัฒนาจิตและกาย, 300/98 ซ.ลาดพร้าว 20 จตุจักร กรุงเทพฯ 10900, โทร. 02-2938-5151-2.] (เคยอ่านจากหนังสือ “พลังจิตและพลังลึกลับ”, การถ่ายภาพ Aura เรียกว่า Kirlian Photography -ผมพยายามหาข้อมูลหลักการทำงานของเครื่องมือนี้) พลังจิตและวิญญาณมีจริงครับ ผมมั่นใจว่ามนุษย์เราไม่ได้เป็นแค่กลไกของสสารเท่านั้น ผมเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องพวกนี้ด้วยตัวเอง (เช่น เคยเล่นส่งกระแสจิตกับเพื่อนตอนอยู่ป.๕ ตามวิธีจากหนังสือของหลวงวิจิตรวาทการ) มันเป็นความลึกลับหนึ่งที่จุดประกายให้นักวิทยาศาสตร์เช่นผมศึกษา

หลังจากนั้นไม่นาน ผมก็เริ่มทำเว็บไซต์ส่วนตัวทางอินเทอร์เน็ต เมื่อเลิกเรียนตอนเย็น ผมจะกลับมาทำ web pages ที่บ้าน ด้วยการเขียน HTML code ในโปรแกรม Notepad โดยเรียนรู้จากการดู source code ของเว็บไซต์ต่างๆ ผมเขียน code เตรียมเครื่องมือหลายอย่าง แต่ก็ไม่มีเนื้อหาสาระอะไรเลย สิ่งที่ผมได้จากการทำเว็บเพจจะเป็นการฝึกความคิดในการเรียบเรียงภาษาคอมพิวเตอร์มากกว่า แต่ที่ทำไปก็เพราะต้องการเผยแพร่แนวคิดบางอย่าง

นอกจากความรู้วิทยาศาสตร์ เช่น “ต่อต้านกฎระเบียบทรงผมนักเรียน” [ได้แนวคิดจาก Student Net Thailand, <http://jove.prohosting.com/~stunth>, กลุ่มกิจกรรมอิสระของเด็กไทยหัวก้าวหน้าในด้านการศึกษา] และ “โรงเรียนวิทยาศาสตร์ในฝันของผม” บทความพวกนี้ผมยังเขียนไม่เสร็จสักอัน และมักทำไปเพื่อระบายความคับแค้นใจของเด็กโรคจิตคนหนึ่งมากกว่า ผมเขียนของตัวเองไว้ในเว็บเพจว่า “..จากการทดลอง...ได้พบทฤษฎีมากมายที่นักเคมีเคยค้นพบกันมาแล้ว” และ “มองเห็นปัญหา ที่คนอื่นมองไม่เห็น”

และการทำเว็บเพจซึ่งตั้งอยู่ที่ <http://se-ed.net/peerakitk> ก็กลายเป็นงานอีกอย่างหนึ่งในชีวิตของผม งานพวกนี้มีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ผมเพิ่งรู้ว่าการทำในสิ่งที่ชอบก็ทำให้เราเหนื่อยได้เหมือนกัน

ช่วงนี้ผมซื้ออุปกรณ์เคมี และซื้อหนังสือจากศูนย์หนังสือจุฬาหลายครั้ง (เพราะเรียนพิเศษแถวสยามในเช้าวันอาทิตย์ ตอนเลิกเรียนมีเวลาไปเที่ยวหลายที่) ผมมีเงินมาซื้ออย่างเหลือเฟือ เพราะแม่ให้เงินเดือนละ ๓๐๐๐ บาท (ตอนม.๑ให้เดือนละ ๑๐๐๐ บาท) ผมเริ่มอ่านประวัตินักวิทยาศาสตร์บางคนในอดีต พร้อมกับรู้สึกน้อยใจว่าถ้าเราโตขึ้นจะทำอะไรได้แค่นั้นกัน ผมมีเพียงความปรารถนาที่จะเรียนรู้ในเรื่องหลายๆเรื่องที่ไม่รู้จะหาข้อมูลได้จากที่ไหน

การค้นคว้าอย่างหนัก จากแหล่งความรู้ที่หายากมาก ทำให้ผมได้รู้อะไรเกี่ยวกับวงการวิทยาศาสตร์มากขึ้น ได้อ่านแนวคิดทาง Quantum physics ที่ลึกลับและน่าสนใจครั้งแรกจากหนังสือ “ธรรมวิทยาศาสตร์” จากมุมมืดในห้องสมุดที่โรงเรียน

ช่วงที่ผ่านมา ผมกลายเป็นคนที่วันๆคิดแต่วิทยาศาสตร์และโครงการต่างๆที่วางแผนไว้ มีงานให้ทำมากจนไม่มีเวลาพักผ่อน ตั้งแต่งานจัด-ทำความสะอาดบ้าน จนถึงการทำเว็บไซต์ (รวมถึงความคิดที่จะตั้ง “สมาคมนักวิทย์น้อย” เพื่อให้เด็กที่อยากเป็นนักวิทย์ได้มาพูดคุยช่วยเหลือกัน แต่ล้มเหลว เพราะไม่พบใครที่อยากเป็นนักวิทย์เหมือนผมเลย) หลายครั้งที่ไม่ได้ทำการบ้านเพราะทำแต่ศึกษาและทดลองเคมี หรืออ่านหนังสือเรื่องอื่น (การเรียนที่โรงเรียนไม่ค่อยมีประโยชน์เลย เราสะสมประสบการณ์ชีวิตให้มากกว่า เบื่อมากที่ต้องทนเรียน-ท่องจำเรื่องไร้สาระไปอีกหลายปี เพียงเพื่อทำคะแนนให้ได้เกรดสูงๆ)

มันเป็นช่วงเวลาที่ผมกำลังแสวงหาอะไรหลายอย่าง ความเจ็บปวดหนึ่งที่ผมได้รับคือ มีคนใช้ชื่อ “ผู้หวังดี” ส่งข้อความมาทางเว็บไซต์ของผมว่า “ขอเตือนว่าอย่าหวังให้มากนัก ถ้าผิดหวังแล้วมันจะเจ็บหนัก”

ผมลองเขียนจดหมายหา สมาคมพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อว่าจะมีใครรู้จักเด็กที่สนใจอะไรเหมือนผม แต่ก็ไม่ได้รับการตอบกลับ ผมยังรู้สึกมีปมด้อย ไม่มีใครเข้าใจเลยว่าผมกำลังพยายามแสวงหาอะไร (คงมีแต่คนรังเกียจว่าผมเป็นพวกเด็กมีปมด้อย)

ผมเฝ้าค้นหาบางสิ่งบางอย่างทางอินเทอร์เน็ตและห้องสมุด มีความขัดแย้งในใจเกิดขึ้นมากที่ผมข้องใจมาตั้งแต่เด็ก เช่น ในโลกนี้มีใครคิดหรือรู้สึกอะไรเหมือนผมบ้างรึเปล่า? ผมจะได้เจอเพื่อนที่อยากเป็นนักวิทยาศาสตร์เหมือนผมมั้ย? ผมจะเป็นนักเคมีอย่างที่หวังไว้ได้อย่างไร? (เนื่องจาก คนรอบข้างผมไม่มีใครรู้จักอาชีพหรือวงการวิทยาศาสตร์เลย แม้ในโรงเรียนก็ไม่มีด้วยเหตุนี้ผมจึงต้องแสวงหา) แล้วมนุษย์เรามีชีวิตอยู่ไปเพื่ออะไร?

ความสับสนที่เกิดขึ้นก่อนที่ผมจะมีอายุครบ ๑๔ ปี เหล่านี้ ทำให้ผมโตเป็นผู้ใหญ่อย่างรวดเร็ว ด้วยอัตราความเร่งสูง

ในเวลาี่

เป็นอย่างไรบ้างครับ เรื่องราวเศษเสี้ยวเล็กๆ จากชีวิตจริงของผม ตั้งแต่เด็กจนอายุ ๑๓ ปี ผมเขียนไปพร้อมกับนึกบททวนบรรยากาศต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เมื่อเวลาผ่านไป เราก็จะพบบรรยากาศที่แตกต่างและไม่คุ้นเคย

ผมผ่านความรู้สึกต่างๆ มาแล้วมากมาย ไม่ว่าจะเป็น หวังที่จะได้เรียนรู้และทำสิ่งต่างๆ เพื่อฝัน โตเติ้ว รอคอย เหงา เสร้า คับแค้นใจ เป็นคนเก่งที่สุด เป็นคนแหย่ที่สุด แปลกใจ และสุขสมหวัง

เมื่อปีที่แล้วผมยังเป็นเด็กที่มีแต่ความฝันลุ่มๆ แล้งๆ อยู่เลย ตอนนั้น ผมกำลังบ้ากับการค้นหาคำตอบว่าทำอย่างไรจึงจะได้เป็นนักวิทยาศาสตร์ เช่น สงสัยว่านักวิจัยจะเสนอผลงานให้โลกรู้ได้อย่างไร (ผมเป็นเด็กที่พูดอะไรมักไม่มีใครฟัง จึงกังวลว่าในอนาคต ถ้าผมมีผลงานแล้วจะเสนอให้คนอื่นยอมรับได้อย่างไร) การหาคำตอบในเรื่องนี้เป็นไปได้เมื่อผมได้รู้จักนักวิทยาศาสตร์ไทยหลายคน (ผมเที่ยวส่งอีเมลไปทำความรู้จักใครต่อใคร) และหาข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เป็นภาษาอังกฤษด้วยความยากลำบาก

การได้เห็นผลงานของผู้ได้รับรางวัลโนเบลและความรู้อย่างที่น่าพิศวง ทำให้ความรู้สึกสิ้นหวังเปลี่ยนเป็นแรงบันดาลใจ

ผมไม่จำเป็นต้องดิ้นรนแสวงหาโอกาสที่จะเป็นนักวิทยาศาสตร์แล้ว เพราะตอนนี้ผมรู้โอกาส และพอจะเข้าใจวิธีการของวงการวิทยาศาสตร์แล้ว รู้สึกเหมือนว่า ช่วงที่ผมอายุ ๑๔ ปี ทุกสิ่งในชีวิตก็ค่อยๆ ดีขึ้น

ผมใกล้จะอายุครบ ๑๕ ปี มองเห็นโลกกว้างออกไป และมองได้ลึกลงไป อยากจะสลัดความเป็นตัวเองทิ้ง แล้วเปลี่ยนเป็นคนใหม่ ไม่อยากยึดติดภาพตัวเองแบบเก่าๆ ที่เป็นเด็กเรียบร้อย ไม่ค่อยพูด และสนใจแต่งานด้านวิทยาศาสตร์ แม้ว่าจะมีไม่กี่คนที่มองเห็นและชื่นชมภาพนี้

แต่ผมยังตอบไม่ได้ว่าจุดมุ่งหมายของชีวิตคืออะไร

จากแร่แคลไซต์ วันนี้ผมยังสงสัยเกี่ยวกับ CaCO_3 ว่าทำไมไข่มุกสะท้อนแสงแวววาว และเปลือกหอยบางชนิดมีสีเหมือนโลหะ (ทั้งสองเป็น CaCO_3 ที่ถูกสร้างสรรค์โดยสิ่งมีชีวิต) และอีกหลายคำถามที่ยังสงสัยอยู่ลึกๆ สักวันหนึ่งถ้าผมเรียนจบและได้เข้าไปในวงการวิจัยของนักวิทยาศาสตร์ คงจะได้เข้าใจในสิ่งที่อยากรู้อย่างแจ่มแจ้ง

สุพีเรศเพื่อนผมเคยพูดว่า “เป็นนักวิทยาศาสตร์ก็ไม่มีประโยชน์หรอก อะไรๆ คำกััค้นพบกันไปหมดแล้ว” แต่ผมว่าไม่จริงหรอก มีเรื่องราวและความลึกลับอีกมากมาย ที่วิทยาศาสตร์ในปัจจุบันยังหาคำตอบไม่ได้

คืนหนึ่งที่ผมนอนหลับไป หลังจากสับสนว่าอนาคตเราจะเป็นนักวิจัยในสาขาไหน (กันแน่ระหว่างฟิสิกส์กับเคมี) ผมฝันว่าเห็นอุปกรณ์เคมี ขวดรูปทรงกลมใสสาร ที่ผมเคยอยากได้เล่น (ทำงาน) กับมันมาก

ถ้าถามว่าหาวิทยาศาสตร์สาขาที่ถูกต้องหรือยัง? ใจผมบอกว่า ผมมาถูกทางแล้ว ผมชอบสารประกอบต่างๆทางเคมีและสีสันทึบสวยงาม (เป็นสีที่เกิดจากจินตนาการ ไม่ใช่สีที่จริงของโมเลกุล) แม้ผมยังมองไม่เห็นหนทางที่จะสร้างทฤษฎีหรือความเข้าใจใหม่ๆ เหมือนที่ใฝ่ฝันไว้ แต่ผมจะเลือกในสิ่งที่ผมชอบ เพราะศิลปินมักทำงานที่ตนชอบได้ดี

ความคิดฝันของเด็กอายุ ๑๔ คนหนึ่งจะมีค่าแค่ไหนกัน ผมเชื่อว่าการเรียนรู้อะไรแบบเด็กๆ ด้วยความใฝ่ฝัน ความต้องการแบบเด็กๆ เป็นสิ่งพิเศษที่ทำให้เกิดแรงบันดาลใจ โดยเฉพาะในการทำงานของนักวิทยาศาสตร์

ผมเคยมีความใฝ่ฝันหลายอย่างที่จำไม่ได้แล้วว่าคิดไว้ตั้งแต่เมื่อไร เช่น อยากให้คนทั้งโลกเข้าใจกัน (เพราะในวัยเด็กไม่มีใครเข้าใจผมและผมก็ไม่เข้าใจคนอื่นเหมือนกัน) ผมรู้แล้วว่าความใฝ่ฝันเหล่านั้นที่ดูเหมือนไร้สาระ เป็นสิ่งที่มีค่า

ชีวิตมนุษย์จะมีความหมายอะไร ถ้าไม่รู้จักทำความเข้าใจใฝ่ฝันให้เป็นจริง?

ผมจะได้เริ่มทำงานวิจัยเคมีอย่างจริงจังแล้ว จะสังเคราะห์โพลิเมอร์มหัศจรรย์ตัวใหม่ ที่เชื่อมต่อสมบัติของ conductive polymers และ crown ether เข้าด้วยกัน (ผมแค่อยากเรียนรู้สมบัติของสารทั้งสองประเภทนี้อย่างใกล้ชิด) ผมจึงออกแบบโครงสร้างของโพลิเมอร์ที่คิดจะสังเคราะห์ ให้อาจารย์บัญชา พูลโกศา ช่วยคิด อาจารย์บัญชาบอกว่า “โอเคดี แต่ทำยาก” (ผมยังดีใจที่มันพอจะทำได้) วางแผนไว้เมื่อปลายปี ๒๕๔๔ และตกลงไว้ว่าจะวิจัยเรื่องนี้เมื่อผมเข้าร่วม โครงการ JSTP ของ สวทช.

ที่ผมยอมทำโครงการยากๆ แบบนี้ ไม่ใช่เพราะต้องการให้คนอื่นมองว่าผมเป็นเด็กเก่งเด็กอัจฉริยะ แต่ผมเคยได้ยินที่เค้าว่ากันว่า วิทยาศาสตร์สาขาเคมี อะไรก็ถูกค้นพบไปหมดแล้ว ผมจึงอยากจะทำให้เข้าใจธรรมชาติของโมเลกุลให้มากกว่าที่ผมรู้ และเชื่อว่าวิชาเคมีอาจมีเรื่องหลงเหลืออยู่ให้ผมค้นพบก็ได้ เช่น โพลิเมอร์ตัวนี้อาจอ่อนไหวในการเปลี่ยนแปลงสมบัติทางแสง สามารถเปลี่ยนสีได้ตามใจนึกคิด ด้วยกระแสพลังจิต

ผมยังคงเครียดและสับสนบ่อยครั้ง เพราะมีความมุ่งมั่นหลายอย่างในเวลาเดียวกัน แต่ปัญหาในวัยเด็กส่วนใหญ่หมดไปแล้ว ผมจะบำบัดปมด้อยและแก้ปัญหาทั้งหลายด้วยปัญญา และตั้งความหวังด้วยความฝัน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ตามที่ใญ่อยากจะทำ

เรื่องราวยาวเจ็ดหน้ากระดาษ A4 ที่คุณได้อ่าน ผมก็ได้เรียนรู้การเขียนที่แสนยุ่งยาก และฝึกฝนความพยายามในการทำงานด้วย

น่าแปลกที่เดี๋ยวนี้ ผลึกแร่แคลไซต์ชนิดไฮดรอกไซด์ที่ผมเคยเก็บไว้ สูญหายไปหมดสิ้น และผมก็ไม่เคยพบมันเพิ่มอีกเลย เหมือนกับว่ามันถูกเปลี่ยนเป็นพลังแรงบันดาลใจของผมไปหมดแล้ว

เด็กชาย พีรภิตดี คมสัน, กรุงเทพฯ พ.ศ.๒๕๔๕.

วิทยาศาสตร์คืออะไร

“วิทยาศาสตร์เกิดขึ้นได้โดยการสร้างสรรค์ของคนที่ได้มเปี่ยมด้วยความใฝ่ปรารถนาต่อ
สัจธรรม และปัญหาที่เข้าใจความจริง บุคคลที่เราเป็นนี้ผลสำเร็จในทางสร้างสรรค์ที่ยิ่งใหญ่
ทางวิทยาศาสตร์ทุกคนล้วนเต็มเปี่ยมไปด้วยความเชื่อมั่นทางศาสนาอย่างแท้จริงว่า สากล
จักรวาลของเราเป็นสิ่งที่มีความสมบูรณ์และสามารถรับรู้ได้ด้วยการแสวงหาความรู้อย่างมี
เหตุผล”—อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์

ก่อนที่จะก้าวเข้าสู่โลกของวิทยาศาสตร์ ลองมาดูความหมายของคำว่าวิทยาศาสตร์ก่อน
นะครับ ถ้ามีคนถามผมว่าวิทยาศาสตร์แปลว่าอะไร ผมจะตอบทันทีว่า “การค้นหาคความจริงของ
ธรรมชาติ” เป็นความหมายสั้นๆ ที่สอดคล้องกับคำกล่าวของไอน์สไตน์ข้างต้น แต่สำหรับบาง
คนอาจให้ความหมายของคำนี้ต่างกันออกไปตามความเชื่อส่วนบุคคล หนังสือหลายเล่มที่ผมได้
อ่านสรุปความหมายของวิทยาศาสตร์ไว้คล้ายกันดังนี้

วิทยาศาสตร์ คือ “ความรู้” หรือ “ความจริง” เกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่างในธรรมชาติ ที่
มนุษย์จัดไว้อย่างเป็นระบบ และยอมรับกันว่าเป็นความรู้ที่เชื่อถือได้ เพราะมีการพิสูจน์หาความ
จริงอย่างมีมาตรฐาน บางครั้งคำว่า “วิทยาศาสตร์” มีความหมายว่า ตัวความรู้ที่มาจากสิ่งต่างๆ

วิทยาศาสตร์ถูกจัดไว้เป็นสาขาต่างๆ แตกแขนงออกไปมากมาย วิทยาศาสตร์เต็มไปด้วย
ความรู้ที่กว้างขวาง เต็มไปด้วยข้อเท็จจริงของสรรพสิ่งที่สามารถสังเกตได้ในโลกธรรมชาติ
หรือค้นพบได้ด้วยการทดลอง วิทยาศาสตร์คือเส้นทางการเรียนรู้โลกธรรมชาติให้มากขึ้น หรือ
การเปลี่ยนแปลงความรู้ให้เข้าถึงความจริงได้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของวิทยาศาสตร์คือการสำรวจโลกรอบตัว เพื่อให้เราเข้าใจตัวเราและ
ปรากฏการณ์ในจักรวาล การสำรวจทางวิทยาศาสตร์ทำให้เรารู้จักธรรมชาติมากขึ้น และเพื่อนำ
ความรู้มาใช้แก้ปัญหา และทำให้ถึงที่สุดของศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์

เอ. เอ็น. ไวท์เฮด กล่าวไว้ในหนังสือ *The Concept of Nature* ว่าจุดมุ่งหมายของ
วิทยาศาสตร์คือการแสวงหาคำอธิบายที่ง่ายที่สุดของข้อเท็จจริงที่ซับซ้อน (*“The aim of science
is to seek the simplest explanation of complex facts. ...Seek simplicity and distrust it.”—A.
N. Whitehead*)

นอกจากนี้ยังมีคนให้ความหมายว่า “วิทยาศาสตร์ คือสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์ทำ”

นักวิทยาศาสตร์ คือ คนที่เรียนรู้และศึกษาความจริงของธรรมชาติ งานของ
นักวิทยาศาสตร์เรียกว่า “งานวิจัย” (research) การวิจัยมักจะประกอบด้วย การทดลอง การ
ทำนายทางทฤษฎี และงานลักษณะอื่นๆ นักวิทยาศาสตร์ทำงานเพื่อให้คนเรามีความรู้เกี่ยวกับ
สิ่งต่างๆ ในโลกรอบตัวเรา

ความรู้และการวิจัยวิทยาศาสตร์ได้แตกแขนงออกไปเป็นสาขาต่างๆ มากมายในปัจจุบัน นักวิทยาศาสตร์แต่ละคนจึงต้องมุ่งเอาใจลงในสาขาใดสาขาหนึ่ง แต่ไม่จำเป็นต้องทำงานในสาขาเดียว และไม่ควรมีความรู้เฉพาะสาขาที่เราสนใจ

บางคนแบ่งวิทยาศาสตร์เป็นสองสาขา คือ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เช่น คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา ธรณีวิทยา ฯลฯ กับ วิทยาศาสตร์สังคม เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ แต่เมื่อเราพูดถึงวิทยาศาสตร์โดยทั่วไปมักหมายถึงวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (natural science) ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็นสองสาขา คือ วิทยาศาสตร์กายภาพ และวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

ตัวอย่างสาขาของวิทยาศาสตร์ เช่น ดาราศาสตร์ ศึกษาวัตถุนอกโลก เคมี ศึกษาโลกของสสารและโมเลกุล หรือรูปแบบของสสาร บางคนเรียกนักเคมีว่าเป็น “molecular scientist” เพราะนักเคมีคือผู้ศึกษาธรรมชาติของโมเลกุล ชีววิทยา ศึกษาสิ่งมีชีวิต โลกของสิ่งมีชีวิตในระดับต่างๆ ฟิสิกส์ ศึกษาสมบัติของวัตถุและพลังงาน ซึ่งเป็นวิชาที่มุ่งศึกษาธรรมชาติของวัตถุในระดับพื้นฐานที่สุด

ตัวอย่างคำถามในวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ

ฟิสิกส์ : สิ่งที่เป็นสิ่งพื้นฐานที่สุดของสรรพสิ่งในเชิงวัตถุ (สสาร, สนาม, อนุภาคต่างๆ) คืออะไร

เคมี : เราจะนำอะตอมมาสร้างสารตัวใหม่ได้อย่างไร

ชีววิทยา : สิ่งมีชีวิตที่ซับซ้อนวิวัฒนาการมาจากสิ่งมีชีวิตเซลล์เดียวได้อย่างไร

สุขภาพ (วิทยาศาสตร์การแพทย์) : อะไรเป็นเหตุของโรคมะเร็ง

วิทยาศาสตร์ทั่วไป : ทำไมสิ่งต่างๆ จึงมีสี

ในกล่องข้างบนที่แสดงตัวอย่างคำถามนี้ คุณอาจจะสงสัยว่า ทำไมคำถามสุดท้ายถึงจัดอยู่ในสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป เหตุผลมีดังนี้ครับ คำถาม “ทำไมสิ่งต่างๆ จึงมีสี” เป็นคำถามที่ต้องการคำอธิบายจากวิทยาศาสตร์หลายแขนง เช่น ถ้าสีต่างๆ เกิดขึ้นจากความยาวคลื่นของโฟตอน ก็ต้องใช้ความรู้ฟิสิกส์ ถ้าสิ่งต่างๆ มีสีเพราะการเกิดพันธะของอะตอม ก็ต้องใช้ความรู้เคมี และถ้าระบบการรับรู้สีเกิดจากตาและสมองมนุษย์ ก็ต้องใช้ความรู้ในวิชาชีววิทยา หรือจิตวิทยา ลองมาดูการแบ่งสาขาเป็นวิทยาศาสตร์กายภาพและชีวภาพสิครับ

สาขาของวิทยาศาสตร์กายภาพ

วิทยาศาสตร์กายภาพ (physical science) ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต มีสาขาต่างๆ เช่น

- ๑ คณิตศาสตร์ (Mathematics)
- ๒ สถิติ (Statistics)
- ๓ กลศาสตร์คลื่น (Wave Mechanics)
- ๔ ฟิสิกส์อนุภาค (Particle Physics)
- ๕ นิวเคลียร์ฟิสิกส์ (Nuclear Physics)
- ๖ เคมีอนินทรีย์ (Inorganic Chemistry)

๗ เคมีวิเคราะห์ (Analytical Chemistry)

๘ ดาราศาสตร์ (Astronomy)

๙ ธรณีวิทยา (Geology)

๑๐ แร่วิทยา (Mineralogy)

สาขาของวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

วิทยาศาสตร์ชีวภาพ (biological science) คือสาขาที่ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต มีสาขาต่างๆ เช่น

๑ ชีววิทยาทั่วไป (General Biology)

๒ พฤกษศาสตร์ (Botany) ศึกษาพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ

๓ สัตววิทยา (Zoology)

๔ สรีรวิทยา (Physiology) ศึกษาหน้าที่ของโครงสร้างกลไกการทำงานและพฤติกรรมของอวัยวะต่างๆ

๕ กายวิภาคศาสตร์ (Anatomy) ว่าด้วยโครงสร้างของร่างกาย โดยศึกษาเป็นส่วนๆ

๖ พันธุศาสตร์ (Genetics)

๗ นิเวศวิทยา (Ecology) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิต และความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

๘ ชีววิทยาของเซลล์ (Cell Biology)

๙ จุลชีววิทยา (Microbiology) ศึกษาจุลินทรีย์ เช่น แบคทีเรีย ยีสต์ เห็ด รา ไวรัส ฯลฯ

๑๐ โรควิทยา (Pathology)

๑๑ ปรสิตวิทยา (Parasitology) ศึกษาเรื่อง parasite คือสิ่งมีชีวิตที่ได้รับอาหารและที่อยู่อาศัยจากสิ่งมีชีวิตอื่น

๑๒ กีฏวิทยา (Entomology) ศึกษาเกี่ยวกับแมลง

๑๓ อนุกรมวิธาน (Taxonomy) จำแนกประเภท (classify) สิ่งมีชีวิตเป็นหมวดหมู่ มีการตั้งชื่อวิทยาศาสตร์ที่เป็นสากลของสิ่งมีชีวิตแต่ละ species

นอกจากนี้ ยังมีศาสตร์บางสาขาที่เป็นได้ทั้งวิทยาศาสตร์กายภาพและชีวภาพ เช่น ชีวเคมี (Biochemistry) ชีวฟิสิกส์ (Biophysics)

บางคนแบ่งวิทยาศาสตร์ออกเป็น วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ (pure science) กับวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (applied science) วิทยาศาสตร์ประยุกต์ว่าด้วยการนำความรู้ที่ได้จากวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ไปประยุกต์ใช้ หรือหมายถึง การวิจัยที่มุ่งนำผลงานไปใช้ในด้านวัตถุ

จุดมุ่งหมายของวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ คือการสนองความอยากรู้อยากเห็นเพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ และเรียนรู้ความเป็นไปของธรรมชาติ จุดมุ่งหมายของวิทยาศาสตร์ประยุกต์คือการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ นักวิจัยด้านวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์บางคนชอบทำงานวิจัย เพราะการวิจัยทำให้เกิดความรู้ใหม่ที่ตื่นเต้นและประทับใจ การวิจัยพื้นฐานทำให้เรา

เข้าใจธรรมชาติอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ที่ดี ก่อให้เกิดวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่สำคัญหลายอย่าง

อย่างไรก็ตาม ผู้มีประสบการณ์หลายคนกล่าวว่า การแบ่งแยกว่าเรื่องใดเป็นวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์หรือวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เป็นสิ่งที่ทำได้ยากและไม่ควรทำ

ผมไม่ค่อยเห็นด้วยนักที่คนเราให้ความหมายของคำว่าวิทยาศาสตร์ประยุกต์ว่าเป็นการประยุกต์ในด้านเทคโนโลยีเท่านั้น เพราะคำว่า “apply” น่าจะหมายถึงการประยุกต์วิทยาศาสตร์ไปใช้ในศาสตร์อื่นด้วย เช่น ศาสนา ปรัชญา ศิลปะ ภาษา ฯลฯ เพราะวิทยาศาสตร์ก็มีความสัมพันธ์กับสิ่งเหล่านี้ เพียงแต่นักวิทยาศาสตร์บางคนคิดไม่ถึง หรือไม่ได้สนใจเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ในปัจจุบันคำว่า applied science หรือวิทยาศาสตร์ประยุกต์ มักหมายถึงการ “ประยุกต์” ใช้ในทางเทคโนโลยี เพื่อให้ง่ายต่อการใช้ในความหมายแคบ

เทคโนโลยี คือ ประโยชน์อย่างหนึ่งของวิทยาศาสตร์ เป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์โลกที่มีวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐาน คนบางกลุ่มอาจเห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์แค่เพียงที่มีนสร้างเทคโนโลยี แต่ผมเชื่อว่า จุดมุ่งหมายของวิทยาศาสตร์ที่สำคัญกว่าคือการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ ตอบสนองปัญญาของมนุษย์ เราไม่ควรพุดถึงวิทยาศาสตร์แต่ในแง่เทคโนโลยีเท่านั้น

วิทยาศาสตร์ไม่ได้มีประโยชน์ในด้านเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวครับ เรานำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ได้สองอย่างคือ เป็นพื้นฐานของเทคโนโลยี และเป็นสิ่งชี้นำโลกทัศน์ของมนุษย์ งานวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่งทำให้เกิดประโยชน์ได้หลายด้าน เช่นด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี และด้านจิตใจ

ผมสังเกตเห็นว่าบางคนชอบใช้คำว่าวิทยาศาสตร์คู่กับเทคโนโลยี เป็นคำว่า “วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” ซึ่งทำให้ประชาชนเข้าใจผิดคิดว่าวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องของเทคโนโลยีไปเสียหมด ที่จริงแล้ว แม้แต่วิทยาศาสตร์ประยุกต์ยังแตกต่างจากเทคโนโลยี บางคนโทษว่าวิทยาศาสตร์เป็นต้นเหตุของมลพิษที่ร้ายแรงในอากาศของกรุงเทพฯ แต่ผมคิดว่า เหตุของมลพิษในกรุงเทพฯ คือการใช้เทคโนโลยีที่ไม่ถูกต้องต่างหาก ผมเคยอ่านหนังสือของพระธรรมปิฎก และจำได้ว่าท่านกล่าวว่า “นักวิทยาศาสตร์แสนจะรักธรรมชาติ แต่คนในยุควิทยาศาสตร์คือคนที่ทำลายธรรมชาติ”

ผลผลิตของวิทยาศาสตร์เป็นนามธรรม แต่ผลผลิตของเทคโนโลยีเป็นรูปธรรม นักวิทยาศาสตร์กับนักเทคโนโลยีมีความมุ่งหวังและบุคลิกไม่เหมือนกัน ฟรีแมน ดายสัน (Freeman Dyson) กล่าวว่า “นักวิทยาศาสตร์ที่ดี คือบุคคลที่มีความคิดริเริ่ม และวิศวกรที่ดีคือบุคคลที่ทำงานโดยใช้ความคิดริเริ่มน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้” เทคโนโลยีกับวิทยาศาสตร์ประยุกต์จึงไม่เหมือนกันตรงจุดนี้

ถึงแม้ว่านักวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ไม่สนใจว่างานวิจัยที่ทำการทำให้เกิดประโยชน์ทางเทคโนโลยีหรือไม่ เพราะนักวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ทำงานด้วยความใฝ่รู้และเพลิดเพลินเพื่อให้ความรู้ แต่การค้นพบใหม่ทางวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ ก็ทำให้เทคโนโลยีก้าวหน้าตามไปอย่างก้าวกระโดด ตัวอย่างเช่นการค้นพบโมเลกุลของธาตุคาร์บอนที่มีรูปทรงประหลาด (ซึ่งบางชนิดมี

รูปทรงเหมือนลูกฟุตบอล ที่ประกอบด้วยห้าเหลี่ยม ๑๒ รูป และหกเหลี่ยม ๒๐ รูป นับรวมมุมได้ ๖๐ มุม) ที่เรียกว่าฟูลเลอร์ีน (fullerenes) ทำให้เกิดการวิจัยเกี่ยวกับวัสดุตัวใหม่ที่มีหัตถรรพ์และน่าตื่นเต้น จนปัจจุบันพัฒนามาเป็นท่อนาโน (nanotube) ซึ่งเป็นวัสดุที่แข็งแรงกว่าเหล็กร้อยเท่า เป็นตัวนำไฟฟ้าที่ดีมาก และใช้เป็นขั้วไฟฟ้าขนาดจิ๋ว

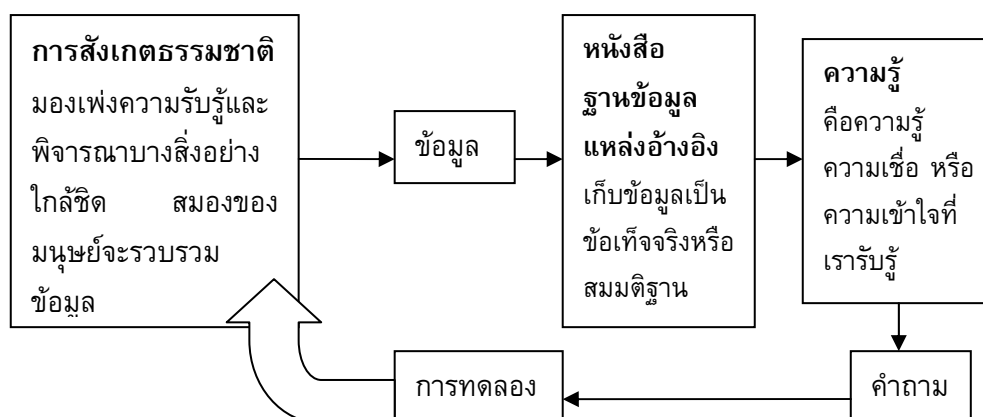
อีกตัวอย่างหนึ่งคือ การค้นพบวิธีสร้างแสงเลเซอร์ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีเรื่องการปล่อยแสงแบบเร่งเร้าของอะตอม และการสร้างเครื่องกำเนิดแสงเลเซอร์ที่มีความยาวคลื่น ๖๙๔.๓ นาโนเมตร จากทับทิม จนมีการพัฒนาเทคโนโลยีการรักษาโรคด้วยเลเซอร์ในปัจจุบัน

ขณะเดียวกัน เทคโนโลยีและการประดิษฐ์สิ่งใหม่ จำเป็นอย่างมากต่อการสร้างเครื่องมือมาใช้ในการศึกษาในวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์

วิทยาศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีเหตุผล อดทน เอาจริงเอียง ไม่ด่วนสรุปอะไรง่าย ๆ นักวิทยาศาสตร์ไม่ยอมรับคำบอกเล่าต่างๆ ว่าเป็นความจริงในทันที นอกจากจะมีการพิสูจน์ นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น มีเหตุผลเสมอ เพราะทุกสิ่งในธรรมชาติมีความสัมพันธ์กัน และขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นๆ **ปราบดา** หยุนกล่าวว่า “ความเชื่อว่าเป็นศัตรูของความคิด ในขณะที่ความไม่รู้เปรียบเสมือนมิตรสหาย” เมื่อนักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าตนค้นพบความจริงบางอย่าง ก็เสนอความรู้ที่ด้วยใจที่เปิดกว้าง ถ้ามีคนหาหลักฐานมาลบล้างความรู้นั้นได้ก็จะยอมยกเลิกความรู้ที่หามาโดยยากลำบากนั้น นอกจากนี้ นักวิทยาศาสตร์ต้องหัดทำใจยอมรับให้ได้เมื่อสมมติฐานที่เคยยึดถือมานานไม่สามารถใช้ได้ เราควรยอมรับคำว่า “ไม่” เมื่อหลักฐานทั้งหมดยืนยันเช่นนั้น

ลองมาดูการจัดการความรู้ในวงการวิทยาศาสตร์นะครับ ถ้าจุดมุ่งหมายคือการเรียนรู้โลกนี้ สิ่งแรกที่เราต้องทำคือ มองว่ามี “อะไร” อยู่รอบตัวเรา เรียกว่า การสังเกต (observation) ข้อมูลที่สรุปได้จากการสังเกตหรือการทดลองหรือการคาดเดา เรียกว่า สมมติฐาน (hypothesis)

“ทฤษฎี (theory) คือความรู้หรือคำอธิบายเกี่ยวกับบางสิ่ง แต่ละทฤษฎีอธิบายครอบคลุมถึงปรากฏการณ์ได้จำนวนมาก ความคิดที่จะเป็นทฤษฎีได้ต้องผ่านการสังเกตและการทดลองมามาก เมื่อทฤษฎีได้รับการทดสอบอย่างมาก แล้วได้ผลว่าทฤษฎีนั้นใช้อธิบายได้ทุกๆ ที่ในจักรวาล เราจะเรียกมันว่า กฎของธรรมชาติ (law of nature)

การวิจัยในปัจจุบันดำเนินไปได้ด้วยพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่เดิม ดังแผนภาพข้างบนที่แสดงว่า ข้อมูลที่ได้จากการทดลองแต่ละเรื่อง จะถูกรวบรวมผลสรุปไว้ในเอกสารทางวิทยาศาสตร์ และจะมีผู้อธิบายเป็นความรู้ให้คนทั่วไปได้เข้าใจ นักวิทยาศาสตร์ไม่เคยหยุดตั้งคำถามเกี่ยวกับความถูกต้องของสมมติฐาน ทฤษฎี หรือกฎธรรมชาติ ทฤษฎีทุกทฤษฎี และกฎธรรมชาติทุกข้อ อาจเปลี่ยนแปลงได้เพราะการค้นพบสิ่งใหม่

เมื่อนักวิทยาศาสตร์ทำงานกันมากขึ้น มนุษย์โลกจะมีข้อมูลความรู้เกี่ยวกับโลกธรรมชาติกว้างขึ้นและลึกขึ้น ทำให้เราสามารถทำนายเหตุการณ์ในโลกและสร้างสรรค์โลกนี้ได้มากขึ้น (ยกเว้นนักวิทยาศาสตร์บางกลุ่มที่นำความรู้หรือเทคนิคที่ตนค้นพบไปจดสิทธิบัตร อ้างตัวเหมือนว่าตนเป็นเจ้าของความรู้ ทั้งที่เป็นเพียงผู้ค้นพบ งานของนักวิทยาศาสตร์ที่แท้จริงเป็นสมบัติสาธารณะที่คนทุกคนมีสิทธิ์เข้าถึงได้)

นี่ละครับ คือเรื่องเกี่ยวกับการบริหารวิทยาศาสตร์ ที่มีการพัฒนามาหลายร้อยปี จนกลายเป็นวงการวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน

มีคนบอกว่า วิทยาศาสตร์เหมือนตัวต่อจิ๊กซอว์ ตรงที่ว่า ความรู้ชิ้นเล็กชิ้นน้อยมักจะมาเชื่อมต่อเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างความเข้าใจ

แนะนำวิทยาศาสตร์บางสาขา

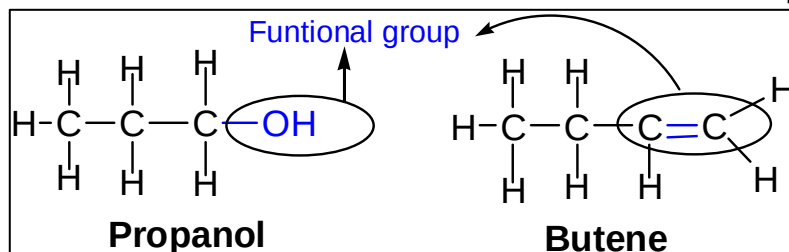
เนื่องจากผมมีความรู้ในวิชาเคมี จึงขอแนะนำวิชา **เคมีอินทรีย์** และ**เคมีเชิงฟิสิกส์** ให้เป็นพื้นฐานในการศึกษาของคุณผู้อ่านนะครับ ส่วนวิชาอื่นๆ อีกมากมายนั้นผมเขียนไม่ได้ เพราะขาดความรู้ ถ้าคุณอยากรู้จักวิทยาศาสตร์สาขาอื่นๆ ก็ลองหาจากตำราในห้องสมุด หรือปรึกษานักวิทยาศาสตร์ในสถาบันทางวิชาการ

เคมีอินทรีย์ (Organic Chemistry)

สมัยก่อนวิชาเคมีอินทรีย์คือการศึกษาสารที่มาจากสิ่งมีชีวิต นักเคมีเคยเชื่อว่า สารอินทรีย์หรือผลิตภัณฑ์จากสิ่งมีชีวิต เกิดขึ้นจาก “พลังชีวิต” ต่อมาความเชื่อนั้นได้เปลี่ยนไป ความหมายของสารอินทรีย์จึงเปลี่ยนเป็น “สารประกอบส่วนใหญ่ของคาร์บอนกับธาตุอื่น” (ยกเว้นสารพวก CO_3^{2-} , CN^- และอื่นๆ ที่จัดเป็นสารอนินทรีย์) สารอินทรีย์มักประกอบด้วยธาตุไฮโดรเจนรองจากคาร์บอน เพราะมีส่วนไฮโดรคาร์บอนที่ประกอบด้วยพันธะโควาเลนต์ระหว่างคาร์บอนกับคาร์บอน และคาร์บอนกับไฮโดรเจน

พันธะระหว่างคาร์บอนกับคาร์บอนสามารถเชื่อมโยงกันเป็นสายยาวไม่มีที่สิ้นสุด สารอินทรีย์จึงมีสมบัติน่าสนใจว่าสารอนินทรีย์ทั่วไป (inorganic compounds) สารอินทรีย์สามารถเป็นโมเลกุลโควาเลนต์ขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างแตกต่างกันไปตามชนิดอะตอมและพันธะ ณ ตำแหน่งต่างๆ ทำให้เกิดการวิวัฒนาการเป็นสิ่งมีชีวิต โครงสร้างของโมเลกุลเป็นตัวบอกว่ามันชอบทำปฏิกิริyalักษณะไหน

ในวิชาเคมีอินทรีย์มีการเรียกชื่อสารอินทรีย์ที่ซับซ้อน ซึ่งคุณหาอ่านได้จากตำราเรื่องเคมี

อินทรีย์ และมีวิธีเขียนแบบจำลองโครงสร้างโมเลกุลแบบพิเศษเพื่อความสะดวกในการใช้ ซึ่งเรียกว่าแบบ Line-Angle formulas โดยแทนอะตอม

คาร์บอนด้วย “มุม” (ของเส้น) และไม่ต้องเขียนอะตอมไฮโดรเจนที่อยู่ติดกับคาร์บอน (ภาพทางซ้ายแสดงโครงสร้างสารอินทรีย์สองชนิดเป็นการเขียนโครงสร้างโมเลกุลแบบธรรมดาครับ)

มีคำกล่าวที่พูดกันเล่นๆ ว่า นักเคมีอินทรีย์จะพูดกันไม่รู้เรื่องถ้าไม่มีการวาดโครงสร้างของสารประกอบ (“Professional organic chemists cannot talk to each other without drawing structures of compounds.”—Seyhan Ege)

เคมีเชิงฟิสิกส์ (Physical Chemistry)

เป็นการศึกษาสมบัติหรือกฎทางฟิสิกส์ต่างๆ ของโลกระดับโมเลกุล หรือระบบทางเคมี†

ระบบทางเคมีแบ่งออกเป็น มุมมองระดับมหภาค (macroscopic) คือ การมองสมบัติของสสารระดับที่มีขนาดใหญ่พอที่จะจับถือหรือใช้กับอุปกรณ์ในห้องทดลอง และมุมมองระดับจุลภาค (microscopic) คือ การมองที่หน่วยพื้นฐานหรือโมเลกุล

เคมีเชิงฟิสิกส์แบ่งเป็นสี่สาขา คือ thermodynamics, quantum chemistry, statistical mechanics และ kinetics เนื้อหาของเคมีเชิงฟิสิกส์ที่สำคัญก็ดังเช่นคำถามที่ว่า ถ้าอนุภาคของแสงหรือโฟตอนวิ่งชนสสารแล้วจะเกิดอะไรขึ้น โครงสร้างอะตอมในสถานะของแข็ง ของเหลว ก๊าซ และสถานะอื่นๆ ต่างกันอย่างไร ทำไมจึงเกิดปฏิกิริยาเคมี อะไรดึงดูดโมเลกุลของสสารเข้าด้วยกัน เคมีเชิงฟิสิกส์พยายามตอบคำถามเหล่านี้อย่างเป็นพื้นฐาน ด้วยสมการทางฟิสิกส์

“Physical chemistry is power, it is exactness, it is life.”—Max Gottlieb

“ถ้าเราหวังว่าจะเข้าใจสสารด้วยการวิจัยพื้นฐาน สิ่งแรกคือ เราต้องค้นพบรูปแบบที่ง่ายที่สุดของสสาร และศึกษา interaction ของพวกมัน ความสงสัยล่อใจให้นักเคมีสานต่อการวิจัยพื้นฐาน”—จากหนังสือ *World of Chemistry* ของ Joesten/Johnston/Netterville/Wood

เพิ่มเติมครับ

(มีนาคม ๒๕๔๘)

วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์คือการสร้างความรู้ใหม่ การวิจัยด้านวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ก็เป็นไปเพื่อ “ค้นหาความจริงของธรรมชาติ” ในโลกวัตถุ ปรับปรุงความรู้ที่มีอยู่ให้ดีกว่าเดิม ส่วนการวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์ มุ่งแก้ปัญหาต่างๆ โดยใช้ความรู้วิทยาศาสตร์ บางคนมองว่าวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์เป็นสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ แต่ถ้าเราไม่สนับสนุนวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ ก็เหมือนการหวังผลมะม่วง แต่ไม่มีรากและลำต้น ย่อมไม่อาจเกิดผลมะม่วงขึ้นอีก แผ่นดินไทยก็อาจถูกครอบงำโดยต่างชาติในหลายรูปแบบ

งานของนักวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ก็เป็นงานที่มีความสุขพิเศษอย่างหนึ่ง มันเป็นความสุขในการมองเห็นความจริงของธรรมชาติ

† คำว่า ระบบ (system) นั้น วิทยาศาสตร์ศึกษาหลายสิ่งที่แตกต่างกันในธรรมชาติ ไม่ว่าเรื่องใดที่ศึกษาก็จะมีระบบของมันเอง ความเป็นไปของระบบเกิดจากความสัมพันธ์ของส่วนย่อยของระบบ และระบบหนึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบอื่นอีกมากมาย

แวนักวิทยาศาสตร์น้อย

วัยเด็กของนักวิทยาศาสตร์มักเต็มไปด้วยความช่างคิด ช่างสงสัย ความประหลาดใจและอยากรู้อยากเห็น นี่เป็นนิสัยของนักวิทยาศาสตร์ที่ชอบตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ การตอบคำถามมักจะทำให้เกิดการค้นพบความรู้ใหม่ที่อธิบายความรู้เดิมให้เข้าใจได้มากขึ้น แต่วิทยาศาสตร์จะตอบคำถามหรือให้คำอธิบายได้เมื่อข้อมูลเพียงพอเท่านั้น นักวิทยาศาสตร์มีความสนใจทุกๆ สิ่งที่อยู่รอบตัว และทุกๆ สิ่งที่อยู่ในตัว

ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ได้รวบรวมลักษณะของเด็กที่มีแวนักวิทยาศาสตร์ ที่ได้จากการวิจัย ลองดูกันสิครับว่าคุณหรือคนที่คุณรู้จัก “มีแวนักวิทยาศาสตร์” ตามแบบประเมินนี้มากแค่ไหน

แบบสำรวจต่อไปนี้เรียบเรียงโดย ผศ. ดร.อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ จากแบบสำรวจแวนด้านต่างๆ ของเด็กที่ผู้เชี่ยวชาญหลายประเทศได้ทำได้

แวนักวิทยาศาสตร์

- ๑ กระหายใคร่รู้อะไรสิ่งต่างๆ ทำงานได้อย่างไร
- ๒ ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์หรือการผลิตสิ่งต่างๆ หรือหนังสือเกี่ยวกับธรรมชาติมากกว่าหนังสือนิยาย
- ๓ ชอบอ่านประวัตินักวิทยาศาสตร์และชื่นชม อยากเป็นเหมือนนักวิทยาศาสตร์ที่ตนชอบ
- ๔ มีความสุขกับการทำงานในกลุ่มเล็กๆ หรือทำงานคนเดียว
- ๕ เป็นคนช่างสงสัย
- ๖ ชอบอ่านหนังสือประเภทสืบสวนสอบสวนและแก้เกมปัญหาต่างๆ
- ๗ อยากทำงานด้านวิทยาศาสตร์
- ๘ ชอบคบหาพูดคุยกับคนที่มีความสนใจทางวิทยาศาสตร์ (อาจเป็นคนวัยเดียวกันหรือต่างวัยก็ได้)
- ๙ ชอบสะสมของต่างๆ
- ๑๐ ชอบจัดหมวดหมู่ ลำดับสิ่งต่างๆ เป็นระบบหรือเป็นขั้นเป็นตอน ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม
- ๑๑ มองเห็นรูปแบบของสิ่งต่างๆ ในลักษณะของความสมดุลหรือไม่สมดุล
- ๑๒ มองเห็นโครงสร้างของสิ่งต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย
- ๑๓ เห็นความเชื่อมโยงของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น
- ๑๔ มีความสามารถและเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ของเหตุ-ผล เกินวัย
- ๑๕ ชอบถอดของเล่นออกมาพิสูจน์เป็นชิ้นๆ แล้วบางทีก็ใส่กลับเข้าไปอย่างเดิมไม่ได้
- ๑๖ เป็นคนช่างสังเกต และมักสังเกตอย่างลึกซึ้งใกล้ชิด ฝ้ามองดู จับต้อง ดม
- ๑๗ ชอบตั้งคำถามที่ตอบได้ยาก เช่น โลกเกิดได้อย่างไร
- ๑๘ อยากเรียน อยากรู้ มีคำถามมากมายตลอดเวลา
- ๑๙ แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ๆ

- ๒๐ จัดจ่อหมกมุ่นทำงานในเรื่องหนึ่งเรื่องใดนานๆ เฝ้ามองสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้นานๆ
- ๒๑ มักคิดแล้วลองทำเพื่อดูว่าอะไรจะเกิดขึ้น จะเป็นอย่างไรต่อไปหรือพิสูจน์ความคิดของตนเอง
- ๒๒ มองเห็นปัญหาที่คนอื่นมองไม่เห็น

แวนนักสร้างสรรค์

- ๑ มีความสนใจทุกสิ่งทุกอย่าง และชอบตั้งคำถามไม่มีสิ้นสุดต่อทุกสิ่งทุกอย่าง
- ๒ ชอบมีคำถามแปลก ความคิดพิสดารไม่เหมือนใคร ชอบใช้คำถามท้าทายครู พ่อแม่
- ๓ เวลาพูดอะไรจะไม่ค่อยยับยั้ง ไม่รู้ว่าอะไรควรพูดหรือไม่ควรพูด บางทีก็พูดคนเดียว พูดโดยไม่สนใจผู้ฟัง
- ๔ เป็นคนชอบเสี่ยง
- ๕ ขี้เล่น จอมจินตนาการ ผันเฟื่อง (ฉันอยากจะรู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นถ้า...)
- ๖ ชอบหมกมุ่นกับความคิด ยักย้ายถ่ายเทความคิด ชอบปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม
- ๗ มีอารมณ์ขัน
- ๘ มีอารมณ์อ่อนไหว
- ๙ ซาบซึ้งกับสุนทรียภาพต่างๆ และชอบสังเกต
- ๑๐ ไม่ชอบทำตามคนอื่น รู้สึกสบายๆ กับความไร้ระเบียบหรือความยุ่งเหยิงที่คนอื่นทนไม่ได้
- ๑๑ ไม่สนใจว่าตัวเองจะแปลกกว่าคนอื่น
- ๑๒ ให้คำวิพากษ์วิจารณ์ได้ดี และไม่ยอมรับความคิดเห็นของผู้ใหญ่ง่ายๆ ถ้าไม่อธิบายเหตุผล
- ๑๓ มีความคิดที่เป็นอิสระ ไม่ชอบทำตามคนอื่น และเป็นคนมีความคิดยืดหยุ่น
- ๑๔ สามารถคิดอะไรหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน
- ๑๕ รวมๆ แล้วดูว่า “แปลก” กว่าคนปกติในเรื่องความคิด
- ๑๖ ชอบสร้างแล้วรื้อ รื้อแล้วสร้างใหม่
- ๑๗ ชอบพูดเรื่องการสร้างสิ่งประดิษฐ์ หรือวิธีการคิดแบบใหม่
- ๑๘ หัวดี ไม่ฟังใคร ชอบเถียง
- ๑๙ ไม่ยอมให้ความร่วมมือถ้าไม่เห็นด้วย
- ๒๐ ไม่ร่วมกิจกรรมที่ไม่ชอบ
- ๒๑ อารมณ์ฉุนเฉียว เรียกร้องความต้องการ งอแง หรืออารมณ์อ่อนไหวง่าย
- ๒๒ เบื่อหน่ายต่อความซ้ำซาก จำเจ
- ๒๓ ชอบทำงานคนเดียวเป็นเวลานานๆ
- ๒๔ ดูเหมือนเป็นเด็กที่ไม่มึนเมาเรื่องการเรียนรู้เท่าไร แต่เวลาสอบมักจะทำได้ดี
- ๒๕ ไม่ชอบการบังคับ กำหนดกฎเกณฑ์ ตีกรอบความคิดหรือให้ทำตามกติกาต่างๆ
- ๒๖ ถ้าเป็นสิ่งที่ตนไม่สนใจหรือไม่เห็นด้วย จะหมดความสนใจได้ง่าย
- ๒๗ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้ ถ้าอธิบายเหตุผล
- ๒๘ มีความรู้สึกรุนแรงเกี่ยวกับอิสระภาพและความเป็นอิสระทางความคิด
- ๒๙ เป็นคนไวต่อความคิดความรู้สึกของผู้อื่น

๓๐ เห็นความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ที่คนทั่วไปมองไม่เห็น

๓๑ สามารถผสมผสานความคิดหรือสิ่งที่แตกต่างเข้าด้วยกัน โดยไม่มีใครคิดหรือทำมาก่อน

ต่อไปนี้เป็นแบบสำรวจแว่นนักวิทยาศาสตร์ในสาขาต่างๆ ผมนำมาจากหนังสือ *ปฐุ
โครงการวิทยาศาสตร์ให้ร้อยละ* ของ ฤทัย จงสฤษดิ์

แว่นนักพฤกษศาสตร์

- ๑ ฉันชอบจัดลำดับหมวดหมู่ของพันธุ์พืชต่างๆ โดยดูว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
- ๒ ฉันชอบอ่านหนังสือและพูดคุยกับคนที่มีความสนใจทางพฤกษศาสตร์
- ๓ ฉันใช้เวลาว่างในการปลูกพืช ดูว่ามันจะเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงอย่างไร มันชอบ
สภาวะแวดล้อมแบบไหน
- ๔ ฉันมีความสุขในการสำรวจสิ่งมีชีวิต และธรรมชาติรอบๆ ตัว
- ๕ ฉันอยากเรียน อยากรู้เรื่องกลไกการทำงานของเซลล์พืช ว่าทำงานอย่างไร การ
สังเคราะห์แสงและการคายน้ำของมันเป็นอย่างไ
- ๖ ฉันมักจะรู้จักต้นไม้ที่โรงเรียนและที่บ้าน มีชื่ออะไร แพร่พันธุ์ได้อย่างไร และมี
ประโยชน์อย่างไร

แว่นนักจุลชีววิทยา

- ๑ ฉันเป็นคนช่างจดจำ และสามารถจำรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ได้ค่อนข้างดี
- ๒ ฉันชอบสังเกตและค้นพบสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก เช่น เชื้อราบนขนมปัง กอเห็ดหลายสีในถั่ว
ฝน
- ๓ ฉันมีความสุขและใส่ใจการเลี้ยงจุลินทรีย์ ซึ่งจะต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบและ
ดูแลเป็นเวลา
- ๔ ฉันมีความสุขในการทำงานกลุ่มเล็กๆ หรือทำงานคนเดียว
- ๕ ฉันอยากรู้ว่าในลำคลองบริเวณบ้านฉัน น้ำในขวด หรือในอาหารที่ฉันกินมีเชื้อโรคอะไร
อยู่บ้าง และมีมากหรือน้อยเพียงใด
- ๖ ยามว่างฉันมักจะส่องแว่นขยาย หรือกล้องจุลทรรศน์ ดูสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ว่ามี
สิ่งมีชีวิตเล็กๆ อาศัยอยู่หรือไม่

แว่นนักชีววิทยา

- ๑ ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและการทำงานของสิ่งมีชีวิต เช่น หัวใจเหมือนเครื่องปั้มน้ำ ไต
เป็นเครื่องกรองของเสียจริงหรือ เป็นเรื่องที่น่าเรียนรู้สำหรับฉัน
- ๒ ปรากฏการณ์ต่างๆ ในธรรมชาติ สำหรับฉัน เป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีความเกี่ยวข้องกับ
มนุษยชาติมากเกินไป
- ๓ ฉันชอบตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต เช่น มันเกิดมาได้อย่างไร จะปรับตัวเข้ากับ
สภาพแวดล้อมได้อย่างไร และจะแพร่พันธุ์ได้ไหม

- ๔ ฉันชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตและพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต
- ๕ ฉันเห็นความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตได้ค่อนข้างดี
- ๖ ยามว่าง ฉันมักเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของสัตว์ เช่น การหากินของนกนางแอ่นข้างบ้าน กระรอกที่วิ่งไปมาบนสายไฟ

แวนนักเคมี

- ๑ ฉันชอบเรียนรู้เรื่องโครงสร้าง หรือจำลองรูปแบบต่างๆ
- ๒ ฉันชอบใช้เวลาว่างทดลองผสมสารต่างๆ ที่มีอยู่ในบ้าน เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- ๓ ฉันมักจะได้กลิ่น ได้ยินเสียง และมองเห็นเหตุการณ์เล็กน้อยที่บางครั้งไม่มีใครสนใจได้ค่อนข้างดี
- ๔ ฉันสามารถเห็นรูปแบบต่างๆ ที่มีลักษณะของความสมดุลและไม่สมดุล
- ๕ ฉันอยากรู้ว่า เวลาสารละลายตัวหนึ่งผสมกับสารละลายอีกตัว อะไรจะเกิดขึ้น และความรู้นี้สามารถนำไปประยุกต์ทำอะไรได้อีก
- ๖ เมื่อฉันดูวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ยางรถยนต์ เซรามิก ฉันมักคิดว่ามนุษย์สร้างมันขึ้นมาได้อย่างไร และมันประกอบด้วยอะไร สามารถเปลี่ยนรูปได้หรือไม่

แวนนักฟิสิกส์

- ๑ ฉันชอบเรียนรู้ปรากฏการณ์ที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น ไฟฟ้าเกิดขึ้นได้อย่างไร น้ำขึ้นน้ำลงเกิดขึ้นได้อย่างไร ทางช้างเผือกเป็นอย่างไร
- ๒ ฉันชอบจินตนาการ
- ๓ ฉันสนใจเรื่องที่เป็นนามธรรม เช่น เรื่องเวลา อวกาศ และมิติของเวลา
- ๔ ฉันชอบตั้งคำถามที่ตอบได้ยาก เช่น พระเจ้ามีทางเลือกหรือไม่ในการสร้างจักรวาล
- ๕ ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับประวัติของนักวิทยาศาสตร์ที่มีผลงานทางฟิสิกส์ เช่น นิวตัน แมกซ์เวลล์ ไพนแมน
- ๖ วิชาคำนวณสนุกและไม่ยุ่งยากสำหรับฉัน

แวนนักคอมพิวเตอร์

- ๑ ฉันชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทางคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต
- ๒ ฉันชอบติดตามข่าวเทคโนโลยีใหม่ รวมทั้งความรู้ และเทคนิคต่างๆ ที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต
- ๓ ฉันสามารถทำงานคนเดียว หรือทำงานในกลุ่มเล็กๆ โดยไม่ต้องพบปะผู้คนจำนวนมากได้อย่างมีความสุข
- ๔ ฉันสามารถมองเห็นโครงสร้าง และส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์ว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง และองค์ประกอบนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไรได้ค่อนข้างดี
- ๕ ฉันสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ค่อนข้างดี โดยเฉพาะการอ่านและการเขียน

- ๖ เมื่อฉันเห็นระบบเครื่องอัตโนมัติทำงาน เช่น โทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ เครื่องบันทึกข้อความ ฉันมักคิดว่ามันรับคำสั่งได้อย่างไรและประกอบด้วยชิ้นส่วนอะไรบ้าง

แวนนักคณิตศาสตร์

- ๑ ฉันชอบคำนวณราคาหรือสิ่งของในชีวิตประจำวัน เช่น เปรียบเทียบปริมาณน้ำมันพืช ยี่ห้อต่างๆ เทียบกับราคา
- ๒ ฉันชอบทำโจทย์คณิตศาสตร์ที่ท้าทายความสามารถ
- ๓ ฉันเรียนรู้เรื่องจำนวนตัวเลข และสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ได้อย่างรวดเร็ว
- ๔ ฉันสนใจศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวกับตัวเลข เช่น ปฏิทิน เวลา และแผนภูมิ เป็นต้น
- ๕ ฉันสามารถแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยลำดับขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง
- ๖ บางครั้งฉันเห็นสิ่งของได้หลายมิติ และหลายความหมาย

สำหรับคุณลักษณะของนักฟิสิกส์ที่ข้าชอบจินตนาการนั้น ไม่ได้เป็นแวนของนักฟิสิกส์เพียงอย่างเดียว ผมขอเพิ่มเติมว่า นักวิทยาศาสตร์ในสาขาอื่นก็ต้องมีจินตนาการเช่นกัน เช่น นักเคมีใช้จินตนาการนึกภาพว่าโมเลกุลของสารที่กำลังศึกษาเป็นอย่างไร นักเคมีต้องรู้จักอยู่กับความขัดข้อง คลุมเครือ และความล้มเหลวในการทำงานเกี่ยวกับสารเคมี ดังนั้นผมคิดว่าความชอบจินตนาการควรเป็นลักษณะของนักวิทยาศาสตร์ทุกสาขา

สัมภาษณ์เด็กไทยที่ฉายแววนักวิทยาศาสตร์

ความคิดเห็นของเพื่อนๆ ต่อไปนี้ เป็นบทสัมภาษณ์เด็กในโครงการพัฒนาอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์ฯ ของ สวทช. ซึ่งผมส่งคำถามไปให้พวกเขาเขียนตอบ เพราะผมอยากรู้ว่าเพื่อนๆ นักวิทยาศาสตร์ตัวน้อยมีความสนใจอย่างไรกันบ้าง ขอนำคำตอบของพวกเขาามานำเสนอเพื่อประโยชน์ในการสำรวจความคิดเด็กไทย

คำถามที่ ๑ สิ่งที่ทำให้คุณอยากเป็นนักวิทยาศาสตร์คืออะไร?

ฐิติกาณต์ : ฉันรู้สึกตัวเองชอบสงสัยในสิ่งที่มันต่างจากคนอื่นในวัยเดียวกัน และฉันมักมีคำตอบที่มันค่อนข้างจะแปลกไปจากเพื่อนๆ ในห้องเรียน ฉันไม่รู้ว่สิ่งทีฉันคิดนั้นถูกหรือผิด ฉันรู้สึกว่าชีวิตของฉันกำลังผ่านเข้าสู่บททดสอบทางด้านความคิดที่น่ากลัว ฉันต้องการแก้ปัญหา แต่ฉันไม่ขอบอกว่าปัญหานั้นคืออะไร

กัลยา มาศ : แรงจูงใจที่ทำให้อยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ เพราะการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ ทำให้มีการเรียนรู้ ค้นหา และค้นพบสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา มีการพัฒนาที่ทำให้เกิดการค้นพบ และการค้นพบทำให้เกิดการพัฒนา การทำวิจัยทำให้รู้ในสิ่งที่ต้องการรู้ ไม่ต้องทำตามทีใครคนใดกำหนดมา โดยไม่ทราบถึงที่มา

วรณัฐ : มีความต้องการที่จะคิด และทำในสิ่งที่คิด ทดลองในสิ่งแปลกใหม่แหวกแนว ไม่เหมือนใคร เป็นตัวของตัวเอง

อมราภรณ์ : ฉันอยากทำอะไรด้วยตัวของฉันเอง ฉันอยากทำในสิ่งที่ฉันอยากรู้ อยากไขปัญหาให้ตนเอง ฉันอยากจมดิ่งไปในสิ่งที่ไม่เคยมีใครไปถึง ฉันคิดว่าสมองของฉันมีประสิทธิภาพพอที่จะสนองความต้องการของฉัน

สุวิทย์ : ตอนเด็กๆ ผันว่าได้ทดลองแล้วทำให้เกิดประโยชน์ ความสุขของเหล่ามนุษย์ แล้วตั้งแต่นั้นมาก็เป็นความคิดของผมนว่อยากทำให้โลกวิวัฒนาการไปขึ้นอีก และผมก็ชอบการทดลอง โดยผมจะทดลองทำเองทุกอย่าง แต่มันก็เป็นแค่ความคิดของเด็ก

สุชาดา : ได้ศึกษาวิจัยในสิ่งที่ตนเองต้องการคำตอบ เป็นอาชีพที่ไม่น่าเบื่อ ไม่ซ้ำซากจำเจ มีรายได้พอสมควร มั่นคง ไม่ค่อยตกงาน

สำหรับเพื่อนๆ ที่ชื่อทวิธรรม เขาอธิบายได้ละเอียดเลยครับ

ทวิธรรม : ในวัยเด็กผมชอบปลูกต้นไม้ ชอบของเล่นแปลกๆ ผมศึกษาจากสิ่งเหล่านี้ด้วยการสนับสนุนของคุณพ่อคุณแม่ทีให้คำแนะนำมาโดยตลอด เริ่มจากเอาพัดเล่มทีใส่ถ่านมาแกะแล้วเจอมอเตอร์อยู่ข้างใน จากมอเตอร์ตัวนี้ผมถามคุณพ่อว่าต้องต่อวงจรอย่างไร แล้วทำไม่ต้องต่ออย่างนี้ด้วย แล้วเราจะปรับความเร็วมันได้หรือไม่ จากนั้นไม่นานคุณพ่อก็เอาวงจรไฟฟ้าชุดแรกมาให้ผมเป็นวงจรปรับความเร็วมอเตอร์ เมื่อมีชุดแรกก็ย่อมมีชุดที่สองและต่อไป ตามมาด้วยหนังสือต่างๆ มากมายทั้งทีจะอ่านได้รู้เรื่องและไม่รู้เรื่อง ผมลองทดลองตามหนังสือต่างๆ ซึ่งส่วนมากเป็นการทดลองทางเคมีเอาน้ำส้มสายชูผสมกับโซเดียมไฮโดรเจนคาร์บอเนต ผมก็ลองเปลี่ยนจากน้ำส้มสายชูเป็นน้ำมะนาว ลองดูทุกอย่างทีจะลองได้ แม้แต่เอาเกลือแกลงไปใส่ในเตาไฟให้มันแตกประกายสีเหลืองออกมา แล้วก็พบว่าสิ่งที่ทำอยู่นี้มันน่าสนใจและน่าสนุก มีหลายคำถามทีคุณพ่อคุณแม่ตอบไม่ได้ก็มักจะทำหนังสือให้แทน

การทดลองเหล่านี้ดำเนินเรื่อยไประยะหนึ่งจนพบว่าการทดลองแบบสุ่มๆ ไปมันอาจไม่ใช่สิ่งที่ผมสนใจ ประกอบกับการเล่นเพลงๆ เกมและอะไรมันก็ไม่เหมาะสมนักเมื่อผู้ใหญ่อยู่บ้าน ผมเริ่มหันหน้าเข้าสู่หนังสือมากขึ้น มีหนังสือเรื่องการทดลองสำหรับเด็กๆ มากมายที่น่าสนใจ ผมเลือกที่จะทำเพียงเล็กน้อยแล้วก็พบว่าคำอธิบายที่อยู่ในหนังสือเหล่านั้นไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ผมจึงเปลี่ยนมาอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาหลักขึ้นและละเอียดขึ้น แม้ว่าจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจก็ตามก็ยังอยากที่จะอ่านและหวังว่าเราคงต้องเข้าใจมันสักวันหนึ่ง

ผมได้เริ่มเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ผมรับรู้ถึงความน่าสนใจของมัน และก็พบว่าผมสามารถทำคะแนนได้ดีโดยไม่ต้องท่องจำมากเหมือนเพื่อน ๆ เพียงแต่อ่านและทำความเข้าใจกับมันว่าเป็นความจริงในชีวิต วิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่ใกล้เคียงกับสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างเด่นชัด เริ่มมีการทำโครงการวิทยาศาสตร์ ช่วงแรกก็หนักใจในการหาหัวข้อ บ้างก็นึกไม่ออก นึกออกก็กลัวยากไป หรือจะเอาตามหนังสือก็ไม่มีอะไรแปลกใหม่ แต่โครงการแรกก็ผ่านไปด้วยดี ได้รับการชมเชยจากอาจารย์ เมื่อมีโอกาสผมก็ได้พัฒนาทักษะในการทำโครงการขึ้นเป็นลำดับเนื่องจากมีพื้นฐานเดิมอยู่แล้ว แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องคำแนะนำปรึกษาและเครื่องมืออุปกรณ์ เปรียบเสมือนคนตาบอดไม่มีไม้เท้าคงจะไม่สามารถผลิตโครงการ-งานวิจัยที่มีคุณภาพได้ถ้าทำโดยปราศจากคำชี้แนะ ปราศจากเครื่องมือ-อุปกรณ์ที่มีคุณภาพ ต่อมาเมื่อผมได้เข้าโครงการพัฒนาอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กและเยาวชน และโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ ผมจึงได้ใกล้ชิดกับอาจารย์มหาวิทยาลัยหลายท่าน ซึ่งได้กรุณาให้คำปรึกษาและความช่วยเหลืออย่างดี ทำให้ผมสามารถพัฒนาโครงการไปได้อย่างต่อเนื่อง

นักวิทยาศาสตร์-นักวิจัย เป็นงานที่ทำทนาย ได้ค้นพบและพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้แก่สังคมโลก เราได้สร้างและค้นหาสิ่งที่ยังไม่เคยมีผู้ใดค้นพบ ทำงานอย่างอิสระเป็นตัวของเราเอง เคยคิดบ้างไหมว่า ถ้าเราต้องทำงานข้าราชการคอยการเลื่อนตำแหน่งในระบบราชการไปตลอดชีวิต นายสั่งสิ่งใดมาก็ต้องทำและต่อสู้กับระบบที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง หรือ เราจะเลือกอาชีพอิสระ เป็นเจ้านายตัวเอง หาหัวข้อวิจัยที่เราสนใจและอยากจะได้เรียนรู้ไปพร้อมกับการทำงาน ไม่มีข้อผูกมัดว่าเราต้องมาทำงานเวลาใด กลับเวลาใด เราอาจมีนักศึกษา มาช่วยในการทำงานเราจะแนะนำและถ่ายทอดความรู้แก่พวกเขาเป็นวิทยาทาน

อาชีพนักวิทยาศาสตร์พอเลี้ยงชีพตัวเองได้ แม้ไม่ร่ำรวยแต่รายได้ก็สูง ถ้าเราขยันทำงานวิจัยมีตำแหน่งทางวิชาการหรือเป็นที่ปรึกษาของโรงงาน รายได้เหล่านี้เกิดขึ้นจากความสามารถและการทำงานอย่างแท้จริง มิได้ได้มาโดยการพึ่งพาเจ้านายหรือกลุ่มบุคคลโดยมิชอบ แต่เหนือสิ่งอื่นใดเรากำลังทำงานที่เราชอบและเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติซึ่งกำลังขาดแคลนนักวิจัยที่จะมาสร้างพื้นฐานแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลงานของเราจะเป็นประโยชน์แก่สังคมโลกและมนุษยชาติ นั่นคือความภูมิใจและผลตอบแทนที่มีค่าสูงสุด

คำถามที่ ๒ คุณเคยสับสนไหมว่า เมื่อโตขึ้นจะทำงานวิทยาศาสตร์ประเภทไหน?

วรณัฐ : เคย และบ่อยครั้ง เนื่องจากความลังเล และไม่รู้แน่ชัดในตอนเด็กๆ ว่าถนัดด้านใด และอยากทำงานประเภทใด

ทวิธรรม : จะเป็นนักวิทยาศาสตร์สาขาใดนั้นยังไม่อาจเลือกได้ เพราะงานที่ผมอยากทำคืองานวิจัย ไม่ว่าจะอยู่ในสาขาใดของวิทยาศาสตร์แม้จะเป็น social science ความรู้ในโลกนี้แบ่งแยกเป็น

สาขาเพียงเพื่อให้ง่ายแก่การศึกษาและจัดหมู่กลุ่ม ในความเป็นจริงแล้วความรู้ทั้งมวลมีความเกี่ยวพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หัวข้อวิจัยหนึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสหวิทยาการในหลายสาขา ดังนั้นต้องอาศัยความรู้ในหลายสาขามาประมวลรวมกันให้งานสำเร็จอย่างมีคุณภาพ

สุวิทย์ : เคยเหมือนกัน แต่ตอนนี้เลิกคิดไปแล้ว เพราะเวลานั้นยังมาไม่ถึงผมเลย แต่ผมคิดว่าผมน่าจะไปทางทดลองทางธรรมชาติ แนวชีวะหน่อยๆ เพราะเขียงรายมีแต่ป่า ผมก็จะใช้ป่านี้แหละในการค้นคว้าหาข้อมูล แต่ไม่ทดลองบ้าๆ ในป่า เพราะกลัวป่าจะแปรเปลี่ยนไปในทางลบ

กัลยา มาศ : เคยสับสนว่าจะทำงานทางวิทยาศาสตร์ประเภทไหนดี ตอนอยู่ประถมอยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่ประดิษฐ์อะไรต่างๆ เหมือนโตเรมอน เคยอยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับไดโนเสาร์ เคยอยากเป็นนักดาราศาสตร์เพราะมีช่วงหนึ่งที่มีเรื่องของดวงดาวผ่านเข้ามาบ่อยๆ ถึงตอนนี้คิดว่าโตขึ้นจะทำงานเกี่ยวกับด้านโบราณชีววิทยาเพื่อเรียนรู้ย้อนเวลาแล้วค้นหาค้นหาอดีต ซึ่งเราสามารถเอาวิทยาศาสตร์หลายๆ ประเภทมาประยุกต์ใช้ได้

อมราภรณ์ : ฉันเคยสับสนในคำว่า ฉันจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ได้หรือมากกว่า ฉันติดความเป็นตัวของตัวเองสูง แต่ถ้าฉันมั่นใจว่า ฉันจะมาเป็นนักวิทยาศาสตร์ ฉันคงไม่ลังเลในประเภทสาขาวิชา เพราะฉันชอบอย่างเดียวคือ งานวิจัยทางการแพทย์

ฐิติกานต์ : เคย ฉันมักกังวลว่าถ้าเรียนแล้วฉันจะสามารถมีความสุขกับมันได้หรือไม่ ฉันไม่อยากเสียใจ แต่ฉันก็ยังไม่รู้ใจตัวเอง

สุชาดา : เคย ตอนนี้อายุทำเกี่ยวกับคณิต แต่มีรุ่นพี่หลายคนลงความเห็น ว่า อีกสักพักก็ต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน

คำถามที่ ๓ โครงการที่คุณชอบที่สุดที่เคยทำคือเรื่องอะไร มีอะไรเป็นแรงจูงใจ?

กัลยา มาศ : โครงการวิทยาศาสตร์เรื่อง รอยเท้าไดโนเสาร์ที่ภูแฝก เพราะเป็นโครงการซึ่งมีจุดเริ่มต้นมาจากการค้นพบรอยเท้าไดโนเสาร์ด้วยตัวเอง การคาดคะเนว่าเป็นรอยเท้าของไดโนเสาร์ก็ถูกต้อง เป็นครั้งแรกที่ได้รู้ว่ามีวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิต ช่วงที่ทำโครงการนั้นได้เข้าใจธรรมชาติบ่อยๆ ทำให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเปลือกโลก

ทวิธรรม : โครงการที่ชอบที่สุดคือเรื่อง “อิทธิพลของสนามแม่เหล็กกับการเจริญเติบโตของพืช” เพราะความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปัจจัยทางฟิสิกส์กับสิ่งมีชีวิตยังมีน้อยเหลือเกินส่วนใหญ่มีแต่การศึกษาจากโลกทางชีวเคมี ผลของฮอร์โมนต่อการเจริญเติบโตของพืช แต่มีน้อยคนนักที่คิดว่าสนามแม่เหล็กซึ่งอยู่รอบตัวเรา ถ้าเปลี่ยนแปลงไปจะเกิดอะไรขึ้น แล้วทำไมถึงมีผลเช่นนั้นได้ โครงการนี้เป็นโครงการแรกของผมที่ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในการทำงาน เนื่องจากเป็นชิ้นแรกๆ ความสมบูรณ์ในเนื้อหาและขั้นตอนวิธีอาจยังไม่ชัดเจนเท่ากับโครงการที่ทำต่อมามากมาย แต่สิ่งที่ทำให้ผมประทับใจคือมันเป็นโครงการที่ผมกล้าคิดจะทำสิ่งแปลกใหม่ ไม่ยึดติดกับกรอบเดิมๆ และผมอยากให้มันเป็นงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์พื้นฐานมากกว่าวิทยาศาสตร์ประยุกต์

อมราภรณ์ : ฉันชอบโครงการ การเร่งสีเหลืองของปลาหางนกยูงด้วยมะละกอ ฉันชอบทำเพราะฉันชอบชีววิทยา ฉันชอบค้นคว้า ฉันได้นำสิ่งรอบตัวมาเป็น inspiration ฉันใช้จินตนาการในการทำมัน แต่บังเอิญจินตนาการของฉันมันออกมาเป็นรูปธรรม ฉันจึงภูมิใจกับมันมาก

สุชาดา : “การศึกษาผลของสารปฏิชีวนะต่อการเจริญเติบโตของเชื้ออะโกรแบคทีเรีย และการเจริญเติบโตของเนื้อเยื่อมะเขือเทศ” มีضمในงานเกษตร กำแพงแสน ปี ๒๕๔๕ และมีข่าวเกี่ยวกับพืชดัดแปลงพันธุกรรมเป็นแรงจูงใจ

สุวิทย์ : โครงการที่ชอบมากที่สุดที่เคยทำคือ “การทดสอบสารฟอร์มาลิน ด้วยสารสกัดจากธรรมชาติ” มีแรงจูงใจจากการที่ผมชอบกินอาหารทะเล และที่รู้กันอยู่คือ ทางภาคเหนือหาอาหารทะเลสดๆ รับประทานได้ยาก และอาหารทะเลนั้นกว่าจะมาถึงเชียงรายได้ก็ใช้เวลาหลายวัน ทางผู้ประกอบการขายอาหารทะเลก็อยากให้อาหารทะเลอยู่ได้นาน ก็เลยใส่น้ำยาฟอร์มาลินเข้าไป ซึ่งมีอันตรายมาก เมื่อร่างกายสะสมมันไว้นานๆ ผมก็เลยใช้พืชผักต่างๆ ที่เป็นพืชผักสวนครัวนำมาทดสอบหาสารฟอร์มาลิน ซึ่งพืชผักเหล่านี้หาได้ง่าย ไม่จำเป็นต้องซื้อ และไม่ใช่อันตรายต่อสภาพแวดล้อมอย่างเช่นชุดทดสอบของกรมสาธารณสุขการแพทย์

แรงจูงใจให้เรียนรู้

ริชาร์ด ไฟน์แมน นักฟิสิกส์ที่ได้รางวัลโนเบลเพราะผลงานด้าน quantum electrodynamics ได้เล่าความสนใจในวัยเด็กของเขาว่า “เมื่อผมเป็นเด็ก ผมมีห้องแล็บของตัวเอง มันไม่ใช่ห้องปฏิบัติการที่ผมจะตรวจวัดหรือทำการทดลองสำคัญ แต่ผมใช้เล่น ใช้สร้างมอเตอร์ สร้างวงจรที่จะหยุดทำงานเมื่อมีคนเดินผ่านเซลล์ไวแสง ผมเล่นกับซิลิเนียม ผมเล่นเสียส่วนใหญ่”

เด็กทั่วไปอ่านหนังสือวิทยาศาสตร์ เพราะต้องนำความรู้ไปใช้ในการทำข้อสอบในโรงเรียน

เด็กที่สนใจวิทยาศาสตร์อ่านหนังสือวิทยาศาสตร์ เพราะต้องการความรู้ที่เขาสนใจ และที่แน่ๆ คือ เมื่อนักอายากวิจัยยังเด็ก พวกเขาจะชอบอ่านหนังสือที่เล่าเรื่องต่างๆ ในธรรมชาติ หรือมีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ให้เรียนรู้ ซึ่งเมื่อพวกเขาอ่านแล้ว จะสนใจและมีความสุข ในขณะที่เด็กทั่วไปไม่ชอบอ่านหนังสือประเภทนี้ นักวิจัยด้านจิตวิทยาการศึกษา กล่าวว่า แรงจูงใจในการเรียนรู้ของคนเราแบ่งเป็นสองกลุ่ม ดังนี้[†]

แรงจูงใจจากความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) คนที่มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้จากความอยากรู้อยากเห็นของตนเอง เป็นคนชอบแสวงหาความรู้ใหม่ กระหายที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ชอบค้นหาความรู้ สืบถาม ทดลอง เก็บข้อมูล และหาคำอธิบายข้อมูลด้วยตนเอง คนกลุ่มนี้เป็นคนที่ผลักดันให้โลกเปลี่ยนแปลง ด้วยการค้นพบสิ่งใหม่ และนำความรู้มาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ

แรงจูงใจจากความต้องการที่จะเป็นผู้ประสบความสำเร็จ (Achiever) อาจเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการสนองสำนึกในหน้าที่ เช่นต้องการเป็นนักเรียนที่ดี หรือเป็นลูกที่ดี จึงต้องเรียนให้ได้ผลการเรียนดี และต้องการให้สังคมยกย่องว่าเป็นคนเก่ง มีความพอใจที่จะสอบได้คะแนนดีกว่าผู้อื่น ไม่ทำอะไรตามความสนใจของตนเอง แต่จะทำตามความชอบของสังคม (เช่นเด็กบางคนที่มีความรู้สึกว่าจะต้องสอบเข้าเรียนแพทย์ให้ได้ ทั้งๆ ที่ไม่มีความถนัดในด้านแพทยศาสตร์) รวมถึงความต้องการที่จะอยู่บนจุดสูงสุด

ถึงแม้ว่าเด็กที่สนใจวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีแรงจูงใจจากความอยากรู้อยากเห็น มักเอาตัวรอดในระบบการศึกษาไทยได้น้อยกว่า “เด็กเก่งวิทยาศาสตร์” แต่ผมขอสนับสนุนให้พวกเขาเรียนรู้เรื่องที่ตัวเองสนใจ เพราะมันทำให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวมากกว่าการพยายามทำตัวเป็นเด็กเก่งวิทยาศาสตร์

[†] สุนีย์ คล้ายนิล (๒๕๔๕). “ธรรมชาติการเรียนรู้กับการสอนวิทยาศาสตร์”. วารสารการศึกษาศาสตร์คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี. ฉบับที่ ๑๒๐ หน้า ๒๒.

ถ้าประเทศต้องการบุคลากรด้านการวิจัยหรือด้านวิทยาศาสตร์ในอนาคต เราควรสนับสนุนเด็กที่มีแรงจูงใจภายใน คือ ความอยากรู้อยากเห็นทางวิทยาศาสตร์ ความชอบและรักที่จะเรียนรู้ธรรมชาติ มากกว่าการตั้งรางวัลการสอบแข่งขันทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเด็กมักต้องท่องจำเนื้อหาจำนวนมากที่กำหนดโดยความคิดของคนอื่น ทำให้ไม่มีโอกาสฟุ้งฟักความคิดสร้างสรรค์

ทุนการศึกษาและโครงการของรัฐบาลไทยที่ผ่านมา มักสนับสนุนเฉพาะ “เด็กเก่งวิทยาศาสตร์” ที่ทำข้อสอบวิชาวิทยาศาสตร์ได้ดี แต่ไม่มีวิธีที่เหมาะสมที่จะสนองความชอบของ “เด็กที่ชอบวิทยาศาสตร์” (ความชอบวิทยาศาสตร์ในวัยเด็กเป็นจุดประกายทักษะทางวิทยาศาสตร์ได้มาก) ทำให้เด็กที่ชอบวิทยาศาสตร์ไม่ได้รับการพัฒนาความสามารถและไม่ได้รับการสานต่อความสนใจใฝ่รู้ อีกทั้งเด็กที่ชอบวิทยาศาสตร์หลายคนต้องฝืนทนท่องจำเนื้อหาในบทเรียนจำนวนมาก ซึ่งไม่เป็นประโยชน์ เพียงเพื่อให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นคนเก่ง เพื่อที่จะหาทุนสำหรับการเรียนต่อ หรือเพื่อให้ได้รับคัดเลือกเข้าโครงการบางอย่าง

ประเทศไทยโชคดีที่ปัจจุบันนี้ มีโครงการเพื่อเด็กที่สนใจวิทยาศาสตร์เกิดขึ้นใหม่หลายโครงการ บางโครงการได้รวมกลุ่มเด็กที่ชอบวิทยาศาสตร์ มาเข้าค่าย มารวมกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้ มาฟังการบรรยายที่เปิดสิ่งใหม่ๆ ให้เด็กมีหูตากว้างไกล และสนับสนุนให้เด็กค้นคว้าหรือทำโครงการที่เขาสนใจอย่างอิสระในสไตล์ของเขาเอง ผมเองก็ได้เจอเพื่อนเด็กที่ชอบคิดวิทยาศาสตร์อย่างลึกซึ้ง และได้รู้จักสังคมของนักวิทยาศาสตร์มากขึ้นจากการเข้าค่ายในโครงการลักษณะนี้

นักชีววิทยาคนหนึ่งกล่าวว่า “สิ่งที่ตั้งใจให้ฉันเป็นนักวิจัยสำหรับฉัน ก็เหมือนนักวิจัยส่วนมาก แรงจูงใจหลักคือความพอใจในการค้นพบ หรือค้นหาสิ่งที่ยังไม่เคยมีใครรู้มาก่อน” (*“What motivates me as a researcher? For me, as for most researchers, the main motivation is simply the satisfaction of making discoveries, finding things out that no one knew before.”—Flossie Wong-Staal*)

แรงจูงใจที่ทำให้ผมต้องการเป็นนักวิทยาศาสตร์ นอกจากความสงสัยและอยากรู้อยากเห็นในธรรมชาติแล้ว ความอยากรู้อยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงก็มีอยู่บ้าง พอผมได้ศึกษาประวัตินักวิทยาศาสตร์หลายคนเพราะอยากรู่ว่าคนเหล่านั้นมาเป็นนักวิทยาศาสตร์ได้อย่างไร ผมก็เริ่มมีความอยากที่จะค้นพบสิ่งใหม่ที่ให้ผลยิ่งใหญ่ มันเป็นความปรารถนาที่รุนแรง จนผมต้องหยุดคิด ผมไม่เข้าใจตัวเองว่าทำไมผมถึงอยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของโลก สมัยก่อนผมอยากเป็นแค่นักวิทยาศาสตร์ที่ได้ศึกษาสิ่งที่ตนอยากรู้ เพื่อนของผมที่ชื่อนิศาณีนี เจริญชนม์ให้ข้อคิดว่า “ชื่อเสียงไม่ใช่สิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตนักวิทยาศาสตร์ สิ่งที่เป็นสำหรับชีวิตนักวิทยาศาสตร์คือการยอมรับจากสังคม”

ผมจึงคิดว่า เราไม่ควรต้องการทำงานวิทยาศาสตร์เพียงเพราะหวังรางวัลโนเบล หรือรางวัลนักวิทยาศาสตร์ดีเด่น เพราะมันเป็นแค่รางวัลเท่านั้น รางวัลแบบนี้ไม่ใช่คุณค่าที่แท้จริงของการสร้างสรรค์งานวิจัย ประโยชน์ที่นักวิทยาศาสตร์ได้รับจากการวิจัยคือ ความสุขที่ได้ทำงานและเรียนรู้สิ่งใหม่

การเรียนรู้ที่จะเป็นนักวิทยาศาสตร์ เราไม่ควรเน้นเฉพาะชีวิตและประวัติการทำงานของนักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงเท่านั้น เราควรเรียนรู้เกี่ยวกับคนทุกประเภท รวมทั้งนักวิจัยทั่วไปด้วย ถึงแม้เราจะอ่านประวัติของนักวิทยาศาสตร์ระดับอัจฉริยะ แต่พวกเขาก็เป็นอัจฉริยะที่มีข้อเสียและพื้นฐานความคิดต่างกันไป

สำหรับหนังสือเล่มนี้ ผมเพียงแต่แนะนำเส้นทางโอกาส แต่อาจจะไม่ได้กล่าวถึงเทคนิควิธีการในการเป็นนักวิทยาศาสตร์ เพราะถ้าเรามีแรงบันดาลใจที่จะทำอะไรสักอย่าง เราก็สามารถทำได้ถึงแม้มันจะยากและเต็มไปด้วยอุปสรรค

ผมประทับใจคำกล่าวของคนที่มีชื่อเสียงดังนี้

“ถ้าพิจารณาดูกันให้ดีจะเห็นว่า นักวิทยาศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ที่สร้างความเจริญก้าวหน้าสำคัญในวงการวิทยาศาสตร์นั้น ล้วนทำงานด้วยความใฝ่รู้อย่างบริสุทธิ์ใจทั้งสิ้น ไม่มีแม้แต่ความใฝ่รู้เพื่อจะพิชิตธรรมชาติ มีแต่ความซาบซึ้งในกฎธรรมชาติ มุ่งมั่นเพียรค้นคว้าโดยไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ใดๆ เมื่อค้นคว้าก็มีความสุขในการได้ค้นพบความจริง โลกกำลังต้องการการศึกษาวิทยาศาสตร์ที่มีศรัทธาและมีฉันทะในธรรมชาติ ซึ่งใฝ่รู้ความจริงอย่างบริสุทธิ์ใจ”—พระธรรมปิฎก

“เสน่ห์ของงานวิจัย คือการได้เรียนรู้ ได้ตั้งคำถาม แล้วมีกระบวนการที่จะตอบคำถามนั้นได้ นักวิจัยเมื่อตอบคำถามได้ เขียนรายงานผลการวิจัยสำเร็จ จะรู้สึกว่ามันเบาๆ ลอยๆ”—วิจารณ์ พานิช

“งานวิจัยนี้ มันคืออย่างหนึ่งคือ ทุกวันมันไม่เหมือนกัน ไม่มีวันไหนเหมือนกัน”—ยอด หทัย เทพธรานนท์

เพิ่มเติมครับ

(พ.ศ.๒๕๔๘)

แรงจูงใจจากการต้องการทำความดี เป็นอีกประการหนึ่ง ประการสำคัญด้วย

บางคนคิดว่า การเป็นคนเก่งหรือไม่เก่งไม่สำคัญ สำคัญที่เป็นคนดี และได้ทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ แก่ปัญหาของสังคม และนำพาความสุขในระยะยาวมาให้

ความฝัน

ลองอ่านเรื่องราวจากชีวิตจริงของคนสองคนนี้สิครับ

เรื่องของมอนตี้ “เด็กชายอายุ ๑๖ ปี คนหนึ่ง ชื่อว่า มอนตี้ คุณครูสั่งให้เขียนเรียงความเรื่อง “โตขึ้นอยากเป็นอะไร” มอนตี้ก็เขียนบรรยายไปเจ็ดหน้ากระดาษ ถึงความฝันของเขาที่จะเป็นเจ้าของคอกม้า พร้อมด้วยบ้านพื้นที่ ๔,๐๐๐ ตารางฟุต บนเนื้อที่ ๒๐๐ เอเคอร์ เขาบรรยายพร้อมกับวาดแผนผังแสดงรายละเอียดไว้ทุกส่วน แต่เมื่อเขานำไปส่งกลับได้คะแนน “F” และเรียกให้ไปพบหลังเลิกเรียน หลังเลิกเรียน มอนตี้ ก็เข้าไปพบคุณครู และถามว่า ทำไมเรียงความของเขาจึงได้ “F” ก็ได้รับคำตอบว่า สิ่งที่เขาเขียนนั้นมันเป็นสิ่งที่ไปไม่ได้ เพราะมันต้องใช้เงินมากมาย เกินกว่าฐานะของครอบครัวของมอนตี้จะสามารถทำได้ แม้ว่ามอนตี้จะชี้แจงให้ฟังว่ามันเป็นแค่ความฝันของเขา แต่คุณครูไม่รับฟังและขอให้มอนตี้ไปเขียนเรียงความมาใหม่ โดยขอให้เขียนถึงเรื่องที่เขาอยากจะเป็นไปได้บ้างแล้วจะแก้คะแนนให้ มอนตี้ก็กลับบ้านและนำปัญหานี้ไปปรึกษากับพ่อของเขา ซึ่งพ่อของเขา ก็ให้คำตอบว่า เรื่องนี้พ่อคงช่วยอะไรลูกไม่ได้ มันขึ้นอยู่กับความคิดจิตใจของลูกเอง แต่พ่อมีความรู้สึกบางอย่างว่า การตัดสินใจของลูกครั้งนี้ จะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่ออนาคตของลูกอย่างแน่นอน มอนตี้ไคร่ครวญกับเรื่องนี้อยู่เป็นสัปดาห์ ในที่สุดเขาก็ตัดสินใจได้ เขานำเรียงความเรื่องเดิมไปส่งคุณครูพร้อมกับพูดว่า ให้คะแนน “F” กับผมก็แล้วกัน ผมจะรักษาความฝันของผมไว้ มอนตี้เล่าเรื่องนี้ให้กับผู้มาเยือนเขาฟังพร้อมกล่าวว่า ที่ผมเล่าเรื่องนี้ให้พวกคุณฟังเพราะว่าขณะนี้คุณกำลังนั่งอยู่หน้าเตาผิง ในบ้านพื้นที่ ๔,๐๐๐ ตารางฟุต ซึ่งตั้งอยู่กลางคอกม้าเนื้อที่ ๒๐๐ เอเคอร์ และเรียงความเจ็ดหน้ากระดาษนั้นได้ใส่กรอบเรียงอยู่เหนือเตาผิง และเขาได้เล่าต่อว่า ที่ดีที่สุดของเรื่องนี้ก็คือ ในฤดูร้อนเมื่อสองปีที่แล้ว คุณครูคนเดิมพาเด็กนักเรียน ๓๐ คนมาพักค้างแรมที่นี่เป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ ก่อนจากไปท่านพูดกับผมว่า มอนตี้ สมัยครูเป็นครูของเธอ ครูคงเป็นนักขโมยความฝัน ครูเสียใจนะที่ครูได้ขโมยความฝันของเด็กๆ ไปตั้งมากมาย แต่ครูก็ตั้งใจที่เธอไม่ยอมให้ครูขโมยความฝันของเธอ เดินไปตามความฝันของคุณอย่ายอมให้ใครขโมยมันไปได้” นี่คือเรื่องเล่าจากชีวิตจริงของ Monty Roberts ที่ถูกเผยแพร่ต่อๆ กันมาทางอินเทอร์เน็ต
--

เรื่องของเด็กชายอัลเบิร์ต ในเมือง Munich, Germany ประมาณปีคริสต์ศักราช ๑๙๙๔ เด็กชายคนหนึ่ง ไม่ได้ทำการบ้านคณิตศาสตร์ เพราะเห็นว่าง่ายเกินไป จึงมัวแต่เอาเวลาไปอ่านหนังสือเกี่ยวกับปรัชญาและความก้าวหน้าใหม่ล่าสุดในวิชาฟิสิกส์ ครูสอนคณิต: การบ้านยังไม่ได้ทำ เด็กอย่างเธอโตขึ้นจะทำอะไรได้ เอาแต่เพ้อฝัน เด็กชาย: ผมจะเป็นครูสอนคณิต และจะเป็นผู้ตั้งทฤษฎีฟิสิกส์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก

ครูสอนคณิต: เรอนี้ใกล้บ้าเต็มทีแล้ว!

อีก ๒๐ ปีต่อมา เด็กชายคนนี้เป็นนักวิทยาศาสตร์ที่คนทั่วโลกรู้จักกันในชื่อ “อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์” และย้อนกลับไปเมื่ออัลเบิร์ตยังเรียนอยู่ในโรงเรียน...

นิรนาม: ถ้าแกคิดว่าตัวเองเก่งฟิสิกส์นัก ไหนลองบอกมาซิว่าความเร็วแสงเป็นเท่าไร

อัลเบิร์ต: ผมไม่จำเป็นต้องจำความเร็วแสง ในเมื่อผมสามารถเปิดหาในหนังสือไม่ถึงห้านาที

นิรนาม: โห้! ไม่เก่งจริงนี่หว่า! แต่ความเร็วแสงก็จำไม่ได้

ในเวลานั้น อัลเบิร์ตอยากจะอธิบายไปจริงๆ ว่าการท่องจำความเร็วแสงได้ไม่ใช่เรื่องสำคัญ แต่เหตุการณ์นี้ไม่ทำให้อัลเบิร์ตหวั่นไหวต่อความตั้งใจที่จะเป็นนักฟิสิกส์ของเขาเลย

เพื่อนๆ มีความใฝ่ฝันอะไรกันบ้างครับ ไม่ว่ามันจะยิ่งใหญ่แค่ไหน วิธีที่จะทำให้ความใฝ่ฝันนั้นเป็นจริงได้ คือการลงมือทำ คุณสมบัติของนักปราชญ์สืบประการต่อไปนี้เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการประสบความสำเร็จของนักวิทยาศาสตร์^๕ เพื่อนๆ ลองประเมินตัวเองดูสิครับ คุณสมบัติข้อไหนที่เรายังมีน้อยก็ควรฝึกให้มีมาก เพื่อให้ความใฝ่ฝันกลายเป็นความจริง

- ๑ การเป็นคนช่างสังเกต
- ๒ การเป็นคนช่างคิดช่างสงสัย
- ๓ การเป็นคนมีเหตุผล
- ๔ การเป็นคนมีความเพียรพยายามและความอดทน
- ๕ การเป็นคนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ๖ การเป็นคนทำงานอย่างมีระบบ
- ๗ การมีญาณปัญญาหรือความหยั่งรู้ (intuition)
- ๘ ความสงบแห่งจิต (สมาธิ)
- ๙ ความมุ่งมั่นอันยิ่งใหญ่
- ๑๐ ความมีจิตมั่นคงไม่หวั่นไหว

^๕ ชัยพฤกษ์ เพ็ญวิจิตร (๒๕๓๙). พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.

การลงมือศึกษาตามที่เรายากจะเรียนรู้

วิทยาศาสตร์คือศิลปะของความจริง งานอย่างแรกของนักวิทยาศาสตร์คือการมองโลก ด้วยความประหลาดใจและมีความอยากรู้อยากเห็นอยู่ในวิญญาณ เมื่อนักวิทยาศาสตร์สนใจเรื่องใดแล้ว มักจะเกิดความปรารถนาที่จะหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ถ้าไม่มีใครบอกคำตอบที่น่าเชื่อถือแก่เขาได้ เขาก็ต้องลงมือค้นหามันด้วยตนเอง

ขงจื๊อกล่าวไว้ว่า “ฉันได้ยินแล้วก็ลืม ฉันเห็นแล้วจำได้ ฉันลงมือทำจึงเข้าใจ” (*“I hear and I forget. I see and I remember. I do and I understand.”—Confucious*) การลงมือทำงานในลักษณะเดียวกับที่นักวิทยาศาสตร์ทำงานวิจัยกันจริงๆ จึงเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับนักอายากวิจัย เพื่อจะได้รู้ว่าความยากลำบากในการวิจัยนั้นเป็นอย่างไร

การทำ “โครงการ” เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาเรื่องที่เขาสงสัย วัตถุประสงค์เดิมของโครงการวิทยาศาสตร์คือการฝึกทำงานวิจัยของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย แต่ในปัจจุบัน การทำโครงการเป็นงานในการเรียนตั้งแต่ชั้นประถม

เราจะเริ่มทำงานทางวิทยาศาสตร์จากส่วนไหนก่อนก็ได้ อาจเริ่มจากงานการสังเกต หรือเริ่มจากการศึกษาทฤษฎีและทดสอบทฤษฎี งานเหล่านี้เรียกสั้นๆ ได้ว่า โครงการ (project) หรืองานวิจัย (research)

การวิจัยไม่ใช่งานของนักวิทยาศาสตร์เท่านั้นนะครับ แต่เป็นงานของนักคิดในวิชาอื่นด้วย ถ้ามองโดยรวม การวิจัยถูกแบ่งเป็นสามประเภท

- ๑ **การวิจัยพื้นฐาน** มุ่งเน้นการแสวงหาความรู้ใหม่จากปรากฏการณ์ธรรมชาติ และการสังเกตข้อเท็จจริง
- ๒ **การวิจัยเชิงประยุกต์** มุ่งเน้นการแสวงหาความรู้ใหม่ โดยนำผลงานวิจัยไปใช้อย่างเฉพาะเจาะจง
- ๓ **การวิจัยเชิงปฏิบัติการ** เป็นการนำความรู้จากการวิจัยและประสบการณ์ไปสู่การผลิตใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น เช่น การประดิษฐ์เครื่องเดินทางข้ามเวลา และการออกแบบปากเหยือกน้ำเพื่อมิให้เทน้ำหก**

การทดลองอย่างเล่นๆ เพื่อหาคำตอบในเรื่องที่เรอยากรู้ ยังไม่ควรเรียกชื่อให้ฟังดูหรูหราว่าเป็นการวิจัย การศึกษาค้นคว้าเรื่องที่เราสงสัยจะเรียกว่าเป็นงานวิจัยได้ก็ต่อเมื่อ มีการตั้งจุดมุ่งหมาย วางแผน เรียงลำดับขั้นตอน กำหนดวิธีเก็บข้อมูล และมีการบันทึกผล การวิจัยที่ดีควรมีเครื่องมือในการวิเคราะห์อย่างเพียงพอและเหมาะสม

งานเขียนที่รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ มาเขียนขึ้นใหม่ ก็ไม่เรียกว่างานวิจัย แต่เรียกว่างานทางวิชาการ

** “การออกแบบปากเหยือกน้ำเพื่อมิให้เทน้ำหก” มีบางคนทำเป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกด้านลักษณะการไหลของของเหลว โดยใช้สมการที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแรงตึงผิวของเหลว การยืดเกาะ ฯลฯ

สิ่งแรกที่นักวิทยาศาสตร์ควรจะทำเวลาทำโครงการคือ **สะสมข้อมูลที่มีอยู่ให้ได้มากที่สุด** การมีข้อมูลพื้นฐานในเรื่องนั้นอย่างเพียงพอเป็นสิ่งสำคัญ ถึงแม้ว่าการศึกษาค้นคว้าเรื่องวิทยาศาสตร์และงานวิจัยต่างๆ เป็นขั้นตอนที่ทำให้เสียเวลา แต่เป็นขั้นตอนที่จำเป็น เพื่อให้เรา รู้ว่า โครงการที่เราคิดจะทำนั้น มีใครเคยทำอะไรมาแล้วอย่างไร แต่ขั้นตอนนี้อาจไม่จำเป็นนัก ถ้าคุณนกอายากจะทดลองวิทยาศาสตร์เพื่อความสนุกสนานตัว หรือทำโครงการที่ครูที่โรงเรียนสั่งให้ทำโดยให้เวลาน้อย

แต่อาจารย์นักวิจัยคนหนึ่งบอกผมว่า เราไม่จำเป็นต้องอ่านงานวิจัยของคนอื่นให้มากนัก เพราะมันอาจปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ที่เราจะทำในงานวิจัยของเราเอง

เมื่อรู้แล้วว่าคำถามที่เราสนใจนั้นมีวิทยาศาสตร์อะไรเป็นพื้นฐาน เราก็วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ว่าเราจะทำอะไร

ถ้าคุณต้องการเลือกหัวข้อวิจัยที่จะทำอย่างจริงจัง หรือจำเป็นต้องเลือกหัวข้อทำโครงการหรือวิทยานิพนธ์ ขอให้คุณพิจารณาว่า

- ๑ เรามีพื้นฐานความรู้ในเรื่องนั้น
- ๒ มีสถานที่และเครื่องมือสำหรับการทดลองหรือการค้นคว้า
- ๓ มีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำหรือมีนักวิจัยที่มีประสบการณ์ในด้านนั้น

ในการเลือกหัวข้อการวิจัยวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ เราไม่สามารถตอบว่าการวิจัยในเรื่องไหนจะทำให้ได้ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์หรือไม่ เพราะงานด้านวิทยาศาสตร์ไม่บอกเราล่วงหน้าว่าทำแล้วจะได้อะไร แต่มันไม่ทำให้เรามีปัญหามากนัก เราควรเลือกทำงานวิจัยที่เราอยากจะทำ และโดยปกตินักวิทยาศาสตร์มักสนใจการค้นหาคำจริงเป็นหลัก ส่วนประโยชน์ที่จะได้จากการค้นพบนั้นเป็นเรื่องรอง เราจึงไม่จำเป็นต้องกังวลเมื่อไม่รู้ ว่า หัวข้องานวิจัยที่เราเลือกจะทำให้เกิดประโยชน์หรือไม่ งานสร้างสรรค์ประเภทนี้เรามักจะคาดเดาไม่ได้ว่าจะมีประโยชน์แค่ไหน จนกว่าจะทำงานชิ้นนั้นสำเร็จแล้ว

ผมไม่มีสูตรสำเร็จที่จะบอกคุณว่า ถ้าต้องการทำงานวิจัยสาขานี้ จะเริ่มทำอย่างไร และมีขั้นตอนต้องวางแผนอย่างไร รูปแบบงานวิจัยหรือโครงการวิทยาศาสตร์มีมากมาย มีลักษณะวิธีทำและผลที่ได้รับแตกต่างกันไป

เมื่อเราเริ่มทำโครงการที่สนใจ จะพบอุปสรรคที่สำคัญคือ เราขาดความรู้ในเรื่องนั้น และขาดความเชี่ยวชาญในเทคนิค ซึ่งอาจทำให้รู้สึกปวดหัวและหมดกำลังใจไปเสียก่อน ตอนที่ผมเริ่มทำโครงการชิ้นแรก ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเคราะห์พอลิเมอร์ชนิดใหม่ที่น่าไฟฟ้าและเกิดสารเชิงซ้อน (complex) กับไอออนของโลหะได้ในโมเลกุลเดียวกัน โครงการนี้ต้องใช้ความรู้ด้านเคมีอินทรีย์สังเคราะห์ (organic synthesis) อย่างมาก ผมมีความรู้ด้านนี้น้อย แต่ในตอนแรก ผมทำโครงการตามแนวทางของนักวิทยาศาสตร์พี่เลี้ยง (mentor) ไปก่อน ในที่สุดผมจึงเข้าใจว่าพวกนักเคมีอินทรีย์สังเคราะห์ทำงานอะไรกัน และได้ความรู้หลายอย่าง

เมื่อได้ทำจนมีประสบการณ์ เวลาผมทำโครงการจึงไม่ต้องปรึกษานักวิทยาศาสตร์พี่เลี้ยงบ่อยๆ เหมือนเมื่อก่อนแล้ว เพราะขณะที่เราทำงานวิจัย เราจะมีโอกาสศึกษาและสำรวจงานวิจัยที่คนอื่นเคยทำมาแล้วไปด้วย

โครงการวิทยาศาสตร์และงานวิจัยเป็นสิ่งที่เราต้องฝึกทำให้มีประสบการณ์ด้วยตนเอง แล้วคุณจะสนุกกับมัน ขอเชิญนักอยากรู้ทุกคนทดลองทำได้ตามความสนใจ ถ้าคุณอยากรู้จะทำ ปรักษานักวิจัยในเรื่องนั้นๆ สิครับ ถ้าคุณไม่รู้จะทำโครงการเรื่องอะไร ขอให้เลือกศึกษาสิ่งที่คุณสนใจหรือ “สงสัย” เป็นพิเศษ

“ความสนใจและการเรียนรู้เรื่องที่สนใจ ย่อมมาก่อนการตั้งชื่อโครงการ”

คำแนะนำในงานที่มีการทดลอง

นักวิทยาศาสตร์มักทำงานการทดลองที่ทำอย่างจริงจังใน “ห้องปฏิบัติการ” (laboratory) ซึ่งมีที่ว่าง ที่เก็บอุปกรณ์และวัสดุ มีโต๊ะสำหรับการทดลองและจัดบันทึก

ถ้าเราต้องการจะทำการทดลองที่ต้องใช้อุปกรณ์ ถ้าเรารู้จักนักศึกษาระดับปริญญาหรือนักวิจัยในมหาวิทยาลัยที่มีโอกาสได้ใช้ห้องทดลอง เราก็อาจขอทำการทดลองที่เราต้องการในห้องนั้นได้

เวลาเราจะทำการทดลอง เราควรจัดบันทึกในสมุดบันทึกการทดลอง หรือถ้าไม่ใช้การทดลอง เราก็ควรมีการบันทึกความคิด ข้อมูล และการสังเกตต่างๆ เอกสารและหลักฐานในการทดลองนั้น นักวิจัยควรเก็บรักษาไว้หลังจากสรุปผลงานวิจัยหรือเผยแพร่งานวิจัยไปแล้วสักระยะเวลาหนึ่ง เพื่อการตรวจสอบหรือทบทวนข้อมูล

ในการทำงานเกี่ยวกับปฏิกิริยาเคมี เราจำเป็นต้องมีคู่มือ (handbook) หรือข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมีที่ใช้ ถ้าเป็นการทดลอง เราอาจหาตัวว่ามีใครเคยทดลองแบบนี้มาบ้าง แล้วดูข้อมูลที่เขายืนยันไว้ (ในบทความ งานวิจัย โครงการ หรือวิทยานิพนธ์) หรือหาทางปรึกษาเขา

เมื่อทดลองเสร็จแล้ว ควรจัดการเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย เพื่อความสะดวกในการใช้อุปกรณ์ในครั้งต่อไป

ขณะที่มีความสนใจจะทดลองหลายเรื่อง เราควรสนใจทำการทดลองอย่างจริงจังเพียงเรื่องเดียวในเวลาหนึ่ง เพราะมันง่ายและสนุกกว่าการพยายามทดลองหลายเรื่องในเวลาเดียวกัน

บางทีสถานที่ทดลองอาจเป็นห้องครัว อ่างล้างจาน หรือโต๊ะที่บ้านของท่านเอง

เส้นทางการศึกษา

กระบวนการเรียนรู้ส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดขึ้นในห้องเรียน การที่เราจะศึกษาเรื่องใดเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ติดตัวจึงไม่จำเป็นต้องคำนึงว่า มันจะมีอยู่ในหลักสูตรหรือไม่ ความสนใจที่จะเรียนรู้เรื่องต่างๆ เป็นคุณสมบัติที่ดีถึงแม้ว่าเรื่องนั้นเราไม่สามารถนำไปใช้ในการสอบเอนทรานซ์

เราคงไม่อาจคาดหวังจากการเรียนในระดับประถมและมัธยมว่าเราจะได้เรียนรู้อะไรหลายอย่าง เพราะเด็กไทยส่วนใหญ่ไม่ได้มีความใฝ่รู้มากเท่าเรา ระบบการศึกษาจึงเอื้อต่อการส่งเด็กส่วนใหญ่ให้สอบผ่าน แต่ไม่สนองความช่างคิด ช่างสงสัย ช่างทดลอง และความอยากรู้จักวิทยาศาสตร์

อย่าคาดหวังกับการทำโครงการวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมากนัก เพราะความรู้ระดับนี้อาจยังไม่พอที่จะทำโครงการที่มีคุณภาพพอที่จะตอบสนองความต้องการของนักวิทยาศาสตร์น้อยผู้ยิ่งใหญ่ ขออย่าหมดกำลังใจถ้าเรายังไม่อาจศึกษาสิ่งที่เราอยากรู้

ระหว่างที่เราอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน ควรหาแหล่งความรู้หรือหนังสือที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับระดับความรู้ของเรา หรือยากกว่าเล็กน้อยเพื่อความท้าทาย

เด็กบางคนอยากรู้ว่านักวิทยาศาสตร์ทำงานเรื่องอะไรกัน ก็อ่านเอกสารทางวิชาการในวารสารระดับการวิจัย ซึ่งเขาอ่านไม่รู้เรื่อง เพราะมันเต็มไปด้วยศัพท์และสัญลักษณ์ทางเทคนิคที่ใช้สำหรับการวิจัย ซึ่งเด็กอย่างพวกเราต้องทำความเข้าใจเป็นเวลานาน

ถ้าเราได้คะแนนวิชาวิทยาศาสตร์ไม่ดีไม่ได้แปลว่าเราไม่เก่งวิทยาศาสตร์ เพราะการเก็บคะแนนวิชาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมักไม่ได้ทำอย่างละเอียดอ่อนพอที่จะประเมินความสามารถที่แท้จริง

ถ้าคุณมีความสนใจอะไรก็ควรวางแผนการศึกษาของตนในอนาคตเอาไว้ก่อนที่จะถูกกระแสสังคมพัดพาไป

คำแนะนำ เราจะเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยไหนก็ควรดูว่าในมหาวิทยาลัยนั้นมีแหล่งความรู้หรืออุปกรณ์การวิจัยในเรื่องที่เรากำลังสนใจ หรือวางแผนว่าจะศึกษาหรือไม่ โดยสืบหาข้อมูลได้จากอินเทอร์เน็ต ถามจากคนรู้จัก หรือไปเยี่ยมชมมหาวิทยาลัย

การเรียนระดับปริญญาตรีเปิดโอกาสให้นักศึกษาเดินเข้าไปหาห้องทดลองและพบนักวิทยาศาสตร์ได้สะดวก ทำให้นักศึกษามีโอกาสทำโครงการที่ตนสนใจมากขึ้น เมื่อเราได้เรียนในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา เราจะมีโอกาสรู้จักรุ่นพี่ปริญญาโทและเอก ครู และนักวิจัยได้มากขึ้น รวมทั้งได้พบเพื่อนที่มีความสนใจคล้ายกัน

การเรียนระดับที่เรียกว่า graduate เช่นปริญญาโทและเอก ประกอบด้วย การฟังบรรยายกับการทำวิทยานิพนธ์ (thesis) วิทยานิพนธ์คือการทำงานวิจัยหรือโครงการที่สำคัญสักเรื่องหนึ่ง

คนที่สมควรเข้าทำงานในสถาบันวิชาการได้สะดวก ควรจบปริญญาเอก แต่หลังจากได้ปริญญาเอกแล้ว เราไม่จำเป็นต้องทำงานวิจัยเรื่องเดิมหรือในสาขาเดิม หลังจากปริญญาเอกหลายคนนิยมทำงานวิจัยหลังปริญญาเอกที่เรียกว่า postdoctoral research เพื่อฝึกงานเพิ่มเติมก่อนที่จะพวกเขาจะไปสมัครเข้าทำงานที่เป็นอาชีพจริงในระยะยาว

เรื่องแปลก

อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้กับโลกกว้าง ผมเคยเจอเรื่องแปลกเรื่องหนึ่งใน www.pantip.com ในชื่อกระทู้ “แบบนี้จะถือได้ว่าเป็นอัจฉริยะได้หรือไม่?” เรื่องนี้ไม่ปรากฏข้อมูลผู้แต่ง และผมไม่รู้ว่าเป็นเรื่องจริงหรือเป็นเพียงเรื่องสั้นที่แต่งขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ แต่ผมขอยืนยันว่า นักวิทยาศาสตร์ที่มีความคิดลึกซึ้งอย่างแท้จริงมีลักษณะเช่นนี้ เพราะพวกเขาไม่ชอบการท่องจำสูตรคณิตศาสตร์โดยไม่เข้าใจอย่างแท้จริงเหมือนคนทั่วไป

จากคุณ : คนหว่ากอก ๒๒ มกราคม ๒๕๔๖

ผมมีโอกาสรู้จักกับผู้หญิงคนหนึ่ง เธอเรียนจบอักษรศาสตร์จุฬาฯ ครั้งแรกที่ผมเจอเธอเธอถือหนังสือ Biology มาถามเพื่อนผมซึ่งจบด้านนี้มา เธอถามข้อสงสัยของเธอด้วยความเกรงใจ แต่มีแววตาของความกระหายใคร่รู้อย่างมาก เธอเป็นผู้หญิงที่น่ารัก มีกิริยามารยาทที่อ่อนโยนมาก

เพื่อนผมถามว่าทำไมมาสนใจวิทยาศาสตร์ เธอบอกว่า เธออยากเข้าใจชีวิตและจักรวาล และตอนนี้เธอกำลังมุ่งมั่นที่จะศึกษาวิชาชีววิทยาและฟิสิกส์ แต่เธออ่อนคณิตศาสตร์มาก เพราะเธอเรียนสายศิลป์มา และตอนม.ต้น เธอได้เกรด ๑ วิชาคณิตศาสตร์ โดยที่วิชาอื่นได้ ๔ ทั้งหมด (เธอสามารถพูดได้ สามภาษาหลักของโลกชนิดที่ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาทีเดียว สอบโทเฟิลได้คะแนนถึง ๖๔๐)

เพื่อนผมเลยแนะนำว่าหากสนใจฟิสิกส์ ลองคุยกับพี่คนนี้สิ เพื่อนผมแนะนำให้รู้จัก ก็ได้ทราบว่า ทุกๆวันเธอต้องหอบตำราสองวิชานี้ไปตระเวนถามข้อสงสัยกับเพื่อนๆที่เธอรู้จัก เธอบอกว่าเธอไม่เคยได้รับคำตอบที่น่าพอใจเลย จนมาเจอเพื่อนของผมซึ่งเก่งไปโหมมาก ก่อนหน้านั้นเธอลงเรียน ป.โท ด้านมานุษยวิทยา โดยหวังว่าจะได้คำตอบในสิ่งที่เธอค้นหาอยู่ แต่เธอกลับผิดหวังเพราะไม่มีใครตอบคำถามเธอได้

ผมเห็นว่าแปลกดี จบอักษรมาแล้วกลับมามุ่งสนใจสิ่งที่ดูเหมือนคนละฟากเช่นนี้ ผมตกลงใจที่จะสอนวิชาฟิสิกส์ให้เธอโดยเลื่อนไปอีกเดือนหนึ่งหลังจากที่ผมทำงานเสร็จ ผมเก็บส้มเธอไปแล้วเหมือนกัน จนผมเปิดสมุดโทรศัพท์ไปเจอเบอร์ของเธอ ผมก็โทรไปคุยด้วย เธอตื่นเต้นดีใจมาก เธอบอกว่าเธอรอผมทุกวัน เธอดีใจมากที่ผมโทรมา เธอเล่าให้แม่เธอฟังด้วยความตื่นเต้น

วันแรกที่ผมเริ่มติวฟิสิกส์ให้เธอ กลับเป็นฝ่ายผมเองซึ่งตื่นเต้นมาก แต่ละคำถามของเธอลึกซึ้งมาก จนผมสงสัยว่าทำไมเธอจึงอ่อนวิชาคณิตศาสตร์ การที่เธออ่อนคณิตศาสตร์ตอน มัธยมต้น ขณะที่ได้ ๔ ในวิชาอื่นทั้งหมด จนครูของเธอบอกให้เธอเรียนอะไรก็ได้ที่ตัวเองไม่เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ ผมเริ่มทบทวนวิชาคณิตศาสตร์ มัธยมต้นให้เธอก่อนผมกลับพบว่าสิ่งที่ทำให้เธออ่อนวิชานี้ เป็นเพราะครูที่โรงเรียนเธอไม่มีความสามารถมากเพียงพอที่จะสอนเธอได้กับคำถามที่ลึกซึ้งมาก จนครูไม่เข้าใจคำถามของเธอ แล้วพาลคิดว่าเธอโง่ ไม่สามารถเข้าใจวิชานี้ได้ เธอก็เลยคิดว่าเธอโง่จริงๆ จนต้องหันมาเอาดีทางด้านภาษาแทน

ผ่านไปหนึ่งชั่วโมง พบว่าเธอสามารถเข้าใจเรื่องสมการได้เป็นอย่างดี ผมเลยลองทดสอบโจทย์ขั้วขึ้น (ผมใช้ขั้วเหรียญ ๑๒ เหรียญ) ๑๒ ก่อนที่เคยฮือฮาในนี้มาก่อน เธอมุ่งมั่นคิดอย่างเอาเป็นเอาตาย ดูเหมือนคนบ้าผุดลุกผุดนั่ง แล้วเธอก็คิดออกอย่างไม่มีที่ติเลย ผมนึกสนุก ป้อนโจทย์ท้าทายทำนองนี้ให้เธออีกหลายข้อ เธอครุ่นคิดอย่างหนักแล้วได้คำตอบทุกข้อด้วย

เมื่อเริ่มสอนฟิสิกส์กันจริงจัง ผมพยายามอธิบายให้ง่าย ๆ ก่อนเพราะเธอไม่มีพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ แต่คำถามเธอรูทหนักมาก แล้วสิ่งที่ถามไม่ใช่สิ่งที่ระดับมัธยมปลายจะถามกัน เธอไม่สามารถเข้าใจได้เลย เพราะสงสัยลึกลงไปเรื่อย ๆ ผมตัดสินใจใช้วิชาแคลคูลัสเข้าอธิบาย ปรากฏว่าเธอกลับเข้าใจได้ดีขึ้น เช่น ผมอธิบายเรื่องการกระจัด ความเร็ว ความเร่ง แต่เธอไม่มองแค่นั้น เธอมองไปถึงอัตราการ

เปลี่ยนแปลงของค่าเหล่านี้ด้วย แล้วเธอก็พยายามแบ่งค่าเหล่านี้ออกเป็นส่วนย่อยๆ แล้วพยายามนำมา
รวมกัน เมื่อพูดถึงเรื่อง แรง เธอกลับพูดถึง “แรงกระจาย” กว่าผมจะรู้ว่าเธอถามอะไรกันแน่ เพราะเธอใช้ศัพท์
ไม่ถูก เล่นเอาผมงงกับคำถามของเธอจนหลายนาที่

จนที่สุดผมต้องสอนวิชาแคลคูลัสให้เธออีก ทั้งที่พยายามหลีกเลี่ยงก่อน แล้วเธอก็โยงเข้าหาเรื่อง
แกนเวลาอีก ตอนสอนเรื่องกราฟ เธอไม่ยอมผ่านเรื่องแกนเวลาเลย ผมพยายามให้เธอเป็นไปตามขั้นตอนแต่
หยุดเธอไม่ได้ เธอให้ผมอ่านสิ่งที่เธอบันทึกไว้สมัยเรียน (เป็นบันทึกประจำวันกับสิ่งที่เธอคิดในแต่ละวัน) เธอ
จินตนาการไปถึงความไม่ต่อเนื่องของสรรพสิ่ง เธอเชื่อว่าเวลาเป็นสิ่งสมมุติ สิ่งที่เธอเขียนไม่มีศัพท์ทางฟิสิกส์
เลย เป็นศัพท์ที่เธอตั้งขึ้นเองทั้งนั้น

บันทึกประจำวันของเธอ หากเธอนำออกมาพิมพ์ขาย ผมเป็นคนแรกที่จะซื้อ เพราะเต็มไปด้วยหลัก
ปรัชญา มานุษยวิทยา วิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ ที่น่าสนใจทั้งนั้น บวกกับความน่ารัก กริยาอันอ่อนโยน
สุภาพของเธอ ทำให้ผมรู้สึก.....นั่นแหละ

ผมสอนเธอโดยไม่คิดเงิน เธอฝันอยากเรียนต่อทางด้านฟิสิกส์ ผมอยากให้ฝันเธอเป็นจริง แม้ผมจะ
เรียนมาทางวิศวะ และมีความรู้สึกลึกๆ ว่า ความรู้ด้านฟิสิกส์เธอต้องแซงผมไปไม่ช้า

ผมตัดสินใจที่จะเดินทางไปพบคุณแม่และพี่สาวของเธอที่ไม่เห็นด้วยกับการย้ายฟากมาเรียนทาง
วิทยาศาสตร์ ผมไปช่วยยืนยันว่าเธอเรียนได้ สิ่งที่เราคูกันคือ เธอจะไปเรียนต่อสาขาฟิสิกส์ในต่างประเทศ
ขณะที่เธอจบอักษรศาสตร์ (เกียรตินิยม) มามันจะเป็นไปได้อย่างไร จนถึงวันนี้ ผ่านไปสามเดือนแล้ว ความรู้
ทางแคลคูลัสของเธอพัฒนาไปไกลทุกที

ผมอยากให้เธอค้นพบสิ่งที่เธอสงสัยว่า แท้จริงแล้วมนุษย์กับจักรวาลคืออันหนึ่งอันเดียวกัน นั่นคือ
การมองในลักษณะ ๕ มิติ

เลยอยากมาถามเพื่อนว่า จะมีหนทางอย่างไร ที่จะสามารถทำได้กับการข้ามฟากมาเรียนชนิดสุดขั้ว
เช่นนี้ มีมหาวิทยาลัยใดบ้างในต่างประเทศที่ยอมรับได้ เธอตั้งเป้าไว้แค่สองปีเท่านั้น ทุกวันนี้เธอใช้เวลาว่าง
จากงานประจำของเธอมาทุ่มเทกับวิชาฟิสิกส์ และเธอกำลังจะลาออกจากงานประจำ แล้วอาศัยสอนวิชา
ภาษาอังกฤษเป็นรายได้หลัก เพื่อจะได้มีเวลาศึกษาอย่างเต็มที่ (เธอเคยไปนั่งเรียนกวดวิชามาแล้วกลับไม่ได้
อะไรเลย เธอไม่สามารถถามได้ และไม่มีใครตอบคำถามเธอได้)

ผมคิดแก้ปัญหาให้เธอไม่ตก ผมเองก็ไม่มีเวลามากพอที่จะทุ่มให้เธอมากมายได้ เพื่อนๆคิดว่า
อย่างไร

หมายเหตุ ผมในฐานะผู้เขียนหนังสือ นักอยากวิจัย มิได้เป็นผู้เขียนหรือมีส่วนรู้เห็นในเรื่องนี้

“คนที่คิดว่ามันจะต้องเป็นไปตามสมการเท่านั้น เป็นได้แค่ ‘คนใช้สมการ’

คนที่กล้าคิดออกนอกกรอบต่างหากถึงจะเป็น คนที่สร้างสมการใหม่”—เด็กชายพีรภักดิ์

เลือกอาชีพนักวิทยาศาสตร์จะดีหรือ

“I wanted to be a molecular biologist. I was convinced that out of DNA was going to come the answer to every question in Biology. I really wanted to know how genes were regulated.”—Nancy Hopkins

“ฉันอยากเป็นนักชีววิทยาระดับโมเลกุล ฉันแน่ใจแล้วว่าจากดีเอ็นเอมันกำลังกลายเป็นคำตอบของทุกคำถามในชีววิทยา ฉันอยากจะรู้จริงๆ ว่ามันถูกควบคุมอย่างไร”—แนนซี ฮอปกินส์

คุณลองคิดดูสิครับว่า เรามีจุดมุ่งหมายอะไรในชีวิต เราจะทำอะไรในสิบปีข้างหน้า และทำเพื่ออะไร

สมัยผมยังเป็นเด็ก ถึงแม้ว่าผมยังไม่จำเป็นต้องคิดว่าโตขึ้นจะทำงานอะไร ผมก็อดไม่ได้ที่จะจินตนาการถึงอาชีพในอนาคต นึกภาพตัวเอง และลังเลใจว่า มันจะดีไหมถ้าผมจะเป็นนักวิทยาศาสตร์

ผมกล้าเรียก “นักวิทยาศาสตร์” ว่าเป็นอาชีพๆ หนึ่ง เพราะการประกอบอาชีพนอกจากจะทำให้คนเรามีรายได้และได้รับการยอมรับแล้ว คุณค่าของอาชีพยังสนองความปรารถนาและจุดมุ่งหมายในชีวิต และทำให้เราได้ทำประโยชน์ให้ส่วนรวม การวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ก็เป็นงานอย่างหนึ่งของผู้มีอาชีพนักวิทยาศาสตร์ หรือ “นักวิจัย”

คนที่จะเป็นนักวิทยาศาสตร์ได้นั้นมีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไร เป็นคนจากประเทศหรือจังหวัดไหน หรือเป็นมนุษย์จากดาวดวงไหน ก็มีอาชีพนักวิทยาศาสตร์ได้ทั้งนั้น อย่างลัว่ว่าคุณจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ไม่ได้ เพียงเพราะคิดว่านักวิทยาศาสตร์จะต้องเป็นคนเก่งระดับอัจฉริยะเท่านั้น อย่างหัวไหนต่อคำพูดของคนที่ไม่รู้จักอาชีพนักวิทยาศาสตร์จริง คนหลายคนถูกลดความคิดสร้างสรรค์ก็เพราะหลงเชื่อคำดูถูก และอย่าหลงเชื่อคำบอกเล่าผิดๆ ที่บอกว่าชีวิตนักวิทยาศาสตร์เป็นอย่างไร มีหลายคนยืนยันว่าชีวิตนักวิทยาศาสตร์นั้นน่าตื่นเต้นและน่าหลงใหล

สำหรับคุณผู้อ่านที่ยังเป็นเด็กนักเรียน ที่จะต้องโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต การตัดสินใจครั้งสำคัญของชีวิตเด็กที่ต้องการเป็นนักวิทยาศาสตร์ คือการเลือกที่จะเรียนต่อในด้านไหน ผมขอให้คุณเริ่มเลือกด้วยการตั้งเป้าหมายว่า เราต้องการเป็นนักวิทยาศาสตร์สาขาไหน เราพอใจที่จะศึกษาสิ่งใดมากที่สุด แต่ไม่ควรยึดติดกับมันมากเกินไป เพราะเป้าหมายนั้นอาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเราโตขึ้น

“ท่านจะบรรลุความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ได้ก็ต่อเมื่อ ท่านได้พบงานที่ท่านชอบมากที่สุด เนื่องจากมันเป็นข้อเท็จจริงที่รู้กันดีว่า คนเราย่อมจะบรรลุผลสำเร็จได้ดีที่สุดเฉพาะในตอนที่เขามุ่งเทลงไปทั้งหัวใจและวิญญาณ”—นโปเลียน ฮิลล์ กล่าวไว้ในหนังสือ *The Law of Success*

“การทำในสิ่งที่รัก คือ อิสระ การรักในสิ่งที่ทำ คือ ความสุข”—จากละคร ทอฝันกับมาวิน

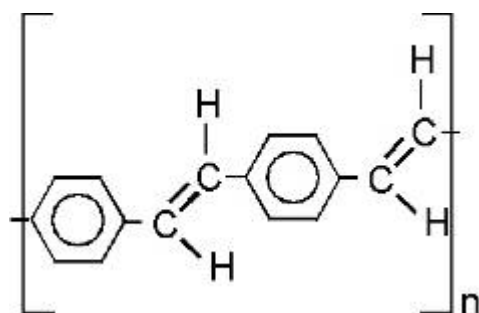
คนมีปัญญาย่อมเลือกอาชีพด้วยความชอบและความถนัด ไม่ใช่เลือกตามต้องการของผู้ปกครองหรือคนรอบข้าง มีผู้กล่าวไว้ว่า การเลือกอาชีพจะห่างไกลความเป็นจริงในช่วงที่เรายังเด็ก การเลือกอาชีพจะใกล้ความเป็นจริงมากขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น เพราะเราจะค้นพบลักษณะของตัวเองมากขึ้น ในกลุ่มนักวิทยาศาสตร์ยังมีคนหลายนิสัย บางคนชอบเป็นผู้รวบรวม ผู้จัดระเบียบ นักสืบ ศิลปิน นักสำรวจ ช่างฝีมือ หรือนักปรัชญา งานของนักวิทยาศาสตร์ก็มีลักษณะต่างกัน เช่นการจำแนกประเภทของสัตว์ เป็นงานที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนและกล้าตัดสินใจ

หลายคนพบว่างานที่ดีที่สุดสำหรับตัวเองคือ ศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัย ครูสอนวิทยาศาสตร์ หรือไม่ก็ นักวิจัยในสถาบันต่างๆ เส้นทางอาชีพเหล่านี้เป็นโอกาสที่เปิดให้นักวิทยาศาสตร์มีรายได้ที่มั่นคงในโลกยุคปัจจุบัน

“วิธีหนึ่งที่จะได้เรียนรู้การทำงานของนักวิทยาศาสตร์ คือ ลองถามวิธีการทำงานจากนักวิจัยในหลายสาขา หลายรูปแบบ แล้วคิดว่า เราชอบทำงานแบบไหน ชอบใช้ชีวิตอย่างไร

ผมก็สับสนอยู่นานว่าจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ในสาขาไหน แต่จากที่ได้เห็นตัวอย่างที่เราชอบ ก็ทำให้เข้าใจ และเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต” —(เด็กชายพีรภักดิ์เขียนไว้ในเว็บไซต์ส่วนตัว)

ภาษาที่นักวิทยาศาสตร์ใช้ ดูเข้าใจยากและน่าเบื่อสำหรับคนธรรมดา
 แม้แต่นักวิทยาศาสตร์เอง ยังอ่านงานของนักวิทยาศาสตร์ในสาขาอื่นไม่ค่อยเข้าใจ

$$\begin{aligned}
 a &= \frac{dv}{dt} \\
 dv &= a \, dt \\
 \int_{v_0}^v dv &= \int_0^t a \, dt \\
 v - v_0 &= a \Delta t \\
 v &= v_0 + a \Delta t
 \end{aligned}$$

・結晶体の構成式

$$\vec{S} = D^e : d - \sum R^{(\alpha)} \dot{\gamma}^{(\alpha)}$$

$$\dot{\gamma}^{(\alpha)} = \dot{\alpha}^{(\alpha)} \frac{\tau^{(\alpha)}}{g^{(\alpha)}} \left| \frac{\tau^{(\alpha)}}{g^{(\alpha)}} \right|^{\frac{1}{m}-1}$$

$$g^{(\alpha)} = \tau_y^{(\alpha)} + \sum_{(p)} \Omega_{\alpha p} a \mu \tilde{b} \sqrt{\rho_a^{(p)}}$$

$$\dot{g}^{(\alpha)} = \sum_{(p)} h_{\alpha p} |\dot{\gamma}^{(p)}|$$

・ひずみ硬化係数

$$h_{\alpha p} = \frac{\Omega_{\alpha p} a \mu \tilde{b}}{2 \sqrt{\rho_a^{(p)}}} \left(\frac{1}{L^{(p)}} - 2 y_c \rho_a^{(p)} \right)$$

สมการและสัญลักษณ์ที่ยุ่งยาก อ่านไม่รู้เรื่อง เมื่อเราดูอาจคิดว่าไม่เห็นงามตรงไหน แต่
 นักวิทยาศาสตร์เห็นมันเป็นสิ่งสวยงามได้อย่างไร

การสื่อสารในวงการวิทยาศาสตร์

ในสมัยก่อนนักวิทยาศาสตร์เผยแพร่ข้อมูลการค้นพบโดยการติดต่อส่วนตัว หลังจากนั้นเริ่มมีการประชุมวิชาการเพื่อเสนอผลงาน และเริ่มมีการพิมพ์วารสาร ทำให้การสื่อสารในวงการวิทยาศาสตร์ทำได้กว้างไกลขึ้น

นอกจากจะติดต่อกันด้วยโทรศัพท์ จดหมาย และอีเมล นักวิทยาศาสตร์นิยมแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นทางการผ่านทางวารสาร (**scientific journals**) เรามีวารสารที่แยกเป็นแต่ละสาขาสำหรับนักวิทยาศาสตร์ทุกสาขา วารสารคือแหล่งข้อมูลความก้าวหน้าของงานวิจัยในแต่ละสาขา เพราะเป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้ข้อมูลจากนักวิจัยโดยตรง เหมือนวิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัยต่างๆ วารสารในสาขาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์มักเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อที่จะสื่อสารกันได้ทั่วโลก เนื่องจากโลกยุคปัจจุบันถือว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล

ส่วนแหล่งข้อมูลมาตรฐานสำหรับการค้นคว้าคือห้องสมุดของสถาบันและมหาวิทยาลัยต่างๆ

บทความในวารสารคือการนำเสนอผลงานวิจัย เมื่อนักวิทยาศาสตร์ทำงานวิจัยเสร็จขึ้นหนึ่ง และต้องการนำไปเผยแพร่ให้วงการวิจัยได้รับรู้เพื่อเก็บเป็นงานวิจัย พวกเขาจะเขียนบทความที่ให้ข้อมูลอย่างตรงว่าพวกเขาได้ทำอะไร ซึ่งมักเป็นบทความค่อนข้างสั้น แต่เชื่อถือได้แน่นอน โดยบอกวิธีทำที่คนอื่นสามารถทำการทดลองตาม มีรายละเอียดของการทดลองทางเทคนิคที่บันทึกไว้ถ้าเป็นงานวิจัยจากการทดลอง และมีการสรุปผลการวิจัย

วารสารที่รายงานผลงานวิจัย มีทั้งสำหรับเผยแพร่ในวงกว้าง หรือสำหรับการวิจัยด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ วารสารมีทั้งแบบที่ออกทุกสัปดาห์ ทุกเดือน หรือทุกปี วารสารบางฉบับมีอยู่ในห้องสมุดเพียงไม่กี่แห่ง

ตัวอย่าง ถ้าผมทำโครงการงานเคมีเรื่องการสังเคราะห์พลาสติกนำไฟฟ้าชนิดหนึ่งที่ไม่เคยมีใครทำมาก่อนสำเร็จแล้ว ผมจะเผยแพร่ผลงานในระดับโลกได้โดยเขียนบทความส่งพิมพ์ในวารสาร *Synthetic Metals* ซึ่งเป็นวารสารที่มีงานวิจัยเกี่ยวกับ electrically conducting polymers เป็นส่วนใหญ่ วารสารนี้จัดทำโดยบริษัท Elsevier Science S. A. ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำ scientific research journals ที่เป็นที่รู้จักกันในหมู่นักวิทยาศาสตร์จำนวนมาก โดยผมต้องเขียนรายงานในส่วนเนื้อหาว่า สารเคมีที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้มาจากไหน มีขั้นตอนการสังเคราะห์อย่างไร แต่ละขั้นตอนผมต้องรายงานว่าผสมสารอะไรลงไปเท่าไร แล้วได้ product ก็เปอร์เซ็นต์เมื่อเทียบจากสารตั้งต้นในสมการ (ซึ่งบางครั้งเราก็ไม่จำเป็นต้องเขียนอย่างละเอียดถึงระดับนี้ ถ้ามันไม่ใช่ข้อมูลใหม่ในวงการ หรือเป็นข้อมูลที่ไม่มีผลต่อผลการทดลอง) และเมื่อสังเคราะห์พลาสติกนำไฟฟ้าชนิดนั้นได้แล้ว ผมได้ผลการทดสอบอย่างไร ผมต้องเขียนผลการทดสอบต่างๆ เป็นกราฟ พร้อมทั้งให้คำอธิบาย

มีคนแนะนำผมว่า การเขียนงานวิจัย ควรเขียนเฉพาะผลสำเร็จ ไม่ควรเขียนว่าเราทำอะไรล้มเหลวไปบ้าง ซึ่งผมไม่รู้ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ เพราะความผิดพลาดของเราอาจเป็นบทเรียนสำหรับนักวิทยาศาสตร์คนอื่น

งานทางวิทยาศาสตร์มีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลเสมอ เอกสารทางวิทยาศาสตร์จึงมักเขียนไว้ว่า นี่เป็นทฤษฎีของคนนั้น เป็นสมมติฐานของคนนี้ ไม่มีที่ใดเขียนว่า ความจริงเป็นเช่นนี้

วารสารที่เป็นที่ยอมรับกันในวงการวิทยาศาสตร์ต้องมีการตรวจสอบบทความ เมื่อเราส่งบทความให้บ.ก. (บรรณาธิการ) ของวารสารแล้ว บ.ก.จะส่งบทความต้นฉบับไปให้นักวิทยาศาสตร์ที่มีความรู้ในสาขานั้นอ่านเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม เพื่อตัดสินใจว่าควรยอมรับบทความนั้นให้พิมพ์ในวารสารหรือไม่ ผู้เขียนควรเพิ่มเติมข้อมูลหรือแก้ไขส่วนใดของบทความหรือไม่ ถ้าบทความผ่านการตรวจสอบ ผลงานวิจัยนั้นจะถูกตีพิมพ์ในวารสาร ถ้าไม่สามารถพิมพ์ในวารสารนั้น ผู้เขียนก็มีสิทธิ์ส่งบทความไปพิมพ์ในวารสารอื่น

ข้อมูลในวารสารทางวิทยาศาสตร์เป็นแหล่งความรู้ที่จำเป็นต่อโครงงานหรืองานวิจัย เพราะเราต้องการข้อมูลว่าเคยมีใครทำอะไรไว้อย่างไร และได้ผลอย่างไร

ถ้าต้องการอ่านวารสารประเภทนี้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต วิธีหนึ่งที่ดีมากคือการเข้าไปใช้คอมพิวเตอร์ในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันที่มีระบบเชื่อมต่อ แล้วเปิดเว็บไซต์ www.sciencedirect.com หรือเว็บไซต์ที่บริการบทความวิจัย ถ้าระบบของคอมพิวเตอร์เครื่องที่ใช้ ได้รับอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลในเว็บไซท์นี้ เราก็สามารถเปิดดูเนื้อหาในวารสารต่างๆ จำนวนมาก ถ้าต้องการค้นหาคำถาม ก็พิมพ์ข้อความตรงช่อง “quick search”

บทความงานวิจัยควรมีโครงสร้างดังนี้ (เป็นรูปแบบ Publication Manual of the American Psychological Association)

๑. ชื่อเรื่อง (Title)
๒. บทคัดย่อ (Abstract)
๓. บทนำ (Introduction)
 - ๓.๑. ประเด็นปัญหา (Statement of the Problem)
 - ๓.๒. ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Review of Related Literature)
 - ๓.๓. สมมติฐานการวิจัย (Statement of the Hypothesis)
๔. วิธีการ (Methods)
 - ๔.๑. ตัวอย่าง (Subjects)
 - ๔.๒. เครื่องมือ (Instruments)
 - ๔.๓. รูปแบบ (Design)
 - ๔.๔. วิธีทำ (Procedure)
๕. ผลการวิจัย (Results)

๖. การอภิปราย รวมทั้งข้อสรุปและข้อเสนอแนะ (Discussion Conclusion and Recommendations)
๗. เอกสารอ้างอิง (References)

การประชุมวิชาการ เป็นวิธีสื่อสารที่ทำให้นักวิทยาศาสตร์ได้นำเสนองานวิจัย อภิปราย ถามคำถาม และรับข้อเสนอแนะ ถ้างานวิจัยยังไม่สำเร็จอย่างสมบูรณ์ นักวิจัยไม่สามารถพิมพ์เผยแพร่สิ่งที่ได้ทำลงในวารสาร ก็สามารถนำเสนองานวิจัยนั้นในการประชุมวิชาการ ซึ่งสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ทันที การประชุมวิชาการเกิดขึ้นได้จากคนตั้งแต่สองคนจนถึงพันๆ คนในสถานที่ที่หน่วยงานจัดขึ้น

วิธีนี้นำเสนอผลงานวิจัยต่อสังคมได้เร็วกว่าการพิมพ์ในวารสาร และเป็นพื้นฐานในการเขียนบทความด้วย การนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการมักแบ่งเป็นสองแบบคือ

- ๑ Oral presentation คือการพูดในที่ประชุมตามตารางเวลาการนำเสนอ อาจใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เช่น Microsoft Powerpoint หรือแผ่นใสประกอบ ผมเคยเสนอผลโครงการในค่าย JSTP^{††} มีเวลาพูดคนละ ๑๐ นาที เมื่อบรรยายจบแล้ว จะเปิดให้ผู้ฟังถามคำถาม (มีคนให้คำแนะนำว่า อย่าถามตัวเองว่าจะพูดอะไร แต่ให้ถามว่า ผู้ฟังต้องการอะไร)
- ๒ Poster presentation คือการนำเสนอด้วยแผ่นโปสเตอร์ในสถานที่ที่จัดไว้ในงาน ผู้นำเสนออาจต้องระบุเวลาที่จะยืนประจำที่โปสเตอร์ เพื่ออภิปรายและตอบคำถาม

การเยี่ยมชมสถาบัน ในวงการวิทยาศาสตร์ในบางประเทศ บางครั้งมีนักวิทยาศาสตร์จากสาขาอื่นมาเยี่ยมชมสถาบันหรือห้องทดลองสัปดาห์ละหลายคน เพื่อพูดคุยกับนักวิจัยในสถาบันในเรื่องที่สนใจ เพื่อจะมีโอกาสได้เจอความคิดเห็นต่างๆ ที่แตกต่างกัน

ถ้าไม่สามารถอธิบายความคิดให้ผู้อื่นเข้าใจก็อย่าเพิ่งท้อ การนำเสนอเป็นเรื่องที่ฝึกได้

^{††} โครงการพัฒนาอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กและเยาวชน สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ๑๑๑ ถ.พหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง ปทุมธานี ๑๒๑๒๐ <http://www.jstp.org>

จะเริ่มวิจัยกันอย่างไร

ดร.บัญชา พูลโกคา

ในยุคปัจจุบันนี้เราต้องยอมรับว่าการวิจัยมีความสำคัญยิ่งสำหรับประเทศชาติ การที่ประเทศหนึ่งๆ จะยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเองจะต้องมีเทคโนโลยีเป็นของตนเอง ซึ่งสิ่งนี้ได้มาจากการวิจัยมิใช่ “นั่งเทียน” ขึ้นมาเองได้ การวิจัยนี้ทำขึ้นมาเพื่อตอบสนององค์ความรู้ต่างๆ ที่จะทำให้เรามีความเข้มแข็งที่ยั่งยืน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ การวิจัยจะไม่ก้าวหน้าเท่าเทียมกับประเทศอื่น

การวิจัยอาจแบ่งกว้างๆ ได้สองประเภทคือ การวิจัยทางทฤษฎีและการวิจัยประยุกต์ การวิจัยทางทฤษฎีนั้นทำเพื่อค้นหาคำตอบหรือความรู้ใหม่ ส่วนการวิจัยประยุกต์จะมุ่งเพื่อนำผลงานไปประยุกต์ใช้โดยตรง

หากเป็นนักวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นทำงานหรือเรียนมาโดยตรง คงหาหัวข้อในการวิจัยได้ไม่ยาก ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่ทำมาต่อเนื่องแล้ว ผมจึงมีบ้างอาจแนะนำได้ แต่สำหรับผู้ที่ไม่เคยสนใจงานวิจัยมาก่อนและไม่เคยทำวิจัยมาก่อนแล้วจะต้องมาทำการวิจัย คงยากพอๆ กับเริ่มเล่นกอล์ฟครั้งแรกแล้วตีได้ hole-in-one การทำงานวิจัยส่วนใหญ่จะมีปัญหา หาได้ยากมากที่จะไม่มีปัญหาแม้จะเป็นนักวิจัยอาชีพก็ตาม ยิ่งมีความเป็นไปได้สูงที่นักวิจัยจะ “อกหัก” อยู่บ่อยๆ (ฝึกเอาไว้เผื่อไปเจอของจริงที่ไม่ใช่งานวิจัยจะต้องทำใจได้) ดังนั้นคนที่เป็นักวิจัยหรือกำลังคิดที่จะเป็นต้องมึนสับสน “ซีต้อ” หรือ “กัตติด” อย่างที่นักวิจัยอาวุโสหลายท่านกล่าวไว้ หลายคนคงเริ่มรำคาญแล้วว่าเมื่อไรผมจะบอกว่าควรเริ่มอย่างไร ใจเย็นๆ ครับ การทำวิจัยต้องใจเย็นๆ ต้องทำไปคิดไป

ก่อนอื่นเราต้องดูว่า เราสนใจเรื่องอะไร เราต้องมองให้เห็นปัญหา ไม่มองข้ามปัญหา โดยการ หมั่นสังเกต แล้วคิดหาทางในการแก้ปัญหาด้วยการสังเกตแล้วตั้งสมมติฐานเพื่อทำการทดลองและพิสูจน์

หลายๆ ท่านคงทำหน้าหงายว่าแล้วจะทำได้อย่างไรละ ผมขอยกตัวอย่างง่ายๆ เช่น เราเห็นว่าแมลงวันเป็นแมลงที่น่าเกลียดและน่าขยะแขยง เป็นพาหะนำเชื้อโรค นี่เป็นปัญหาที่เราต้องทำคือกำจัดแมลงวัน ในสมัยก่อนนี้เราใช้การตี แต่ไม่สะดวกเท่าไร จึงมีการวิจัยหาฆ่าแมลงวัน แต่ต่อมาก็ตระหนักถึงอันตรายของยาดังกล่าว จึงต้องมีการคิดค้นวิธีใหม่ๆ ขึ้น เช่น เมื่อเราสังเกตว่าเมื่อแมลงวันจะไปตอมอะไรหรือหลังจากตอมเสร็จ มันจะหาที่เกาะซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นก้นไม้เล็กๆ จึงมีคนคิดว่าถ้าเราเอากาวไปทาที่ไม้ แมลงวันจะติดไหม? เพราะแมลงวันอาจจะใช้วิชาตัวเบาก็ได้ ชนิดและกลิ่นของกาวมีผลหรือไม่ ก็ต้องทำการทดลอง จากผลการทดลองก็ได้กาวจับแมลงวันซึ่งไม่มีอันตรายเหมือนยาฆ่าแมลง ในกรณีกาวจับหนูก็เช่นเดียวกัน แต่ปัญหาคือถ้าจะใช้กาวอะไรจึงจะจับหนูอยู่ เป็นต้น

ขอยกอีกตัวอย่างหนึ่งคือ การหาตัวยากำจัดศัตรูพืช เนื่องจากต้นไม้คืออาหารของศัตรูพืช แต่ศัตรูพืชก็เหมือนคนเราก็คือชอบกินเป็นอย่างๆ ไป บางอย่างกินแล้วชักตาตั้งไปก็มี

ในปัจจุบันได้มีการสังเกตหาพืชที่แมลงไม่แตะเลย เช่น สะเดา แล้วนำมาสกัดและแยกสารที่มีฤทธิ์ในการฆ่าศัตรูพืชหรือทำให้ศัตรูพืชเบื่ออาหาร (antifeedant) ทำให้แมลงยอมตาย (นำเสนอสาร)

สิ่งเหล่านี้ก็เป็นงานวิจัย และบ้านเรามีภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังมีทรัพยากรธรรมชาติสูง บางทีอาจเป็นอย่างที่เขากล่าวว่า บางทีอาจเป็นไปได้ว่า “ยารักษาเอตส์อาจอยู่ในป่าไม้ของไทยก็เป็นได้” อย่างยารักษาโรคกระเพาะที่ได้จากต้นเปล้าน้อย แต่ญี่ปุ่นมาเอาไปทำวิจัยทดลองแล้วจดลิขสิทธิ์โดยไม่ให้ผลประโยชน์แก่ไทยเลยแม้แต่หน่อย แต่ยังมีนักวิจัยไทยที่มีศักยภาพคิดค้นวิธีการสังเคราะห์ยานี้จากเอ็นไซม์ได้

นอกจากนี้ผู้สนใจในการทำวิจัย จะต้องเป็นนักอ่านหนังสือโดยเฉพาะในห้องสมุดของโรงเรียน ของชาติ และของมหาวิทยาลัย ถ้าจะเริ่มต้นควรที่จะอ่านวิทยานิพนธ์ของนิสิต นักศึกษาปริญญาตรี โท มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษว่าเขาศึกษาเรื่องอะไร ตั้งต้นหรือมีวิธีการทำอย่างไร ก็จะเป็นแนวทางให้เรามีความคิด หรือดูสิ่งแวดล้อมว่าที่ใกล้ตัว เช่นยาสามัญ ของใช้ในบ้าน น้ำยาล้างจาน มีส่วนผสมอะไรบ้าง มีกลิ่น มีสีเป็นอย่างไร ก็จะทำให้เราเริ่มมองเห็นปัญหาที่จะนำมาศึกษาก่อนการทำวิจัยได้

(หมายเหตุ วันหนึ่งผมไปเที่ยวห้องสมุด พบบทความนี้ในจดหมายข่าวฉบับหนึ่ง จึงนำมาพิมพ์ครับ)

ภารกิจที่ยิ่งใหญ่ของนักวิทยาศาสตร์

"The most beautiful thing we can experience is the mysterious. It is the source of all true art and science."--Albert Einstein

“สิ่งที่สวยงามที่สุดที่เราสัมผัสได้คือ ความลึกลับ มันคือต้นกำเนิดของศิลปะและวิทยาศาสตร์ที่แท้ทุกแขนง”—อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์

สมัยหนึ่งที่มนุษย์ยังไม่มีความรู้มากนัก นักวิทยาศาสตร์แบ่งชนิดของสรรพสิ่งเป็นสามจำพวกคือ พืช สัตว์ และแร่ธาตุ ต่อมาความรู้ก็เปลี่ยนแปลงไป ความรู้มีการเปลี่ยนแปลงมากมายและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ปัจจุบันความรู้ที่เรามียังนับว่าน้อยเหลือเกินเมื่อเทียบกับความลึกลับของธรรมชาติ แต่มันน่าแปลกไหมครับที่มนุษย์สามารถเข้าใจธรรมชาติด้วยการเรียนรู้ คนเราเป็นเพียงสัตว์ชนิดหนึ่งที่ดำรงชีวิตบนผิวของดาวเคราะห์ดวงหนึ่งในจักรวาล แต่เป็นสัตว์ที่มีวิวัฒนาการทางความคิดมากจนสามารถเข้าใจสรรพสิ่งรอบตัว

คนทั่วไปอาจมีแต่ดำรงชีวิตเพื่อเอาตัวรอดไปวันหนึ่ง แต่คนบางคนไม่พอใจในความรู้ที่มนุษย์มีอยู่เพียงน้อยนิด ดันรณรงค์คิดเพื่อแสวงหาทฤษฎีที่จะอธิบายสิ่งที่พวกเขาข้องใจ แรงบันดาลใจของนักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันมาจากคำถามที่ยังหาคำตอบไม่ได้ พวกเขาตั้งใจค้นหาความรู้และความจริงเพื่อช่วยเหลือมนุษยชาติ โดยนำความรู้เหล่านั้นมาใช้แก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตมนุษย์

พระธรรมปิฎกกล่าวว่า “วิทยาศาสตร์เป็นเรื่องของการสืบสาวหาความรู้ในความจริงอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่จำเป็นจะต้องตอบทันที และเป็นเรื่องของบุคคลที่มีความสนใจ ไม่เป็นเรื่องของสังคมหรือหมู่ชนทั้งหมด ดังนั้นอาจจะมีปัจเจกชนหรือผู้สนใจเฉพาะกลุ่มน้อยๆ พยายามศึกษาเรื่องนี้ต่อกันมา โดยใช้วิธีหาความรู้ที่จะพิสูจน์ความจริงได้ ที่เรียกว่าวิธีวิทยาศาสตร์”

ถ้าไม่มีความสงสัย ไม่มีข้อข้องใจ ไม่ต้องการที่จะมองในมุมใหม่ ก็จะไม่เกิดความคิดใหม่

นอกจากนี้ นักวิทยาศาสตร์บางคนรู้ว่า วิธีทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถตอบคำถามที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ อย่างเช่น “ผลงานศิลปะชิ้นนี้สวยหรือไม่” แต่ผมคิดว่า ถึงแม้ว่าวิทยาศาสตร์ปัจจุบันไม่อาจตอบคำถามเกี่ยวกับความงามของศิลปะได้ แต่ในอนาคต นักวิทยาศาสตร์อาจจะสร้างทฤษฎีที่อธิบายเหตุของความงามของผลงานศิลปะได้ เนื่องจากนักวิทยาศาสตร์ชอบค้นหาคำตอบอยู่เสมอ ผมใฝ่ฝันว่าจะมีทฤษฎีที่ชื่อ “ทฤษฎีแห่งความงาม”

ลองอ่านคำกล่าวของริชาร์ด ไฟน์แมนต่อไปนี้สิครับ “Some people say, ‘How can you live without knowing?’ I do not know what they mean. I always live without knowing” ผมฟังดูเหมือนไฟน์แมนพูดประชดความจริงที่ว่า คนเรามีความรู้เพียงน้อยนิด เมื่อเทียบกับความยิ่งใหญ่ของจักรวาล

แมกซ์ พลังค์กล่าวว่า “วิทยาศาสตร์ไม่สามารถไขความลึกลับขั้นสุดท้ายของธรรมชาติได้ เพราะเมื่อวิเคราะห์ลงไปจนถึงที่สุด ตัวเราเองก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และดังนั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งแห่งความลึกลับที่เราพยายามจะไข”

อาร์เทอร์ เอ็ดดิงตันกล่าวว่า “วิทยาศาสตร์ไม่สามารถนำมนุษย์เข้าถึงตัวความจริงหรือสัจภาวะได้โดยตรง จะเข้าถึงได้ก็เพียง โลกแห่งสัญลักษณ์ที่เป็นเพียงเงา (a shadow world of symbols)” เหล่านี้คือข้อจำกัดของการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ เมื่อนักวิทยาศาสตร์ต้องการวิจัยเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่าง ก็จะต้องเจอกับความลึกลับอีกหลายเรื่อง และเจอกับคำถามอีกหลายคำถามที่ยังตอบไม่ได้ วิทยาศาสตร์ในปัจจุบันนี้เจริญมากในด้านวัตถุ นักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่อาจไม่มีโอกาสยุ่งเกี่ยวกับการค้นคว้าเรื่องจิตใจ

พูดถึงเรื่องจิตใจแล้ว ผมว่าประเทศไทยของเรามีแหล่งความรู้ที่ยิ่งใหญ่และมีประโยชน์มากแหล่งหนึ่ง เป็นความรู้ที่มาจากผลงานวิจัยของนักวิทยาศาสตร์คือ พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันคือสมณะโคดม ผู้มีพระนามเดิมว่า “สิทธัตถะ โคตมะ” ผลงานของพระองค์เป็นที่รู้จักในชื่อ “ศาสนาพุทธ” มีคำสอนพื้นฐานที่ว่า ธรรมทั้งหลายเกิดจากเหตุ พระธรรมปิฎกได้สรุปคำอธิบายเรื่องชีวิตมนุษย์ในศาสนาพุทธไว้ว่า

“ชีวิตคืออะไร...ชั้น ๕, อายุตนะ ๖

ชีวิตเป็นอย่างไร...ไตรลักษณ์

ชีวิตเป็นไปอย่างไร...ปฏิขันธ์อุปบาท, กรรม

ชีวิตควรให้เป็นไปอย่างไร...นิพพาน

ชีวิตควรเป็นอยู่อย่างไร...มัชฌิมาปฏิปทา, กัลยาณมิตร, โยนิโสมนสิการ”

พระพุทธเจ้าเคยกล่าวว่า เรื่องที่ว่าจักรวาลมีรูปร่างอย่างไร เป็นเรื่องที่มนุษย์เราไม่ควรสนใจ เพราะไม่ใช่หนทางที่ทำให้เราพ้นทุกข์ ความรู้มีอยู่มากมายในจักรวาล แต่พระพุทธเจ้าทรงสอนเฉพาะเรื่องที่เป็นจริงและเป็นประโยชน์เท่านั้น นักวิทยาศาสตร์สามารถสนใจศึกษาวิจัยสิ่งต่างๆ มากมาย พระพุทธเจ้าทรงชี้แนะว่า เราควรศึกษาเฉพาะเรื่องที่จำเป็นก่อน และคำถามทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับจักรวาลบางอย่างก็เป็นสิ่งที่ตอบได้ยาก เกินความสามารถของวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันที่จะเข้าใจได้

พอล ดิแรก กล่าวว่า “พระเจ้าคือนักคณิตศาสตร์ที่เก่งมาก เขาใช้คณิตศาสตร์ระดับสูงในการสร้างจักรวาล” (“God is a mathematician of a very high order, and He used very advanced mathematics in constructing the universe.”--Paul Dirac) จักรวาลคือทุกสิ่งทุกอย่าง เรื่องจักรวาลเป็นเรื่องที่ลึกซึ้งมากครับ และการมีอยู่ของชีวิตมนุษย์ก็เป็นเรื่องที่ลึกซึ้งมากเช่นเดียวกัน

ผมตั้งสมมุติฐานไว้ว่า วิทยาศาสตร์จะถึง “จุดจบ” เมื่อมนุษยชาติค้นพบทฤษฎีของทุกสิ่ง (คำว่าถึงจุดจบในที่นี้ หมายความว่ามนุษย์รู้ทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว จึงไม่มีอะไรน่าตื่นเต้นสำหรับการค้นพบของนักวิทยาศาสตร์) ถ้าเวลานั้นมาถึง งานของนักวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ทุกคนอาจจะสิ้นสุดลง เพราะไม่มีความลึกลับของธรรมชาติให้ค้นหาคำตอบอีกแล้ว ซึ่งเวลานั้นหรือ

การค้นพบทฤษฎีของทุกสิ่งยังห่างไกลจากเวลาปัจจุบันนี้มาก เพราะวิทยาศาสตร์ในสาขาต่างๆ ยังมีความลึกซึ้งที่รอคอยการค้นหานักวิทยาศาสตร์มากมาย

และผมเชื่อว่า ถ้าสักวันหนึ่ง มนุษยชาติมีทฤษฎีของทุกสิ่งทุกอย่าง คนที่เข้าใจในทฤษฎีนี้จะเข้าใจความหมายของทุกสิ่งทุกอย่าง รวมทั้งความหมายของชีวิตและความทุกข์ทั้งปวง คนที่บรรลุความเข้าใจในทุกสิ่งจิตของเขาจะเป็นอิสระและแผ่กว้างทั่วจักรวาล ไม่มีความสงสัยหรือความขงใจเหลืออยู่อีก จักรวาลทั้งหมดจะมีแต่ความสุขและความสมบูรณ์ในจิตของเขา เกิดความรู้แจ้งทางปัญญาสูงสุดที่ท่านพุทธทาสเรียกว่า Spiritual Enlightenment และบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต ความรู้ในการค้นคว้าเรื่องนี้มักมีอยู่ในวงการศาสนา มากกว่าวิทยาศาสตร์

มีนักคิดกล่าวว่า การรู้ว่าจะตอมเป็นอย่างไร หรือรู้ว่าสิ่งมีชีวิตวิวัฒนาการได้อย่างไร ไม่ทำให้เราบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตที่เรียกว่า “นิพพาน” แต่มันเป็นความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เรื่องของการพ้นทุกข์นั้นต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับจิตใจ ที่การค้นคว้าของนักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันยังไม่ก้าวหน้าพอที่จะทำให้มนุษย์บรรลุนิพพานได้อย่างง่าย อย่างไรก็ตาม นักวิทยาศาสตร์ทุกคนควรภูมิใจที่ได้มีส่วนในงานที่ยิ่งใหญ่ของมนุษยชาติ และภูมิใจที่มีส่วนในการค้นหาความหมายของการเกิดเป็นมนุษย์ นักวิทยาศาสตร์วัยเด็กหรือวัยรุ่นน่าจะชอบสังเกต ทดลอง และค้นคว้าเพื่อการศึกษาและเพื่อความเพลิดเพลินที่ได้สนองความอยากรู้อยากเห็นของตัวเอง (เป็นนกอายากวิจัย) แต่เมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ นักวิทยาศาสตร์หรือนักวิจัยทุกคนจะช่วยกันค้นหาคำตอบของธรรมชาติ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ทุกคนบนโลกนี้

ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ของมนุษย์ในปัจจุบันยังเต็มไปด้วยความคลุมเครือ เพราะมีเรื่องอีกหลายเรื่องที่เรายังไม่รู้ มีคำถามอีกหลายคำถามที่ยังหาคำตอบไม่ได้ วิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานที่สำคัญมากต่อการที่มนุษย์แสวงหาความจริง และการค้นหาสภาวะที่เป็นที่สุดแห่งความเป็นมนุษย์ วิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์เข้าใจธรรมชาติ เข้าใจชีวิต และเข้าใจสิ่งต่างๆ ในโลกนี้ เรามีวิชาชีววิทยาเพื่อให้เราเข้าใจว่าชีวิตเกิดขึ้นจากสสารได้อย่างไร (ผมกล่าวเช่นนั้นไม่ได้แปลว่าชีวิตประกอบด้วยสสารเท่านั้นนะครับ)

มหาตมะ คานธีกล่าวว่า “จงใช้ชีวิตเสมือนว่าคุณจะตายในวันพรุ่งนี้ จงเรียนรู้เสมือนว่าคุณจะมีชีวิตอยู่ชั่วนิรันดร์” แทนที่พวกเราจะดำรงชีวิตที่เต็มไปด้วยความทุกข์ระทมให้ผ่านไปวันๆ ผมว่าเราสนใจการตอบคำถามที่สำคัญของชีวิตและจักรวาลดีกว่าครับ

ผมคิดว่านักวิทยาศาสตร์คือผู้มีส่วนในการทำงานที่สำคัญของมนุษยชาติ โดยเฉพาะการตอบคำถามที่ว่า ความหมายของความมีอยู่ของสรรพสิ่งคืออะไร ซึ่งมันจะโยงไปถึงเรื่องที่เราตอบได้ยากมากเรื่องหนึ่งคือ ความมีอยู่ของจิต ขอให้เราภูมิใจในความเป็นนักวิทยาศาสตร์ เพราะนักวิทยาศาสตร์ทุกคนเป็นผู้มีส่วนในการสร้างความรู้ให้แก่มนุษย์โลก ทำให้พวกเราอยู่รอดได้อย่างมีความสุข

ประวัติผู้เขียน

พริกิตต์ คมสัน เกิดวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๐ ที่จังหวัด
กรุงเทพฯ เขียนหนังสือเล่มนี้เมื่ออายุ ๑๖ ปี คุณแม่เล่าว่า ใน
วัยเด็กเป็นคนชอบซักถามเรื่องเกี่ยวกับดวงดาวและอวกาศ
เมื่อโตขึ้นก็อยากเป็นนักวิทยาศาสตร์สาขาเคมีอินทรีย์

อีเมล aam2548@yahoo.com

ภาคผนวก

เว็บไซต์ของคณะวิทยาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

(อาจมีการเปลี่ยนแปลง)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ) <http://www.sc.chula.ac.th/>

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (เขตจตุจักร กรุงเทพฯ) <http://www.sci.ku.ac.th/>

มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ขอนแก่น) <http://science.kku.ac.th/>

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (มหาวิทยาลัยแห่งแรกในภาคเหนือ) <http://www.science.cmu.ac.th/>

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (อำเภอเมือง นครราชสีมา) <http://www.sut.ac.th/science/>

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อำเภอคลองหลวง ปทุมธานี) <http://www.sci.tu.ac.th/>

มหาวิทยาลัยนเรศวร (พิษณุโลก) <http://www.sci.nu.ac.th/>

มหาวิทยาลัยบูรพา (ถนนลงหาดบางแสน อ.เมือง ชลบุรี) <http://www.sci.buu.ac.th/>

มหาวิทยาลัยพายัพ (อำเภอเมือง เชียงใหม่) <http://science.payap.ac.th/>

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มหาสารคาม) <http://www.science.msu.ac.th/>

มหาวิทยาลัยมหิดล (เขตพญาไท กรุงเทพฯ) <http://www.sc.mahidol.ac.th/>

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (อำเภอสันทราย เชียงใหม่) <http://www.science.mju.ac.th/>

มหาวิทยาลัยรังสิต (อำเภอเมือง ปทุมธานี) <http://www.rsu.ac.th/science/>

มหาวิทยาลัยรามคำแหง (เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ) <http://www.ru.ac.th/science/>

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ซอยสุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ) <http://www.swu.ac.th/sci/>

มหาวิทยาลัยศิลปากร (อำเภอเมือง นครปฐม) <http://www.sc.su.ac.th/>

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (อำเภอหาดใหญ่ สงขลา) <http://banburee.psu.ac.th/>

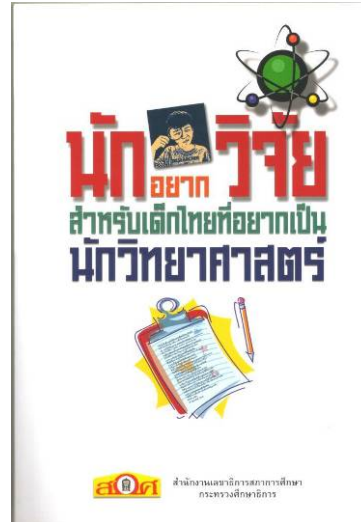
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (อุบลราชธานี) <http://www.sci.ubu.ac.th/>

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ)

<http://www.kmitl.ac.th/science/>

บันทึกเบื้องหลังการทำหนังสือ

(ผู้เขียนขอกลับมาปน)

การอ่านหนังสือเล่มนี้ทำให้หลุดลอยจากชีวิตจริงเกินไปหรือไม่

ผมถามเพราะว่า เมื่อได้ประสบเรื่องราว

ในสังคม ผมรู้สึกผิด ว่าไม่น่าชวนคนมาเรียนด้านวิทยาศาสตร์เลย เพราะอาจลำบากเปล่าๆ

ใครจะเรียนด้านนี้ต้องวางแผนให้รอบคอบ เมื่อผมเห็นสภาพการเรียนในมหาวิทยาลัยที่เอื้อแต่การมุ่งหมายปริญญาบัตร (จึงไม่มีโอกาสพบเพื่อนที่มีความสนใจคล้ายกันเหมือนในหน้า ๒๒) ก็รู้สึกผิดตลอดมา ว่าผมไม่น่าทำหนังสือนกอายากวิจัยฯ เพื่อส่งเสริมใครให้มาลำบากเลย

หนังสือนกอายากวิจัยฯ อาจจะผิดพลาดอย่างยิ่งก็ได้

ตอนมองความฝัน เรามักเห็นแต่ความฝัน ยังไม่ทันเห็นอุปสรรค ระวังให้ดีนะครับ เมื่อเผชิญอุปสรรคแม้เพียงเสี้ยวเล็ก ก็อาจท้อแท้จนไม่อยากก้าวต่อไปเลยถ้าไม่มีคนช่วยกันดึง

ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น เหตุโดยสรุปคือ สิ่งต่างๆ ในสังคม ล้วนไม่เรียบง่าย ไม่ชัดเจน เหมือนความคิดในวัยเด็ก มองไปในสังคมทุกวันนี้ โลกเต็มไปด้วยเรื่องราวและข้อมูลที่วุ่นวายมหาศาล ที่ไม่ค่อยให้อะไรกับชีวิตคนเราอย่างยั่งยืนเลย

ในใจจริงผมไม่อยากจะอยู่ในโลกที่มีปัญหาซับซ้อน แต่อยากจะให้โลกเป็นสิ่งที่เข้าใจง่าย อยากจะให้คนทุกคนในโลกรวมพลังกันแก้ปัญหาให้โลกนี้น่าอยู่สำหรับทุกคน ด้วยใจที่ผ่องใส มันจะเกิดขึ้นได้ด้วยเหตุอันใดหนอ

เมื่อยังเป็นเด็กเราอาจคิดว่า เราจะประกอบอาชีพเพื่อทำงานที่อยากจะทำมากที่สุดในชีวิต และคิดว่า “อาชีพ” เป็นการทำหน้าที่อะไรอย่างหนึ่งให้แก่สังคม ในลักษณะว่า ต่างคนต่างทำงานให้สังคมมีความสุข แต่เมื่อโตขึ้นกลับพบว่า ผู้คนล้วนคิดถึงอาชีพและการทำงานโดยเห็นแต่เพียงเรื่องเงิน โดยไม่ค่อยมองเรื่องอื่น จึงไม่ค่อยมีใครพูดถึงอาชีพนักวิทยาศาสตร์ ไม่เว้น

แม้แต่การทำหนังสือเล่มแรกในชีวิตของผมที่ชื่อ *นกอายากวิจัย สำหรับเด็กไทยที่อยากเป็นนักวิทยาศาสตร์* เมื่อได้พิมพ์ออกมา เพื่อนที่โรงเรียนหลายคนก็ทักว่า เดียวนี้เขียนหนังสือขายแล้วหรือ (แต่น้อยคนนักที่จะรู้ เพราะใครๆ ก็ไม่เชื่อว่านักเรียนมัธยมจะแต่งหนังสือได้เอง) และเมื่อผมจะให้อาจารย์ที่โรงเรียนช่วยแนะนำให้เด็กที่สนใจทางนี้ ในค่าย “กิฟเต็ด” ที่โรงเรียนจะจัด ก็มีเสียงพูดออกมาว่า ผมมาโฆษณาขายหนังสือของตัวเอง (ผมไม่เคยได้เงินเลยซักบาทจากการทำหนังสือนกอายากวิจัยฯ ที่ผ่านมาทั้งหมด มีแต่เสียค่ารถเมล์ ค่าไปรษณีย์ส่งมอบหนังสือ) สังคมนี้เห็นเงินเป็นสำคัญ หวาดระแวงเรื่องเงินถึงขนาดนี้แล้วหรือ การหาเงินเลี้ยงตัวเองได้นั้นดี แต่เราไม่ควรมองทุกสิ่งเป็นเรื่องเงินไปหมด

ถ้าคนเราไม่ต้องมีปัญหาเรื่องเงิน ชีวิตคนทั้งโลกคงไม่วุ่นวายมากขนาดนี้ ถ้าคนส่วนใหญ่เชื่อในกฎแห่งกรรม โลกคงสวยงามเพราะเต็มไปด้วยคนอยากจะทำมากกว่ามุ่งจะเอาหวังว่าสักวันจะเกิดขึ้นได้

ที่มาของหนังสือนี้มีอยู่ว่า เมื่อได้ลองทำเว็บไซต์ แล้วมันใช้สื่อสารกับสาธารณชนทางอินเทอร์เน็ตได้ ผมจึงเขียนบทความที่จะให้ความรู้ แลกเปลี่ยนความคิด กับเด็กที่สนใจอะไรคล้ายผม ซึ่งไม่รู้ว่ามีหรือเปล่า กล่าวคือ มุ่งจะเป็นนักวิทยาศาสตร์เพราะชอบเรียนรู้สรรพสิ่งในธรรมชาติ ผมนี่ก้อยู่ในใจว่า

คงจะดีถ้ามีหนังสือแนะนำหนทางให้คนเหล่านี้สมหวัง เปิดโลกทัศน์และแนวทางการสู่การเป็นนักวิจัย ตามความชอบ ความถนัด และจะได้ใช้ความสามารถให้เป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติ

ต่อมาผมเห็นแผ่นพับต่างๆ ที่กะทัดรัดน่าอ่าน เป็นโฆษณาโรงเรียนกวดวิชาซึ่งมีมากมาย แล้วคิดว่า ทำไมไม่มีการพิมพ์กระดาษให้ความรู้แจกเป็นอย่างดีแบบนี้บ้าง เราน่าจะทำเอกสารให้ความรู้ เป็นเล่มเล็กที่สวยงาม ขนาดเหมาะสม แจกให้กับเพื่อนที่มุ่งมั่นอยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ จึงคิดจะทำหนังสือชื่อ “คำถามตอบเกี่ยวกับการเป็นนักวิทยาศาสตร์” พยายามออกแบบให้ดีที่สุด เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๔๔ งานเหล่านี้แม้ผมจะคิดหนัก ทุ่มเทคิดไว้มากมายหลายรูปแบบเหลือเกิน แต่ก็แทบจะไม่มีอะไรสำเร็จเป็นชิ้นเป็นอัน

สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นเมื่อผมมีอายุ ๑๔ ปี เป็นช่วงที่มีงานสร้างสรรค์มากมายที่ติดค้างในใจ และยังเสียดายมาถึงทุกวันนี้ว่า ผมตั้งใจเขียนบทความ วาดรูปในคอมพิวเตอร์ และทำเว็บไซต์ เป็นสื่อความรู้ทางเคมีและสื่อความรู้ต่างๆ ด้วยความทุ่มเทและมีศิลปะมาก เพื่อให้เด็กที่สนใจจะเป็นนักวิทยาศาสตร์มีแหล่งความรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ เปิดโลกทัศน์ให้รับรู้จักรวาลวิทยาศาสตร์ ให้มาช่วยเหลือกันในเส้นทางการเรียนรู้และความใฝ่ฝันที่มุ่งหวัง

กว่าจะทำเว็บเพจบางหน้าต้องแก้ HTML code กว่า ๓๐ รอบ ถ้ามีเวลาทำให้สำเร็จคงเป็นงานที่สวยงามและเกิดประโยชน์ แต่ด้วยหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ และปัญหาโรคัดจุมุก (ที่ทำให้ผมหายใจได้อย่างลำบากมาตลอด เพราะจุมุกถูกปิดไว้ เวลาจะหายใจเข้าออกแต่ละครั้งต้องออกแรงสุดให้เหนื่อย ทำให้ทรมานเกือบตลอดเวลา วันๆ ไม่ค่อยมีแรงทำอะไรเลย) ทำให้ไม่สามารถจัดสรรเวลามาทำงานเหล่านั้น สิ่งที่ทำค้างไว้ก็ต้องปิดตัวลงไปเสมอ นำเสียดายนัก

โครงสร้างโมเลกุลของสารบิวทีนในหนังสือนกอายากวิจัยฯ ที่พิมพ์ผิด ก็เพราะมันเป็นรูปที่ผมวาดไว้ประกอบบทความแนะนำวิชาเคมีอินทรีย์ วาดด้วยโปรแกรม ChemDraw ตั้งแต่วันที่เดือนมิถุนายน ๒๕๔๔ ที่ผมจะนำเสนอทางเว็บไซต์ แต่ยังไม่ได้ทำให้เรียบร้อยแล้วนำมาใช้อีกโดยไม่ทันสังเกตว่าจะตอมคาร์บอนตัวหนึ่งมีแขนถึงห้าแขน ผมเขียนบทความนั้นแล้วพิมพ์แล้วแก้ไขอีกหลายรอบ แต่ในที่สุดก็ไม่มีเวลานำมาเสนอให้ใครอ่านเลย (เป็นอย่างนี้หลายครั้ง)

ครั้นได้อ่านเกี่ยวกับนโยบายทางวิทยาศาสตร์ของชาติและความคิดเห็นคนในสังคม มีการพูดการประกาศกันบ่อย ว่าประเทศไทยขาดแคลนนักวิจัย ขาดแคลนนักวิทยาศาสตร์และบุคลากรด้านนี้ ต้องการการสร้างอย่างเร่งด่วน แต่ประหลาดนัก เรื่องการแนะแนวอาชีพนักวิทยาศาสตร์ที่ควรจะมีนั้นแทบหาไม่ได้เลย เมื่อมีเด็กที่สนใจวิทยาศาสตร์จริงๆ กลับไม่ค่อยมีใครแนะนำอะไร เด็กที่มุ่งมั่นอยากเรียนรู้ต้องแสวงหาเองแทบทุกอย่าง

มีนักวิทยาศาสตร์ดีเด่นแห่งประเทศไทยคนหนึ่ง เคยด่าผมและพูดคล้ายกับว่ามันเป็นความคิดโง่ๆ ที่เด็กชายผู้เป็นนักเรียนชั้นม.๓ จะทำหนังสือแบบนั้นและเขียนให้ความรู้แก่ผู้อื่น แต่แนะนำว่า เอาไว้ผมเรียนจบปริญญาเอกแล้วค่อยทำ

ในนโยบายหนุนเด็กเก่งที่จะมาช่วยประเทศไทย เมื่อพูดถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษ สังคมมักมองเพียงว่ามีใครบ้างที่ได้รับรางวัลอะไร ใครเก่งกว่าใคร มองกันเพียงประกาศนียบัตรผมเรียกร้องมาตั้งแต่ต้นแล้วว่า แบบที่กระแสวิกฤตมองอยู่นั้น ไม่ต่างจากการกล่าวว่า “ประเทศนี้มีแต่คนสุขภาพดีเพราะมีคนได้เหรียญทองกีฬาโอลิมปิก” ผมอยากจะบอกว่า เด็กที่เก่งจริงสนใจใฝ่เรียนรู้จริง ทำประโยชน์แก่สังคมได้จริง มักไม่อยู่ในโครงการเพื่อเด็กที่มีความสามารถพิเศษต่างๆ หรือกรอบคุณ และไม่เป็นเลยว่าเป็นคนที่ได้รางวัลต่างๆ

บางครั้งเด็กที่ได้รับการคัดเลือกต้องเอาตัวรอดเก่ง สร้างภาพเก่ง หรือมีความต้องการทำชื่อเสียงของผู้ใหญ่ที่ส่งมามาหนุนหลัง แต่เด็กที่ใฝ่เรียนรู้และมีความสามารถทางวิชาการจริงๆ ไม่มีเวลามาสงสัยจ้องมอมแบบนั้น เขาก็ไปหมกมุ่นกับสิ่งที่เขาคิดว่าดี ไม่ได้สนใจว่าจะมีใครมาเหลียวแล นอกจากต้องการโอกาสในการเรียนรู้เพิ่ม หรือหาทุนหาอุปกรณ์

นี่เป็นสิ่งที่จะเรียกร้องมาตลอดว่า เราควรจะช่วยกันส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กไทยแบบจริงจังบ้าง แทนที่จะมองแต่เรื่องรางวัลและการทำชื่อเสียง หันมามองเด็กไทยทั่วประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในชนบทดีกว่าไหม ไม่ใช่มีแต่การสร้างภาพกันเข้าไป สุดท้ายก็สูญเปล่า ผลาญเงินแผ่นดินไทยไปหลายโกฏิเพียงเพื่อสร้างภาพให้หรูหรา ในขณะที่เงินจำนวนไม่มากก็สามารถทำหนังสือสารคดีที่ช่วยให้เด็กไทยทั่วประเทศเติบโตขึ้นด้วยความดีงาม (หนังสือประเภทนี้ถ้าสำนักพิมพ์ไม่เอากำไรมากก็จะไม่แพงเหมือนที่เห็นโดยทั่วไปครับ)

ผมเคยเขียนบันทึกเมื่อผมอายุ ๑๕ ปีว่า “มีคนหลายคนพูดว่า ประเทศไทยขาดนักวิทยาศาสตร์เพราะเด็กไทยไม่ค่อยสนใจวิทยาศาสตร์ ผมก็น้อยใจมาตลอดที่ผู้คิดนโยบายของชาติหลายคนมักแต่พูดกันว่าเด็กไทยไม่สนใจวิทยาศาสตร์ เคยมีใครรู้บ้างว่า เด็กที่สนใจวิทยาศาสตร์อย่างผมแทบไม่มีใครสนใจที่จะตอบคำถามที่ผมอยากรู้มาก ประมาณว่า นักวิทยาศาสตร์ทำงานกันอย่างไร อยากพบนักเคมีต้องไปที่ไหน เหตุใดไม่มีใครสนใจโครงการชุมนุมนักเคมีรุ่นเยาว์ของเด็กที่อยากเป็นนักเคมีที่แท้จริงเลย ทั้งที่ผมพยายามกระจายข่าวเสนอความคิดที่จะจัดตั้งชุมนุมอย่างหนัก

เท่าที่เด็กคนหนึ่งจะทำได้ แต่กลับมีคนเสนอรัฐบาลให้พยายามทำให้เด็กไทยสนใจวิทยาศาสตร์มากขึ้น ด้วยการให้แผนหลอกล่อให้เด็กเรียนเก่งมาเรียนในสาขาวิทยาศาสตร์มากขึ้น”

“ผมเชื่อว่ามียุคไทยอีกหลายคนอยากเป็นนักเคมี เด็กไทยเหล่านั้นอาจทิ้งในความมหัศจรรย์ของสาร อาจไผ่ผืนที่จะได้เรียนรู้เรื่องราวของอะตอมและโมเลกุล เด็กที่มีแรงจูงใจที่จะศึกษาเคมีเหล่านั้นหลบซ่อนอยู่ตามมุมต่างๆ ในประเทศไทย พวกเขาคงจะเป็นนักเคมีเมื่อโตขึ้นได้ยาก เพราะคงถูกสังคมหาว่าเพี้ยน...”^{††}

ซ้ำร้าย สังคมไทยมีปัญหาเรื่องค่านิยมการเข้าเรียนต่อในคณะวิทยาศาสตร์ สมัยผมเป็นนักเรียนชั้นม.๔ วิศวกรคนหนึ่งได้ยืมว่าผมจะเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ ยังไม่ทันไรก็พยายามบอกแม่ของผมให้เปลี่ยนความคิดของผม ซึ่งผมตั้งใจมั่นคงแล้วว่าจะเรียนต่อในคณะนี้ตั้งแต่อายุเก้าปีและไม่เคยเปลี่ยนใจเลย เขาดูแคลนคณะวิทยาศาสตร์ และบอกว่า สิ่งที่ผมมุ่งหวังคือพวกนักวิทยาศาสตร์ใส่แหง ใช้ประโยชน์ไม่ได้ ผมไม่มีสิทธิ์จะโต้ตอบเพราะเขาเป็นผู้ใหญ่ ดูเหมือนผลตอบแทนเพื่อธุรกิจจะสำคัญกว่าการวิจัยเพื่อองค์ความรู้ของสังคม น่าเศร้าที่ประเทศของเราต้องการความช่วยเหลือและพัฒนา ต้องการการวิจัยเพื่อนำไปแก้ปัญหาอีกมาก

วิธีการแก้ปัญหาเรื่องความขาดแคลนนักวิทยาศาสตร์ของประเทศที่ให้ผลมากที่สุดก็คือการแนะแนวอาชีพนี้ให้สังคมรู้ ซึ่งหาคนทำได้ยากนัก แม้ในโครงการสำหรับเด็กเก่งด้านวิทยาศาสตร์แทบทุกโครงการของรัฐบาล ก็หาเด็กที่ใฝ่รู้และมีค่านิยมจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ได้น้อย แต่กลับเต็มไปด้วยการชิงเกียรติยศเด็กเก่ง กับเรื่องหลอกลวงมากมาย

แทนที่จะส่งเสริมแต่เด็กที่มีความเก่ง ฉลาด เพียงอย่างเดียว เรามาช่วยสานฝันของเด็กที่มีทั้งความใฝ่ฝัน ใฝ่รู้ และมีอุดมการณ์ดีกว่าไหม

ความพยายามเดิมที่ติดค้างอยู่ในใจทำให้ผมทนไม่ไหวที่จะทำหนังสือ “นกอัยการวิจัยสำหรับเด็กไทยที่อยากเป็นนักวิทยาศาสตร์” คล้ายที่เคยคิดไว้เมื่อสองปีที่แล้ว แม้ว่ามันเป็นสิ่งที่ผมอยากจะทำ แต่ก็ทำด้วยความเหนื่อยหน่าย ผมกังวลว่าหนังสือเล่มนี้อาจแฝงด้วยความคิดที่เป็นอันตรายต่อผู้อ่าน เพราะว่า ช่วงที่ผมเขียนหนังสือนี้ เป็นช่วงอายุที่ผมมีจิตใจที่ไม่เคยผ่องใส (อายุเพิ่งครบ ๑๖ ปี) พุ่งชนเพลิงทรมานหนักเกือบตลอดเวลา ด้วยเรื่องโหดร้ายสารพัด ที่เป็นปัญหาส่วนตัว และเป็นช่วงที่ผมมีอาการคล้ายโรคซึมเศร้า แต่ก็อดทนทำจนเสร็จอย่างไม่ค่อยเรียบร้อยนัก ผมยังงงตัวเองว่าช่วงที่เขียนหนังสือนี้ ผมผ่านพ้นความทุกข์ทรมานที่โหดร้ายเหลือเชื่อที่ถาโถมเกือบตลอดเวลาเขียนเสร็จได้อย่างไรกัน คงเป็นปาฏิหาริย์ ในชีวิตที่ไม่อาจจะทนอยู่ต่อไปเลยแม้นาทีเดียว ถ้าไม่มีความหวังว่าจะทำสิ่งดีๆ ให้เกิดขึ้นได้

ทำอย่างไรถึงจะเผยแพร่หนังสือนี้ได้

เวลานั้นผมทำได้แค่เพียงออกเงินสามพันกว่าบาท เพื่อถ่ายเอกสารเย็บเล่มหนังสือให้นกอัยการวิจัยฯ จำนวน ๓๒ เล่ม ในปกโทนสีขาว ด้วยความช่วยเหลือของคุณแม่และเพื่อนของคุณแม่ในที่ทำงาน ในเดือนธันวาคม ๒๕๔๖ แล้วหาทางส่งให้เด็กที่สนใจและห้องสมุดต่างๆ

^{††} ฟิริกิตต์ คมสัน (๒๕๔๙). บทความในวัยรุ่นของฟิริกิตต์ คมสัน. <http://peerakit.info/>

ผมอดไม่ได้ที่จะค้นหานักพิมพ์ที่จะช่วยจัดพิมพ์ แต่หนทางนั้นมีดมน มีสำนักพิมพ์หนึ่งที่คุยผ่านคนรู้จักที่จริงจัง ปฏิเสธกลับมาด้วยเหตุผลว่า บางบทของหนังสือมีข้อมูลลักษณะเป็นข้อๆ ทำให้ผู้อ่านไม่ยากอ่าน ซึ่งผมก็งงเพราะบทนั้นข้อมูลต้องเป็นข้อๆ แบบนั้นอยู่แล้วสำหรับการประเมินตัวเด็ก และเป็นเพียงองค์ประกอบที่ไม่ใช่สาระสำคัญของหนังสือ ต่อมาถึงได้ฟังผ่านคนอื่นว่าเขาปฏิเสธเพราะเรื่องเงิน

ครั้งหนึ่งพี่วิญ เยวชนที่เขียนหนังสือ *เอกภพ* บังเอิญมาเจอหนังสือนกอายากวิจัยฯ ที่เย็บเล่มที่ร้านถ่ายเอกสารแล้วผมมอบให้ห้องสมุดโรงเรียน ก็พยายามช่วยพูดเสนอสำนักพิมพ์แห่งหนึ่งว่า “เป็นหนังสือที่แนะนำเด็กที่สนใจทางนี้ได้ดีมาก แนะนำการเป็นนักวิทยาศาสตร์ได้อย่างครบครันแทบทุกด้าน และเป็นหนังสือที่น่าพิมพ์มาก” แต่ในที่สุดก็เสียหนังสือนกอายากวิจัยฯ ให้สำนักพิมพ์นั้นหลายเล่ม จึงอดส่งเข้าห้องสมุดโรงเรียนของผม เพราะเขาขอให้ส่งต้นฉบับไปให้เขา แต่ไม่มีการตอบรับเลย

โชคดีที่ก่อนหน้านี้ผมเคยส่งบทความชุดหนึ่งที่ผมเขียนไปให้ ดร.อุษณีย์ บุคคลผู้ทุ่มเททำงานเพื่อเด็กที่มีความสามารถพิเศษของประเทศไทย แล้วคุณอาอุษณีย์แนะนำให้ผมได้คุยกับผู้หญิงคนหนึ่งทำงานเพื่อช่วยวงการการจัดการศึกษาไทย คือ ดร.รุ่งเรือง สุชาภิรมย์ คุณป้ารุ่งเรืองช่วยจัดเรียงหัวข้อ แกะไขให้หลายอย่าง และให้นำ “ประวัติการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของผม” มาผนวกไว้ด้านหน้า แล้วนำต้นฉบับหนังสือเสนอต่อหน่วยงานราชการในวงการการจัดการศึกษา จึงมีการจัดพิมพ์จำนวน ๒๐๐๐ เล่ม ได้ช่วยกันส่งให้คนและห้องสมุดมากมาย โดยเฉพาะผู้ใหญ่ในวงการการศึกษาไทย

ดร.รุ่ง แก้วแดง ผู้อนุมัติให้จัดพิมพ์นั้น วิจารณ์งานเขียนมาถึงผมว่า ผู้อ่านอ่านแล้วได้อะไร ผมเองก็เห็นจริงๆ ว่าหนังสือนกอายากวิจัยฯ ไม่รู้อ่านแล้วได้อะไร

บางครั้งงานเขียนของผมก็เป็นเพียงบันทึกความเจ็บปวดที่ไม่น่าอ่าน แต่ก็เขียนโดยในใจลึกๆ หวังว่าเขียนเพื่อที่ผู้อื่นจะมีแนวทางที่ไม่ต้องมาเจอความเจ็บปวดแบบเดิมอีก

ดีใจที่กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องพยายามเต็มที่ที่จะส่งถึงห้องสมุดโรงเรียนในชนบท ทั้งที่หลายคนไม่รู้จักกันมาก่อน ก็มาช่วยหาทางส่งโดยไม่มีสิ่งตอบแทน

ความจริงผมตั้งใจเขียนให้เด็กอ่าน ก็กลัวว่าจะไม่ถึงมือเด็กที่สนใจด้านนี้ จึงเข้าไปจดชื่อที่อยู่ของเด็กบางคนที่มีคิดว่าควรจะมีโอกาสได้อ่าน ที่ส่งไปสมัครโครงการพัฒนาอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กและเยาวชน ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ผมจดชื่อที่อยู่นักเรียนมัธยมต้นกว่า ๔๕๐ คน ใส่ไฟล์คอมพิวเตอร์แล้วมาพิมพ์ใส่กระดาษสติ๊กเกอร์สำหรับแปะซองจดหมาย ให้หน่วยงานที่จัดพิมพ์ช่วยส่งไปรษณีย์ไปให้

(โครงการพัฒนาอัจฉริยภาพที่วอนี้ เป็นโครงการเพื่อเด็กเก่งวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดของรัฐบาลเลยก็ว่าได้ เด็กแต่ละคนต้องเขียนใบสมัครยาวถึงสิบหน้ากระดาษ แต่โอกาสที่ได้รับคัดเลือกมีน้อย เราไม่มีวิธีช่วยเด็กผู้มีความใฝ่ฝันดังามที่ไม่ได้รับคัดเลือกเลยหรือ อย่างน้อยการส่งเอกสารความรู้เกี่ยวกับการเข้าสู่วงการหรือแนะนำเล็กน้อยเกี่ยวกับอาชีพนักวิทยาศาสตร์ก็ไม่ยากถ้าคิดจะทำ)

ไม่น่าเชื่อ ว่ามีเด็กหลายคนในกลุ่มนั้น มีโอกาสเข้ามาคุยกับผมทางอินเทอร์เน็ต และกลายเป็นเพื่อนที่ช่วยเหลือกันได้อย่างน่าอบอุ่นใจ ถึงแม้พวกเขาจะไม่รู้ว่าผมเป็นคนจดชื่อที่อยู่ส่งไปให้ เข้าใจแค่ว่าได้หนังสือเพราะสมัครโครงการของรัฐบาลก็ตาม

มีนักเรียนคนหนึ่งในกลุ่มนั้น ที่มีความมุ่งมั่นใฝ่เรียนรู้ ที่ตัวเองก็ไม่ค่อยได้รับโอกาสอะไร แต่กลับพยายามแนะนำโอกาสให้ผู้อื่นเสมอ แม้จะมาจากชนบท สมัครโครงการดังกล่าวหลายรอบก็ไม่เคยได้รับการเหลียวแลจนถึงบัดนี้ แต่ได้เข้ามามีส่วนช่วยสำคัญในการเผยแพร่หนังสือนกอายากวิจัยฯ โดยที่ผมเองก็ไม่ได้รู้ตัวเลยว่า มีเพื่อนนักเรียนเข้ามาประชาสัมพันธ์ให้เป็นอย่างดีถึงขนาดนี้ ตั้งแต่ช่วยหาชื่อที่อยู่ของโรงเรียนสำหรับการแจกหนังสือ ช่วยการประกาศทางอินเทอร์เน็ตว่า ใครต้องการหนังสือเล่มนี้ให้ส่งไปรษณียบัตรไปถึงหน่วยงานจะแจกหนังสือส่งไปให้ฟรี และช่วยเผยแพร่ในกระดานข่าวมากมาย สำหรับหนังสือฉบับที่ผมทำเผยแพร่ในเว็บไซท์ (มีทั้งแบบไฟล์ PDF และแบบหน้าเว็บที่ผมเขียน HTML ซึ่งต่อมามีนักเรียนอีกคนหนึ่งที่ไม่รู้จัก มา copy ทั้งหน้าเว็บไปลงเว็บที่เขาทำประกวด แล้วได้รางวัลผลโหวตอันดับหนึ่ง)

น่าประทับใจกับคำพูดประโยคที่ว่า “มีอะไรที่ฉันพอจะช่วยได้ไหม”

ผมเคยพยายามจะจัดให้มีเครือข่ายที่เด็กที่ใฝ่เรียนรู้ด้านนี้ ได้มาเกื้อหนุนกัน ด้วยการคิดประดิษฐ์ประดิษฐ์มากมายเหลือเกิน ตั้งแต่ผมเป็นนักเรียนชั้นม.๒ เป็นเหตุให้ผมถูกทำร้ายและได้รับปัญหาและความทุกข์ทรมานมากมาย แต่ก็ไม่เคยสำเร็จเลยแม้แต่น้อย แต่ครั้งถึงโอกาสที่มันจะเกิดมี กลับเกิดมีขึ้นอย่างง่ายดาย เพียงเพราะการทำหนังสือเล่มนี้สำเร็จ เครือข่ายนักเรียนที่จะช่วยแนะนำและเกื้อหนุนกันก็เริ่มมีหวัง และผมเริ่มได้รู้จักคนที่มีความใฝ่ฝันในเส้นทางใกล้เคียงกันหลายคน

ก่อนที่จะหนังสือเล่มนี้จะได้พิมพ์ ผมเป็นเพียงเด็กคนหนึ่งที่ยังว่างมาก รู้สึกว่าทำอะไรไม่เคยสำเร็จ ไม่ว่าจะพยายามมากเท่าใด ก็เหมือนถูกทำลายให้กลับไปเหลือศูนย์ทุกครั้ง จนอ่อนล้า จมอยู่กับความเศร้าซ้ำแล้วซ้ำเล่า ที่ได้แต่ภาวนาว่าเมื่อไรจะหาย แต่ก็ไม่ได้หาย ไม่เคยคิดว่าจะได้รับเสียงตอบรับและกำลังใจจากผู้อ่านดีมากถึงขนาดนี้

ช่วยลบเลือนความรู้สึกเศร้าที่ทำความดีแล้วไม่มีใครเห็นคุณค่า ไม่มีใครสนับสนุน และส่วนใหญ่จะถูกขัดขวางนานา บางเวลาที่ผมต้องการความช่วยเหลือ กลับโดนซ้ำเติม ไม่มีใคร

เหลียวแล ทั้งที่พวกเขามีกำลังที่จะช่วย แต่พอเวลานั้นผ่านไป สิ่งที่ได้พยายามทำไว้กลับเกิดผลดีอย่างไม่คาดคิด และอะไรๆ ก็ดีขึ้น นี่แหละการสร้างสรรค์สิ่งใหม่

ผลงานหนังสือที่สำเร็จอย่างไม่คาดคิดเล่มนี้ เป็นผลของความพยายามเสี้ยวเล็กน้อยมาก ในบรรดาความพยายามมากมายนักที่ส่วนใหญ่ให้ผลเป็นศูนย์ ไม่มีโอกาสถูกสานต่อให้เป็นประโยชน์เหมือนหนังสือนกอายากวิจัย

การตอบรับจากผู้อ่านก็ชวนให้ฉันทวน

ใครที่คิดจะทำงานเกี่ยวกับหนังสือคงต้องใจเย็น ถ้าใจร้อนก็คงไม่ต้องทำกันพอดี เพราะงานในวงการหนังสือมักจะช้ามาก สำหรับผู้เขียน การเก็บงานเขียนไว้ปรับปรุงแก้ไขเมื่อเวลาผ่านไปนาน ก็จะช่วยให้มีคุณภาพดีขึ้น

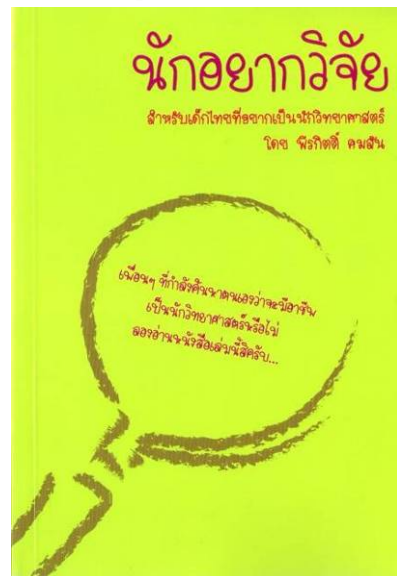
ในปี ๒๕๔๗ นั้นเอง ผมหาทางให้หนังสือนี้ได้จัดพิมพ์เพื่อให้มีในร้านหนังสือบ้าง เด็กที่สนใจจะได้มาไขว่คว้าได้เอง จึงวางแผนที่จะจัดพิมพ์ใหม่ โดยเจรจากับผู้จัดโครงการเด็กเก่ง วิทยาศาสตร์โครงการหนึ่ง ตกลงว่าการพิมพ์ใหม่นี้อาจจะขายหารายได้เข้าโครงการ และแจกให้เด็กบางคนที่ยื่นใบสมัครเข้ามา เพื่อให้เด็กเหล่านั้นเห็นหนทางสานฝันเพิ่มขึ้น แต่พอจะได้เรื่องเป็นชิ้นเป็นอัน ก็กลายเป็นว่า หน่วยงานอีกแห่งในโครงการนั้นซึ่งอยู่ระดับสูงกว่าเข้ามาขอจัดพิมพ์ให้อย่างง่ายดาย แผนเดิมที่ผมใคร่ครวญข้อมูลเหน็ดเหนื่อยมากก็สูญเปล่า ทั้งที่ก่อนหน้านี้ไม่มาเหลียวแล เพิ่งจะมาใจดีในภายหลัง

การจัดพิมพ์ครั้งนี้ก็ทำดีและดูแลดี ได้ออกร้านแห่งหนึ่งคือศูนย์หนังสือจุฬาฯ แม้จะส่งไม่กี่ร้อยเล่ม แต่ยกขึ้นบนชั้นวางหนังสือแนะนำอยู่พักหนึ่ง กับอีกส่วนหนึ่งไปขายดีที่เชียงใหม่ได้อย่างไรก็ไม่ทราบ เรื่องที่ผมได้ยินมาแต่คิดว่าไม่น่าเป็นไปได้ก็คือ หนังสือเล่มนี้ขายดีมาก มีพ่อแม่ของเด็กมาถามหาซื้อหนังสือเล่มนี้โดยเฉพาะ และมีเด็กจังหวัดสุราษฎร์ธานี้จะรวมกลุ่มเดินทางมากรุงเทพฯ เพื่อมาซื้อหนังสือเล่มนี้

หลายสิ่งก็ไม่เป็นไปตามข้อตกลงของผู้เขียน เช่น เรื่องราคาที่ผมกำชับว่า ห้ามขายเกินเล่มละ ๓๕-๔๐ บาท

เงินค่าเขียนไม่ต้องให้ผมเพราะผมก็ได้ทุนของหน่วยงานนี้อยู่แล้ว (โรงพิมพ์เดิมบอกว่าถ้าจะพิมพ์อีกต้นทุนไม่ถึงเล่มละ ๑๙ บาท) เมื่อพิมพ์ออกมา ราคาหน้าปกอยู่ที่ ๘๐ บาท หน่วยงานนี้ขายครึ่งหนึ่ง แจกฟรีครึ่งหนึ่ง ตอนแรกผมสงสัยเรื่องราคาจึงท้วงไปโดยไม่ทันคิดว่าบางส่วนแจกฟรี ก็มีเสียงพูดว่า ขายแพงหน่อยเพื่อให้หนังสือดูมีคุณค่า ซึ่งผมไม่เห็นด้วย ถ้าขายถูกสิมีคุณค่า เด็กที่มีเงินน้อยจะได้มีอ่าน แต่เพื่อความอยู่รอดคงต้องตั้งราคาให้สูงเพื่อให้ผู้ขายหนังสือพอใจ ไม่งั้นเข้าธุรกิจร้านหนังสือไม่ได้

อีกเรื่องที่ผมกำชับ คือ ห้ามตัดคำที่ผมระบุปีที่เขียนในต้นฉบับว่า “๒๕๔๖” ออก เพื่อป้องกันบอกว่าเป็นความคิดของผู้เขียนในช่วงนั้น ไม่ใช่ความคิดของผู้เขียนในปัจจุบัน แต่หน่วยงานที่

จัดพิมพ์ก็กลับต้อออกหมด ระยะเวลาการจัดพิมพ์นั้น เมื่อผมถามว่าเมื่อไรจะจัดพิมพ์ ก็ได้รับคำตอบว่า “อีกไม่เกินหนึ่งเดือน” และเมื่อผมถามอีกในหลายเดือนผ่านไป ในอีกหลายครั้ง ก็ได้รับคำตอบประโยคเดิมเสมอ แต่เมื่อได้พิมพ์ออกมาจริงๆ ก็เห็นว่าเขาทำให้เป็นอย่างดี แม้ได้ออกร้านหนังสือหลังการเขียนจบไปเกือบสองปี ก็ขายดีเกินหน้าเกินตาหนังสือเล่มอื่น ซึ่งเริ่มเขียนได้ไม่ถึงเดือนก็จัดพิมพ์

ครั้งหนึ่งมีเรื่องลึกลับคือ คนในรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่งโทรศัพท์มาขออนุญาตจัดพิมพ์ โดยบริษัทแห่งหนึ่งซึ่งกว้างขวางในวงการหนังสือเพื่อการศึกษามาขอจัดพิมพ์ ในราคาหน้าปก ๑๗๐ บาท (มีคนตั้งข้อสงสัยเมื่อได้คุยกับผม ว่า ทำไมบริษัทดังกล่าวไม่ติดต่อเข้ามาเองล่ะ) ซึ่งต้นทุนของโรงพิมพ์แรกเล่มละไม่ถึง ๑๙ บาททั้งที่มีรูปสี แต่การพิมพ์ต่อมาขาดอย่างเดียว กลับขึ้นราคาและจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (คิดเสียว่ากระดาษคงขึ้นราคา) ผมตอบตกลง แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับราคา แต่เห็นว่าจะช่วยส่งเข้าห้องสมุดและมีทางที่จะเกิดประโยชน์ได้ ผมทำอย่างที่เขาขอมาคือ เขียนคำนำใหม่ ผมจึงเขียนคำนำใหม่ให้ เหมือนในหน้า ๓ และเรียบเรียงส่วนที่แก้คำผิดที่เขาพิมพ์บกพร่องในครั้งก่อนเป็นอย่างดี

วันที่ทำคำนำและแก้คำผิดนั้น ผมรู้สึกในใจเหมือนว่า “จะไม่ได้จัดพิมพ์” แม้ว่าภาวะภายนอกทุกอย่างบ่งบอกว่าเขาขอจัดพิมพ์ใหม่ด้วยความยินดี ผมรู้สึกแค้นหงุดหงิดใจเกี่ยวกับคำนำที่เขียนโดยไม่มีเหตุผล ผมเก็บเอกสารที่พิมพ์ให้เขาไว้ หลังจากที่ใช้ปากกาสีเมจิกลงวันที่และเขียนประมาณว่า จะคอยดูซิว่าไว้ใจได้แค่ไหน แล้วต่อมาก็มีการโทรมาถามเรื่องคำผิด ซึ่งบ่งบอกว่า น่าจะได้จัดพิมพ์ แต่หลังจากนั้น เรื่องก็เงียบหายอย่างลึกลับ แม้ว่าหนังสือของหน่วยงานนั้นมีการจัดพิมพ์อีกหลายครั้ง

ประสบการณ์ในการหาทางเผยแพร่หนังสือทำให้ผมได้รู้ว่า ชีวิตในสังคมต่างจากโลกในอุดมคติมากนัก โลกยุคปัจจุบันมีปัญหามากมาย เต็มไปด้วยความไม่ตรงไปตรงมา ที่ทำให้เด็กผู้อ่อนต่อโลกต้องงุนงง ยังมีการบิดเบือนข้อมูลที่เผยแพร่ต่อสาธารณชน เห็นได้ชัดเวลานิตยสารหลายแห่งรับงานเขียนของเด็กมาเผยแพร่ ก็เขียนแนะนำตัวผู้เขียนเรื่องรางวัลและผลงานเกินความจริงอย่างผิดๆ โดยไม่สนใจว่าข้อมูลจะถูกต้องหรือไม่ เพราะถือการตลาดเป็นสิ่งสำคัญ (การอวดความเป็นเด็กเก่งและสร้างภาพลักษณ์อันฉาบฉวยนั้นก่อโทษต่อสังคมในหลายแง่มุม) การโกหกไม่พูดตรงๆ ก็พบได้ในสำนักพิมพ์หลายแห่งมาก เมื่อเรามองไม่เห็นช่องทางที่จะเอากำไรมากๆ ได้รู้ได้เห็นการหลอกล่อมาพอควร

วัยเด็กอาจคิดว่า สำนักพิมพ์มีไว้พิมพ์หนังสือช่วยแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดในสังคม ซึ่งสมัยก่อนอาจเป็นอย่างนั้น แต่ในโลกความเป็นจริงสมัยนี้ส่วนใหญ่ไม่เป็นอย่างนั้น ผมมีโอกาสได้คุยเล็กน้อยกับนักเขียนบางคนจึงได้รู้อะไรหลายอย่าง ความจริงการทำหนังสือ ถ้าไม่โลภเอากำไรมากก็จะราคาไม่แพงเลย

ในบางครั้งได้เห็นความแล้งน้ำใจของผู้คน ซึ่งบางครั้งจึงจะเอาแต่เงินอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงว่าการกระทำถูกต้องหรือไม่ (หมายถึงหน่วยงานเอกชนบางแห่งที่ไม่ได้กล่าวถึง) มี

ตัวอย่างความไม่ชอบมาพากลอยู่รอบตัว ซึ่งเราก็ต้องเห็นใจว่า ความอยู่รอดขององค์กรสำคัญ สำหรับความอยู่รอดของพวกเขา

แต่บางครั้งก็ได้เห็นน้ำใจงามของใครหลายคนที่น่าประทับใจ

หลายครั้งอุปสรรคทำให้ความฝันที่เคยตั้งไว้หดหายไปหมด และไม่อยากจะทำอีกต่อไป ถ้ายังคงมีอยู่ ก็เหมือนถูกปิดกั้นโดยสิ้นเชิง

แม้ในเรื่องที่ไม่ต้องมีเรื่องเงินเข้ามาเกี่ยว คนจำนวนมากก็สนใจแต่ “คุณค่าเทียม” ไม่สนใจคุณค่าแท้ แถมจะกัดกันคุณค่าแท้ออกไปด้วยซ้ำ แม้แต่ในหน่วยงานที่มีภารกิจด้านนั้นโดยตรง กลุ่มคนที่พยายามจะเผยแพร่ความรู้โดยไม่มีผลประโยชน์ภายนอก แม้พยายามมากก็มีโอกาสสำเร็จน้อย

คืนหนึ่งที่ผมเขียนบันทึกนี้ ก่อนตื่นขึ้นตอนเช้า ผมฝันว่าผมคิดเป็นเสียงว่า

“ถ้าไม่ได้เจออุปสรรค ก็คงไม่ได้โตเป็นผู้ใหญ่”

ทำให้ผมนอกจากจะนึกขอบคุณทุกคนที่ช่วยเหลือผมและช่วยในเรื่องหนังสือนกอายากวิจัยฯ แล้ว ยังขอบคุณอุปสรรคที่ช่วยให้โตเป็นผู้ใหญ่ อุปสรรคทำให้รู้จักโลกมากขึ้น (อาจเป็นเพราะผมได้ไปศึกษาปัญหาชีวิตกับผู้อื่นมามาก จึงเก็บมานอนฝันเป็นปรีชาญา แปลกดี นานๆ จะมีสักที)

ถ้าเรามีความฝันในชีวิต ก็น่าคิดว่าจะสำเร็จได้เพราะเหตุอันใดบ้าง เป็นไปเพื่ออะไร ถ้าไม่อย่าให้เป็นเพียงฝัน จะสานต่ออย่างไรให้ดี ถ้าวันนี้อย่างไม่มีทาง วันหน้าก็อาจจะมี

เมื่อมีประสบการณ์เขียนหนังสือ แม้เพียงเล่มเดียวก็ทำให้เกิดความหวังในใจมากมายว่าจะได้ใช้ความสามารถในการเขียนให้เกิดประโยชน์ และดีกว่าเดิม

จบบันทึกเบื้องหลังการทำหนังสือ

“โลกธรรมชาติมีเรื่องราวและสรรพสิ่งที่น่าค้นหา รอคอยการค้นพบของมนุษย์อีกมากมาย

เด็กบางคนชอบตั้งคำถามกับ**บางสิ่งในธรรมชาติ** เด็กบางคนรู้สึกประหลาดใจในความหลากหลายและความซับซ้อนของ**บางสิ่งในโลกธรรมชาติ**มากกว่าเด็กทั่วไป

ถ้าเด็กคนนั้นมีโอกาสมี**อาชีพนักวิทยาศาสตร์** เขาคงได้ลงมือ (**ทำงานวิจัย**) ค้นหา**ความจริงในโลกธรรมชาติ** มนุษย์โลกจะได้มีความรู้และเข้าใจในสิ่งต่างๆ มากขึ้น”

“นักวิทยาศาสตร์วัยเด็กหรือวัยรุ่นน่าจะชอบสังเกต ทดลอง และค้นคว้าเพื่อการศึกษา และเพื่อความเพลิดเพลินที่ได้สนองความอยากรู้อยากเห็นของตัวเอง (เป็นนกอัยการวิจัย) แต่เมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ นักวิทยาศาสตร์หรือนักวิจัยทุกคนจะช่วยกันค้นหาคำตอบของธรรมชาติ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ทุกคนบนโลกนี้”

พีรภิตต์ คมสัน